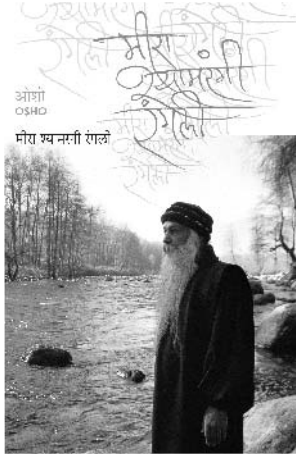
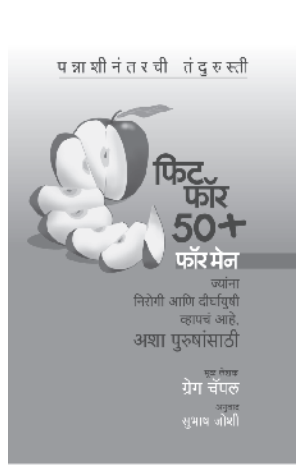

अल्पावधीत लोकप्रिय ठरलेले
ग्रंथप्रसाराला वाहिलेले दर्जेदार मासिक

मेहता मसली ग्रंथज्ञान

मार्च २०११ | किंमत १५ रुपये

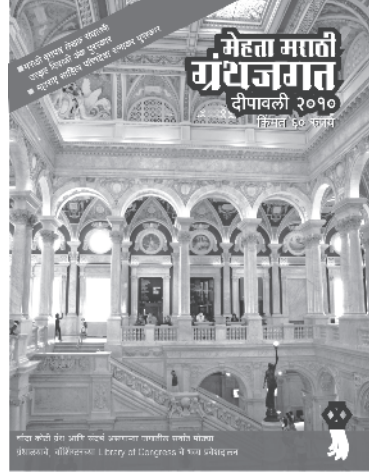

ग्रंथालयांना आवाहन

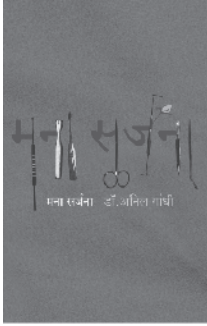
जादा कमिशन मिळते, म्हणून
हिणकस पुस्तके घेऊ नका.
उत्तम पुस्तके घ्या आणि समाजाचा
बौद्धिक विकास घडवा.
नामवंतांनी नावाजलेली दर्जेदार
पुस्तके घ्या. आपल्या ग्रंथालयाला
ज्ञानाचे भांडार बनवा.

दिवाळी अंक स्पर्धा २०१०

नंदा फाऊंडेशन, गोरेगाव(प) मुंबई
तर्फे
राज्यस्तरीय
“नविवा दर्जेदार
दिवाळी अंक पुरस्कार २०१०”

‘मराठी वाङ्मय परिषद, बडोदा’चे साहित्य पुरस्कार २०१०

‘मना सर्जना’

–डॉ. अनिल गांधी

यांच्या आत्मचरित्रास

प्रथम क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त

‘ज्याचं करावं भलं’

–निरंजन घाटे

यांच्या पुस्तकास ‘विनोदी साहित्य’

द्वितीय क्रमांकाचे पारितोषिक प्राप्त

- ◆ मार्च २०११
- ◆ वर्ष अकरावे
- ◆ अंक तीन

मेहता मराठी ग्रंथजगत

— अनुक्रमणिका —

संपादकीय	४
साहित्यवार्ता	१४
पुस्तक परिचय	
२६/११ मुंबईवरील हल्ला	
: अनु. प्रा. मुकुंद नातू	४४
फिट फॉर 50+ फॉर मेन	
: अनु. सुभाष जोशी	५०
द प्रायव्हेट पेपर्स ऑफ ईस्टर्न	
ज्युवेल : अनु. ऋजुता कुलकर्णी	५४
वाळवीग्रस्त वृक्षाला पोलादी कुंपण	
वाचवेल का?: अनु. कॅ.राजा लिमये	६६
पुरस्कार	८६
वाचकांचा प्रतिसाद	८९
श्रद्धांजली	९१
वाचनालयांना आवाहन	९६
बालनगरी	११२

संपादक :

सुनील मेहता

कार्यकारी संपादक :

शंकर सारडा

संपादन साहाय्य :

वंदना घाटगे

अंकाची किंमत १५ रु.

वार्षिक वर्गणी

मनीऑर्डरने पाठवावी.

प्रसिद्धी

दरमहा ११ तारखेस

मांडणी-अक्षरजुळणी

मेहता

पब्लिशिंग

हाऊस

संपादक-मुद्रक-प्रकाशक : सुनील मेहता,

१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी,

बाजीराव रोड, टेलिफोनभवनसमोर, पुणे-४११ ०३०

फोन : ०२०-२४४७६९२४/२४४७५४६२

Extension (ग्रंथजगत विभाग) - २२७/२४३

Email - info@mehtapublishinghouse.com

Website - www.mehtapublishinghouse.com

वार्षिक वर्गणी १५० रु. तीन वर्षांची ३५० रु. पाच वर्षांची ५०० रु.

३ किंवा ५ वर्षांसाठी वर्गणीदार झाल्यास पुस्तक भेट !

या अंकातील लेखांतील मते ही त्या त्या लेखकांची असून त्यांच्याशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.

भारतात 'विकिपिडिया'

जानेवारीत विकिपिडियाने आपल्या दहाव्या वर्धापनदिनाचा मुहूर्त साधून अमेरिकेबाहेरचे आपले पहिले कार्यालय सुरू केले तेही भारतात. या घटनेचे महत्त्व खूप मोठे आहे.

दीड कोटी लेख किंवा नोंदी असणारा विकिपिडिया हा ऑनलाइन ज्ञानकोश म्हणजे गेल्या दशकातले एक आश्चर्य आहे. शासनाच्या निधीच्या बळावर मराठीत विश्वकोशाच्या निर्मितीचे काम गेली पन्नास वर्षे चालू आहे, ते अजूनही पूर्णत्वाला गेलेले नाही आणि आधी प्रसिद्ध झालेल्या खंडातील माहिती तीस-चाळीस वर्षे लोटल्याने कालबाह्य झाल्यामुळे नोंदींमध्ये भर घालण्याची गरज असूनही त्याबाबत फारसे काही घडतेय असे दिसत नाही. या पार्श्वभूमीवर केवळ दहा वर्षात दीड कोटी नोंदी असणारा ऑनलाइन ज्ञानकोश आणि त्यातील नोंदींच्या नूतनीकरण्याची वा पुनर्लेखनाची अविरत चालू असणारी प्रक्रिया यांचे अप्रूप वाटल्याशिवाय राहत नाही. या ज्ञानकोशाला कुठल्याही देशाच्या शासनाचा निधी मिळत नाही, नोंदींचे लेखन करणाऱ्या लेखकांना किंवा त्यांचे संपादन करणाऱ्यांना कसलेही मानधन मिळत नाही तसेच या ज्ञानकोशातील नोंदी बघण्यासाठी कोणालाही शुल्क द्यावे लागत नाही, आणि केवळ इंग्रजीपुरताच हा ज्ञानकोश मर्यादित नाही तर २६० भाषांमध्ये हा उपलब्ध आहे. या सर्वच बाबी आपल्याला आश्चर्याचे धक्के देणाऱ्या आहेत. जगातील सर्व माहिती प्रत्येक भाषेत उपलब्ध करून देणे हे उद्दिष्ट पुढे ठेवून विकिपिडियाचा आरंभ झाला आणि कुठलीही सेन्सॉरशिप न लादता वाचकांसाठीच यातील नोंदी लिहाव्या, दुरुस्त कराव्या, निर्दोष व परिपूर्ण कराव्या अशी मुभा आरंभापासूनच देण्यात आली आहे. हा ज्ञानकोश कोणालाही मुक्तपणे वापरता यावा, आर्थिक फायद्याचा हेतू त्यामागे नसावा, त्यामुळे त्यात जाहिराती घेऊ नयेत असाही कटाक्ष त्याच्या संस्थापकांनी आरंभापासून धरलेला आहे. विकिपिडियाला आज चाळीस कोटीवर लोक भेट देतात.

जिमी वेल्स आणि लॅरी सँगर या दोन तरुणांनी इ. स. २००१ मध्ये

विकिपिडियाद्वारे माहितीचे दालन खुले केले. आपल्या कल्पनेला असे व्यापक स्वरूप लाभेल, कोट्यवधी लोकांचे सहकार्य त्यासाठी लाभेल असे त्यावेळी त्यांना स्वप्नातदेखील वाटले नसेल. 'एनसायक्लोपिडिया ब्रिटानिका'सारख्या प्रकल्पासाठी प्रचंड यंत्रणा राबत असते आणि त्याची आर्थिक उलाढालही अवाढव्य असते. स्वतःजवळ फारसे पैसे नसताना ऑनलाइन एनसायक्लोपिडियाचा उपक्रम हाती घेणे हा एका दृष्टीने अव्यापारेषु व्यापारच होता. या ज्ञानकोशातील नोंदींखाली ती लिहिणाऱ्याचे नाव टाकायचे नाही किंवा लेखनाबद्दल मानधनही द्यायचे नाही असा धोरणात्मक निर्णय घेतल्याबद्दल आरंभी अनेक हितचिंतकांनी आक्षेप घेतला. नाव नाही, पैसा नाही, मग नोंदी लिहायला कोणी तयार होणार नाही असे अनेकांना वाटले. परंतु हे आक्षेप आणि शंका फोल ठरल्या. नोंदी लिहायला हजारो हौशी तसेच जाणकार लोक पुढे आले. अल्पावधीतच हजारो नोंदी विकिपिडियावर उपलब्ध झाल्या आणि त्यांचा संदर्भासाठी वापर करणाऱ्यांची संख्याही वाढू लागली. नोंदींमध्ये काही सुसूत्रता आणि शिस्त असावी या दृष्टीने आरंभापासून काही पथ्ये पाळण्यात आली. नोंदींमध्ये असणाऱ्या त्रुटी दूर करण्यासाठी संपादक सूचना करू लागले. संदर्भात नेमकेपणा असावा यासाठी दक्षता घेण्यात आली.

दहा वर्षांच्या अवधीत दीड कोटी नोंदींचा डोंगर उभा राहिला. मानवी इतिहासातला सर्वात मोठा ज्ञानकोश सिद्ध झाला. तो सतत वर्धिष्णू राहावा, ताजा अद्ययावत राहावा अशी यंत्रणा कार्यरत झाली. एकूण २६० भाषांमध्ये आणि भारतातील २० भाषांमध्ये विकिपिडियाचा व्याप वाढू लागला.

इंटरनेटचा वापर करणाऱ्या देशांमध्ये चीन आणि अमेरिका यांच्यानंतर भारताचा क्रमांक लागतो. त्यामुळे माहिती-तंत्रज्ञान क्षेत्रात आपले स्थान भक्कम करीत राहण्याची प्रक्रियाही भारतात वेग धरित आहे. त्यामुळे विकिपिडियाला भारतात आपली शाखा उघडण्याची गरज भासली. जानेवारी २०११ मध्ये विकिपिडियाने आपला दहावा वर्धापन दिन भारतात साजरा केला आणि आपल्या पहिल्या ओव्हरसीज कार्यालयाचा शुभारंभ केला. 'विकिमिडिया डॉट इन' हे संकेतस्थळ कार्यान्वित केले गेले.

“भारतातले माहिती तंत्रज्ञान क्षेत्र अत्यंत भक्कम आहे त्याचप्रमाणे विविध मनमतांतरांचा आदर करण्याची आणि परस्पर संवाद साधण्याची प्रदीर्घ परंपरा भारतात भाषिक विविधतेचे आणि स्वागतशील मानसिकतेचे आकर्षण वाटते” असे संस्थापक जिमी वेल्सने म्हटले आहे. त्यामुळेच भारतात आपले अधिकृत केंद्र विकिपिडियाने सुरू करण्याचा निर्णय घेतला. दहाव्या वर्धापनदिनाच्या निमित्ताने पश्चिम बंगालमध्ये ९७ ठिकाणी विकिपिडियाचे कार्यक्रम झाले. 'विकिपिडिया'साठी

एखाद्या विषयावर निबंध लिहिण्याचा अभ्यासक्रमात अंतर्भाव करण्यात कलकत्याच्या जादवपूर विद्यापीठाने पुढाकार घेतला आहे. इंग्लिश साहित्य हा विषय एम.ए.साठी घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांना विकिपिडियासाठी एक निबंध लिहावा लागतो. त्याचे मूल्यमापन त्यातील संशोधन, आशय आणि नावीन्य या निकर्षावर केले जाते. तेथील बहुसंख्य विद्यार्थी विविध विषयांचा अभ्यास करण्यासाठी आणि संदर्भ मिळवण्यासाठी विकिपिडियाचा वापर करतात, असे आढळून आले आहे. विकिपिडिया या एकमेव साधनावर अवलंबून राहणे आणि त्याची कॉपी करणे हे जर प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत घडू लागले तर तेही गैरच ठरेल. त्यामुळे विकिपिडियाबाहेरचे संदर्भ शोधण्याचे प्रयत्न चोखंदळ आणि हुशार विद्यार्थी करतात आणि आपले वेगळेपण प्रकट करतात असाही अनुभव येतो.

विकिपिडियामुळे इंग्रजी भाषेप्रमाणेच जगातील प्रमुख भाषांमध्येही ऑनलाइन ज्ञानकोश निर्मितीला चालना मिळाली आहे. इंग्लिशमधील ३० लाख लेख विकिपिडियावर आहेत, त्याचप्रमाणे जर्मन, फ्रेंच, इटालियन स्पॅनिश या भाषांमध्येही प्रत्येकी सुमारे १० लाख लेख आहेत. भारतातील २० भाषांना विकिपिडियामध्ये स्थान मिळाले आहे. त्यात हिंदी भोजपुरी, सिंधी, मराठी, तामिळ, तेलगू, कानडी वगैरे भाषांचा समावेश आहे. आश्चर्य म्हणजे काही बोलीभाषांचेही भाग्य विकिपिडियामुळे उजळले आहे. त्यांना जीवदान मिळाले आहे. बिहारमधील प्राचीन आंगिका ही बोलीभाषा अस्तंगत होण्याच्या मार्गावर आहे. परंतु विकिपिडियात त्या भाषेतील काही नोंदी आंगिकाचे पुरस्कर्ते करू लागले आहेत आणि तिचा वापर वाढू लागला आहे. एकीकडे जागतिकीकरणामुळे आणि इंटरनेटमुळे इंग्रजी वगैरे भाषांचा वापर वाढून बऱ्याच भाषांचा प्रभाव कमी होत आहे तर दुसरीकडे फारशा प्रचलित नसलेल्या बोलीभाषा वा छोट्या प्रादेशिक भाषा कात टाकून नव्या परिवेशात पुढे येत आहेत.

भारतात विकिपिडियामुळे विविध विषयां बद्दलची माहिती सुलभपणे उपलब्ध होईल हे तर स्पष्टच आहे, पण त्याबरोबर वेगवेगळ्या प्रादेशिक भाषांमध्ये संदर्भबहुल बीजग्रंथांचा अभ्यास होऊ लागेल. ज्ञानभाषा म्हणून त्यांची क्षमता विकसित होत राहील. लोकसाहित्याचे संकलन तसेच बोलीभाषांचे संवर्धन अधिक साक्षेपाने होऊ लागेल. पुस्तकांपेक्षा दृकश्राव्य माध्यमामुळे लोकसाहित्य आणि बोलीभाषा यांचा अभ्यास आणि प्रसार अधिक सहजतेने होऊ लागेल.

तामीळ विकिपिडियात इ.स. २००३ पासून आजवर २५ हजार लेखांची भर पडली आहे. या लेखांचे लेखन वा अनुवाद सुमारे २५० उत्साही व्यक्तींनी केले आहे. दररोज एक लाखावर अभ्यासक त्याचा लाभ घेतात. जून २०१० मध्ये

तामीळनाडू सरकारने महाविद्यालयीन विद्यार्थ्यांसाठी तामीळ विकिपिडियासाठी एक लेखस्पर्धा आयोजित केली होता. स्पर्धेतील २००० लेखांपैकी १२०० लेख विकिपिडियासाठी निवडण्यात आले. त्याचप्रमाणे दीड लाख तामीळ शब्दांचा समावेश असणाऱ्या शब्दकोशाची सीडी तामीळनाडू सरकारने वितरित केली. त्याशिवाय ५०० लेखांची विकी सीडी तयार करून तामीळनाडूमध्ये विकिपिडियातर्फे वाटण्यात आली. एका संगणकाभोवती विद्यार्थ्यांना जमा करून या सीडीतले लेख वाचून दाखवले जातात. संगणक व इंटरनेट सेवा मर्यादित असल्याने विकिपिडियाचा वापर अशा क्लासेसद्वारे व्यापक पातळीवर होऊ शकतो.

केरळमध्येही तेथील सरकारच्या पुढकाराने अशीच सीडी तयार करून ६० हजार शिक्षकांना संदर्भासाठी पुरवण्यात आली आहे. मल्याळी भाषेत उपलब्ध नसलेल्या विविध विषयांवरील माहितीचा खजिना या सीडी द्वारे शिक्षकांना आणि विद्यार्थ्यांना सहजगत्या हस्तगत होऊ शकते.

आपापल्या भाषेत विकिपिडियाचा भक्कम पाया घालण्यासाठी स्वयंस्फूर्तीने लेखन-संपादन करणाऱ्या व्यक्तींच्या संघटना आता स्थापन होऊ लागल्या आहेत. पुणे, मुंबई, चेन्नई, हैद्राबाद, कलकत्ता येथे संपादकांचे गट तयार झाले असून, नियमितपणे एकत्र येऊन नवनव्या विषयांवरचे लेखन मिळवण्यात येते. विकिपिडियासाठी संपादन कसे करावे याचे प्रशिक्षणही अशा कार्यशाळांमध्ये देण्यात येते! 'विकिअॅकडमी', विकिएक्सपर्ट असे नवे शब्दही त्यामुळे प्रचारात येत आहेत. एनस्लायकोपिडीया ब्रिटानिकासारखे ज्ञानकोश हजारो रुपये खर्च करून संग्रही बाळगणे फार थोड्या लोकांना परवडते. विकिपिडियामुळे ब्रिटानिकापेक्षाही अधिक नोंदी असणाऱ्या ऑनलाईन ज्ञानकोशातील माहिती कसलीही धावपळ न करता तीस सेकंदाच्या आत बसल्या जागी मिळवता येते. मिळू शकते. विकिपिडियाने माहितीचे संकलन आणि वर्गीकरण, माहितीची उपलब्धता आणि अद्ययावतता याबाबत अभूतपूर्व क्रांती घडवून आणली आहे भारतात कार्यालय उघडून विकिपिडिया भारतीय भाषा आणि प्राचीन भारतीय ग्रंथसंपदा आणि संस्कृती यांना नवा उजाळा देऊ शकेल. मराठीसाठीही विकिपिडिया हे एक वरदान ठरू शकेल.

मेहता मराठी ग्रंथजगत
दि रजिस्ट्रेशन ॲक्ट ऑफ न्यूजपेपर्स (सेंट्रल रुल्स : १९५६)
नियम क्र. ८ अन्वये निवेदन फॉर्म ४

- १) प्रकाशन स्थळ : मेहता पब्लिशिंग हाऊस,
१९४१ सदाशिव पेठ, पुणे ३०.
- २) प्रकाशन काल : मासिक
- ३) मुद्रक, प्रकाशक व संपादक : सुनील अनिल मेहता,
१९४१ सदाशिव पेठ, पुणे - ३०
- ४) प्रकाशनाची मालकी : सुनील अनिल मेहता,
१९४१ सदाशिव पेठ, पुणे - ३०.
- ५) राष्ट्रीयत्व : भारतीय

मी, सुनील अनिल मेहता, असे घोषित करतो की, वर दिलेला तपशील माझ्या समजुतीप्रमाणे व माहितीप्रमाणे बरोबर आहे.

दि. १.३.२०११

सुनील अनिल मेहता
प्रकाशक

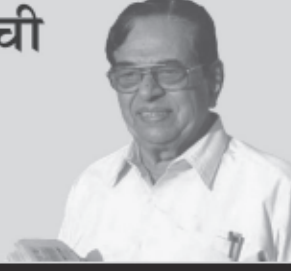
सभारसदांना सूचना

सध्या पोस्टातून अंक न मिळाल्याच्या किंवा उशिरा मिळत असल्याच्या तक्रारी वाढल्या आहेत. आमचे पोस्टिंग दर महिन्याच्या ११ तारखेला नियमित होत असते. वाचकांनी कृपया गैरसमज करून घेऊ नये. तरीही अंक न मिळाल्यास फोन किंवा पत्र आल्याबरोबर आम्ही लगेच दुसरा अंक पाठवतो. कृपया वाचकांनी ही वस्तुस्थिती समजून घेऊन सहकार्य करावे ही विनंती. गैरसमज नसावा.

संपादक

द. मा. मिरासदार यांची
खुमासदार शैलीतील
पुस्तके
आता नव्या रूपात

१. चकाट्या	₹ १५०	१०. माकडमेवा	₹ १२५
२. गंमत गोष्टी	₹ १४०	११. गुदगुल्या	₹ १२०
३. हसणावळ	₹ १४०	१२. सरमिसळ	₹ १२०
४. भोकरवाडीच्या गोष्टी	₹ १४०	१३. नावेतील तीन प्रवासी	₹ १२०
५. बेंडबाजा	₹ १४०	१४. खडे आणि ओरखडे	₹ ११०
६. विरंगुळा	₹ १३०	१५. मी लाडाची मैना तुमची	₹ ७०
७. गप्पांगण	₹ १३०	१६. सुट्टी आणि इतर एकांकिका	₹ ७०
८. माझ्या बापाची पेंड	₹ १३०	१७. जावईबापूंच्या गोष्टी	₹ ६०
९. चुटक्याच्या गोष्टी	₹ १२५	१८. गाणारा मुलुख	₹ ४०

संपूर्ण संचाची किंमत ₹ २०६०/- प्रकाशनपूर्व सवलतीत ₹ १४००/-

प्रसिद्धी दि. २० मार्च २०११

पोस्टेज / कुरीअर खर्च ₹ १००/-

सवलत ३१ मार्च २०११ पर्यंत

रक्कम मनिऑर्डरने किंवा डिमांड ड्राफ्टने पाठवून आमच्याकडे नोंदणी करा अथवा नजिकच्या विक्रेत्याकडे नोंदवा.

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

१९४१, सदाशिव पेठ, बाजीराव रोड, पुणे ३०.

फोन : २४४७६९२४, २४४६०३९३

मेहता बुक सेलर्स, कोल्हापूर. फोन २५४२९०१

E-mail : info@mehtapublishinghouse.com | Website: www.mehtapublishinghouse.com

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ९

नवे कोरे

स्पर्श

डॉ. विनीता परांजपे

९००. पोस्टेज २००.

अगदी छोट्यात छोट्या विषयांवरून तात्विक विचार सहजतेने मांडण्याची डॉ. विनीता परांजपे यांची हातोटी लक्षणीय आहे. लघुकथेच्या जवळ जाणारे हे ललित लेख मनात रेंगाळत राहतात.

स्पर्श किती प्रकारचे असतात, याविषयी पहिल्या लेखात सांगितले आहे.

यात शारीरिक स्पर्शाबरोबरच मनावर मोरपिसासारख्या अलगद उमटत जाणाऱ्या स्पर्शांचेही वर्णन आहे. परीक्षेसाठी बाहेर पडताना आजी-आजोबांनी सुरकुतलेल्या हातांनी दिलेला आशीर्वाद, पावलांना होणारा गवताच्या पात्यांचा मुलायम स्पर्श-प्रत्येक स्पर्श दुसऱ्याहून कसा वेगळा ते लेखिका सांगते.

बाळाच्या गालांचा स्पर्श सृजनाचा; तर रात्रीच्या अंधारात होणारा थंडगार स्पर्श अंगावर भीतीचा काटा फुलविणारा, असे अनेक भेद लेखिका उलगडून दाखवते.

आयुष्यभर हवाहवासा वाटणारा आणि नवरसांच्या विविध संवेदना जागवणारा आपल्या माणसांचा स्पर्श त्यांच्या मृत्यूसमयी मात्र भीषण वाटतो.

आपल्या अनुभवांची भर घालून मुलांना संस्कारांची शिदोरी देणे हे प्रत्येकाचे कर्तव्यच आहे. कारण बाहेर मिळणाऱ्या अनुभवांची अनेक उत्तरे या शिदोरीतही असतात.

एकूणच, मनाच्या तरल अवस्थेतले विचार या ललित लेखनाचे सौंदर्य खुलवतात.

नवे कोरे

दर्पणी पाहता रूप

विद्युल्लेखा अकलूजकर

१००रु. पोस्टेज २०रु.

कॅथलीनचा तो एक छंदच आहे.
स्वतःला सगळीकडून न्याहाळण्याचा.
गंमत म्हणजे प्रत्येक वेळी त्या आरशात
तिला आपलं रूप वेगळंच दिसतं....
स्वतःची अशी वेगवेगळी रूपे बघताबघता
ती अनेकदा भूतकाळात हरवून जाते.
लहानपणच्या आशा-आकांक्षा,
आपली जुनी स्वप्नं,
यातलं काय आपण पुरं केलं,
काय राहून गेलं,
याचा शोध घेत राहते....
अलीकडे आरसे तिचे मित्र बनलेत
आणि आपल्या मनोरंजनासाठी आरशाचे
हवे तसे खेळ करायलादेखील ती शिकली आहे.
आरसा निर्लेप असतो,
आपणच त्यात आपल्याला हवं तसं
प्रतिबिंब पाहू शकतो,
हे आता तिला उमजलेलं आहे.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ११

आगामी

अस्मिता

सूर्यकांत जाधव

२८० रु. पोस्टेज ३० रु.

भारतीय लष्करातील कर्नलची कन्या अस्मिता फुरसुंगीकर हिचे अपहरण झाले. तिचा शोध घेण्याची जबाबदारी संजय पाटील या पोलीस अधिकाऱ्यांवर सोपविण्यात आली.

मालाड नदी, जहागीरदार अहवाल, मुळशी कट्यार, मृत्युंजय यज्ञ, धारापुरी बेट, इराडी देवी, अलिबाग किल्ल्यातील तळघर अशा

स्थळांना भेट देऊन शोध घेताना संजयची अघोर पंथातील सिद्धीपुरुष सर्पराजमहाराजांशी गाठ पडते. त्यांना तोंड देण्यासाठी त्याला अध्यात्म जगातील श्री गुरुमणी यांची मदत घ्यावी लागते आणि सुरू होतो जीवघेणा संघर्ष.

सर्पराजमहाराज कोण? श्री गुरुमणी कोण?

आणि या सर्व प्रकरणाची सुरुवात करणारे

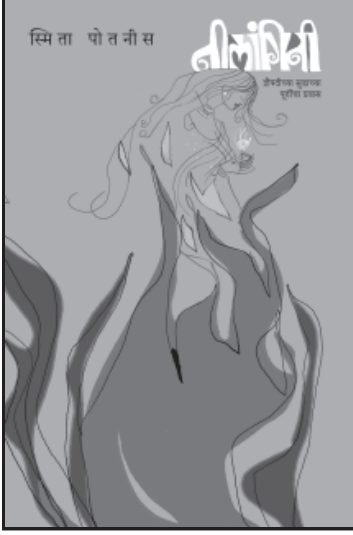
माणगावकर वकील कोण?

संजय अस्मिताची सुटका करण्यात यशस्वी होतो का?

रोमहर्षक, नाट्यमय, वेगवान साहित्यकृती.

आगामी

नीलांगिनी

स्मिता पोतनीस

“मी अग्निशिखा आहे. मला बळी हवाय अश्वत्थामाचा! तो ब्राह्मण असला तरी त्याच्या ब्राह्मणत्वाला काळिमा फासलाय त्याने! अती शूद्र, अती हीन झालाय तो! तो जगायच्या लायकीचा नाही. त्याला पुरुषार्थाचं मरण द्यायचं नाही तर छळूनछळून मारायला हवं. त्याला जाणवायला हवं की माझ्या पुत्रांना मारून त्याने घोर अपराध केलेला आहे. त्या नीचाच्या डोक्यावरचा मांसल मणी कापून मला आणून द्या.”

एवढा क्रोध तिचाच असू शकतो!

अग्नीसारख्या तेजस्वी आणि कृष्णाची सखी असलेल्या

नील वर्णाच्या नीलांगिनीचा! ...

द्रौपदीला महाभारत कसं जाणवलं

त्याबाबतचं तिचं हे कथन!

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / १३

साहित्यवार्ता

* नवा कॉपीराईट कायदा प्रकाशन उद्योगाला मारक

प्रस्तावित 'कॉपीराइट दुरुस्ती विधेयका'ला विरोध करण्याचा निर्णय देशातील लेखक आणि प्रकाशकांनी घेतला आहे. हे विधेयक संमत झाल्यास एखाद्या विशिष्ट भूभागापर्यंत मर्यादित असलेल्या छपाईच्या अधिकारावर (टेरीटोरियल राईट्स) मर्यादा येणार असून, कोणालाही पुस्तकांचे पुनर्मुद्रण आणि छपाई सहज करणे शक्य होणार आहे असा प्रकाशकांचा दावा आहे.

आघाडीच्या लेखकांच्या आणि प्रकाशकांच्या मते हे विधेयक आपल्या देशातील सिनेमा इंडस्ट्रीसाठी उपयुक्त आहे. मात्र, त्याचा विपरित परिणाम देशातील प्रकाशन आणि छपाई व्यवसायावर होईल असा इशारा असोसिएशन ऑफ पब्लिशर्स या संस्थेतर्फे देण्यात आला.

'कोणताही लेखक त्याच्या पुस्तकाच्या छपाईचे अधिकार विविध भागातील चांगल्या आणि नामवंत प्रकाशकाला देण्याचा प्रयत्न करतो. मात्र, हे नवे विधेयक संमत झाल्यास कोणालाही पुस्तकाची नक्कल करणे शक्य होईल. त्यामुळे संबंधित प्रकाशकाचे मोठे नुकसान होईल. या नव्या विधेयकामुळे कोणतेही पुस्तक कोणाच्याही परवानगीशिवाय छापल्यामुळे बुक इंडस्ट्रीला मोठ्या प्रमाणात हानी पोहोचण्याची शक्यता आहे. त्यामुळे पूर्वीच्या कॉपीराईट कायद्याला कोणताही अर्थ राहणार नसल्याचे संजीव गोस्वामी यांनी स्पष्ट केले.

जगभरातील अन्य कोणत्याही देशापेक्षा भारतात पुस्तकांच्या किंमती तुलनेने कमी आहेत. हा नवा कायदा अंमलात आल्यास सध्याची पुस्तकांच्या विक्रीची आणि वितरणाची साखळी नष्ट होईल. त्यामुळे या व्यवसायातील मोठा रोजगार बुडेल.

'हे विधेयक संमत करून केंद्र सरकार देशातील प्रकाशन व्यवसायाला हानी पोहोचवत आहे' अशी प्रतिक्रिया प्रसिद्ध लेखक गुरुचरण दास यांनी व्यक्त केली.

* मोडी दस्तऐवज वाचा, पैसे मिळवा

भारत इतिहास संशोधन मंडळातील सुमारे सात लाख दस्तऐवजांची वर्णनात्मक सूची (डिस्क्रीप्टिव्ह कॅटलॉग) बनविण्याचे काम सुरू झाले आहे. त्यासाठी दिल्ली येथील इंडियन कौन्सिल ऑफ हिस्टॉरिकल रिसर्च संस्थेने दोन लाख रुपयांचे अनुदान

दिले आहे. पहिल्या टप्प्यात मंडळातील पाच हजार दस्तऐवजांचे काम होणार आहे. विशेष म्हणजे मोडी वाचकांसाठी ही पर्वणी असून दस्तऐवज वाचणाऱ्यांना आर्थिक मोबदला मिळणार आहे.

इतिहासाचे अभ्यासक तसेच अन्य संदर्भासाठी मंडळातील कागदपत्रे अभ्यासणारे संशोधक यांना या सूचीचा उपयोग होणार आहे. पाच हजार दस्तऐवजांची सूची बनविण्यासाठी सुमारे दोन वर्षांचा कालावधी लागणार आहे. मंडळामध्ये सात लाख दस्तऐवज आहेत. इतक्या मोठ्या प्रमाणावर वर्णनात्मक सूची झाल्यास तिचा संदर्भासाठी चांगला उपयोग होणार आहे. मोडीसह कानडी, फारसी, इंग्रजी व संस्कृत भाषांमध्ये कागदपत्रे आहेत. मंडळातील सर्वच कागदपत्रांची सूची बनविण्यासाठी सुमारे वीस वर्षांचा कालावधी लागेल. अनुदान व आर्थिक मदत मिळाल्यास या कामाला गती प्राप्त होईल. या उपक्रमात प्रत्येक दस्तऐवजाचे विशिष्ट कार्ड बनविले जाईल. त्यावर दस्तऐवजाची माहिती भरली जाईल. अभ्यासकाने त्या कागदाची अपेक्षित माहिती असणारे एक कार्ड भरले, की त्यानुसार त्याचा मोबदला त्याला मिळेल.

ग्रंथालयात ज्याप्रमाणे पुस्तकांची सूची असते, त्यानुसार मंडळातील दुर्मिळ कागदपत्रांचीही सूची हाईल.

हस्तलिखित पोथ्यांची वर्णनात्मक सूची बनविण्याचे कामही सध्या सुरू आहे. त्यासाठी नॅशनल मॅन्युस्क्रिप्ट मिशन संस्थेने मंडळाला साहाय्य केले आहे. मंडळातील १८ हजार पोथ्यांची सूची तयार झाली आहे. २२ हजार पोथ्यांचे काम बाकी आहे.

भारत इतिहास संशोधन मंडळातील मोडी प्रशिक्षण वर्गातून तीस जण मोडी लिपी अभ्यासत आहेत. इतिहास अभ्यासक मंदार लवाटे म्हणाले, “सध्या मोडी शिकण्यासाठी तरुणांचा चांगला प्रतिसाद असल्याने आशादायक चित्र निर्माण झाले आहे. लवकरच महिलांसाठीही विशेष मोडी प्रशिक्षण वर्ग सुरू केला जाणार आहे. त्यासाठी lavate@gmail.com या ई-मेलवर संपर्क साधावा.”

* समाजातील अपप्रवृत्तींवर भाष्य न करणे हा ‘गुन्हा’

समाजातील वाईट प्रवृत्तींवर भाष्य करणे महत्त्वाचे असून, तसे न केल्यास तो गुन्हाच ठरेल, असे मत ज्येष्ठ अभिनेते विक्रम गोखले यांनी ‘आघात’ चित्रपटाच्या निमित्ताने झालेल्या ‘वैद्यकीय व्यवसायातील अपप्रवृत्ती’ या विषयावरील परिसंवादात व्यक्त केले. आरोग्य सेनेचे अध्यक्ष डॉ. अभिजित वैद्य, डॉ. वैशाली बिनीवाले, डॉ. शिरीष पटवर्धन, डॉ. दिलीप सारडा, सजग नागरिक मंचचे विवेक वेलणकर, अभिनेत्री मुक्ता बर्वे यांनी या परिसंवादात भाग घेतला होता.

विक्रम गोखले म्हणाले, ‘आघात’ चित्रपटाच्या निमित्ताने वैद्यकीय पेशात सुरू असलेल्या अपप्रवृत्तींबद्दल समाजात चर्चा झाली. काही काळापूर्वीचा वैद्यकीय पेशा

‘व्यवसाय’ झाला आणि आता या व्यवसायाचे रूपांतर धंद्यात झाले आहे.

अभिजीत वैद्य म्हणाले, राजकीय, प्रशासकीय, लष्कर या सर्व क्षेत्रांप्रमाणे वैद्यकीय पेशात अपप्रवृत्ती निर्माण होणे ही नैतिकतेची नीचतम पातळी आहे. इंटरनेटवरील माहितीवरून मिळवलेले अर्धवट ज्ञान आणि जाहिरातींचा भडिमार यामुळे अनेक गैरसमज होतात. यावर नियंत्रण येणे आवश्यक आहे.

विवेक वेलणकर म्हणाले, सर्वच क्षेत्रांतील अपप्रवृत्तींमुळे सध्या समाज अधोगतीला चालला आहे. बिल्डर कम्युनिटी पूर्णपणे बदनाम झाली आहे. तीच परिस्थिती डॉक्टरांची असल्याने समाजाने कोणाकडे विश्वासाने पाहायचे, असा प्रश्न पडतो. डॉक्टरांच्या चांगल्या अनुभवांपेक्षा वाईट अनुभवांची चर्चा जास्त होत आहे.

डॉ. दिलीप सारडा म्हणाले, खासगी वैद्यकीय महाविद्यालयात लक्षावधी रुपयांचे शुल्क आकारून विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जात असल्याने वैद्यकीय क्षेत्रात अपप्रवृत्ती वाढत आहेत. वैद्यकीय शिक्षणातील हा प्रकार थांबणे आवश्यक आहे.

डॉ. शिरीष पटवर्धन म्हणाले, वैद्यकीय क्षेत्रातील अपप्रवृत्ती टाळण्यासाठी पुण्यातील तज्ज्ञ डॉक्टरांची यादी तयार करण्याचा प्रयत्न गेल्या १० वर्षांपासून चालू आहे. मात्र त्यास डॉक्टरांची साथ मिळत नाही.

डॉ. वैशाली बिनीवाले म्हणाल्या, रुग्णाला कोणता आजार झाला आहे आणि त्यावर काय उपचार असणार आहेत, याची खरी माहिती डॉक्टरांनी रुग्णांच्या नातेवाईकांना देणे आवश्यक आहे. अनावश्यक शस्त्रक्रिया डॉक्टर सर्जिस करत असतात. अशावेळी रुग्ण आणि त्याच्या नातेवाईकांनी सजग असणे आवश्यक आहे.

मुक्ता बर्वे म्हणाल्या, ‘आघात’ चित्रपटात डॉक्टरची भूमिका साकारल्याने प्रामाणिकपणे काम करणाऱ्या डॉक्टरांवरील तणाव अनुभवता आला. प्रस्थापित व्यवस्थेच्या विरोधात लढा देताना संपूर्ण करीअरचाही प्रश्न निर्माण होऊ शकतो.

* अमेरिकेतील बृहन्महाराष्ट्र मंडळाचे पंधरावे अधिवेशन

अमेरिकेतील बृहन्महाराष्ट्र मंडळाचे पंधरावे अधिवेशन २१ ते २४ जुलै दरम्यान शिकागो येथे होणार आहे, अशी माहिती मंडळाच्या अध्यक्षा माधुरी जोशी यांनी दिली. या अधिवेशनात पहिल्या दिवशी व्यापार व वैद्यकीय परिषदांचे आयोजन करण्यात आले असून त्यात भारतासह इतर देशांतील उद्योजक, डॉक्टर्स व तज्ज्ञ उपस्थित राहणार आहेत. ‘आवाज की दुनिया’ हा गाण्यांचा कार्यक्रमही सादर करण्यात येणार आहे. उद्घाटन २२ जुलै रोजी असून त्याला डॉ. अनिल काकोडकर, रत्नाकर मतकरी आदी उपस्थित राहणार आहेत. चार हजार लोक या अधिवेशनात सहभागी होतील. मान्यवरांची चर्चासत्रे, व्याख्याने, मुलाखती यांची रेलचेल असेल.

* 'जगण्याची समृद्ध अडगळ'

‘हिंदू : जगण्याची समृद्ध अडगळ’ या कादंबरीतील नायकाच्या माध्यमातून भारतात १९६० नंतर झालेल्या विलक्षण स्थित्यंतरांकडे वारकरी शेतकरी कसा पाहतो हे स्पष्ट होते. कादंबरीला दिलेले ‘जगण्याची समृद्ध अडगळ’ हे शीर्षक समर्पक, अफलातून असून ते फक्त डॉ. भालचंद्र नेमाडेच देऊ शकतात, असे मत डॉ. सदानंद मोरे यांनी व्यक्त केले.

‘द युनिक अॅकॅडमी’ आणि ‘परिवर्तनाचा वाटसरू’ आयोजित ‘हिंदू : जगण्याची समृद्ध अडगळ’ या कादंबरीवरील परिसंवादात इतिहासाचे प्राध्यापक व कार्यकर्ते प्रा. देवेंद्र इंगळे व ज्येष्ठ समीक्षक प्रा. पुष्पा भावे सहभागी झाल्या होत्या. डॉ. मोरे म्हणाले की, हिंदू धर्म खूप गुंतागुंतीचा आहे आणि तो समजून घेणेही तितकेच अवघड आहे. हिंदू धर्मात जात नावाची गोष्ट अपरिहार्य आहे. हिंदू म्हणून धार्मिक ओळख शोधण्याची जिज्ञासा या कादंबरीतील ‘खंडेराव’ या नायकपात्रात दिसते. सामाजिक इतिहासशास्त्रानुसार कादंबरीत त्रुटी असल्या, तरी हिंदू धर्माचे शिवधनुष्य नेमाडेंनी उचलले आहे.

प्रा. भावे म्हणाल्या की, या कादंबरीचा अवकाश मोठा आहे पण कट्टर मनोप्रवृत्तीही त्यातून समोर येते. यातील वेगवेगळ्या शैलींचा खेळ अन्वर्थक वाटला तरी जीवनाच्या कानाकोपऱ्यातून हिंडून आल्यावर मात्र आपल्या हाती निराशाच पडते. कादंबरीच्या पुढच्या खंडात कदाचित वेगळे वळणही शक्य असल्याने आपण आताच ठाम भूमिका घेऊ शकत नाही.

प्रा. इंगळे म्हणाले, या कादंबरीत डॉ. नेमाडेंनी घेतलेली जातवास्तवाची दखल हे या कादंबरीचे सामर्थ्य आहे. पण बऱ्याच ठिकाणी लेखकाने व्यक्त केलेली मते या कादंबरीतून नायकाच्या व्यक्तिमत्त्वातही डोकावताना दिसतात. जातीय समाजात कादंबरी निर्माण करायची असेल तर सर्जनशील लेखकाला सर्व जातजाणिवांतून पाहावे लागते. पण हे अवघड आहे. जोपर्यंत भारतात जातीअंताच्या चळवळी फोफावत नाहीत तोपर्यंत जातीव्यवस्थेतून बाहेर येऊन पूर्ण कादंबरी लिहिता येणे अशक्य आहे.

क्रांतिसूर्य

विश्वास पाटील

१९४२ मध्ये ब्रिटिशांची झोप उडवणाऱ्या
क्रांतिसिंह नाना पाटील यांची समरगाथा

१३० रु. पोस्टेज २५ रु.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / १७

---

* नेमाडेना 'पद्मश्री' साठी हिमाचलची शिफारस

नुकताच ज्येष्ठ साहित्यिक भालचंद्र नेमाडे यांना 'पद्मश्री' पुरस्कार जाहीर झाला, तो महाराष्ट्र सरकारच्या नव्हे, तर हिमाचल प्रदेश सरकारच्या शिफारशीवरून.

'कोसला' या आपल्या पहिल्याच पुस्तकाने मराठी कादंबरीला वेगळ्या वळणावर नेऊन ठेवणारे श्री. नेमाडे भारतीय पातळीवरचे महत्त्वाचे लेखक म्हणून गाजत राहिले. त्यांनी मांडलेला देशीवाद चर्चेच्या केंद्रस्थानी राहिला. त्यांच्या 'देखणी'तील कविता वेगळेपणाने व अस्सलतेमुळे वाचकप्रिय ठरल्या. अलीकडेच 'हिंदू' या बृहद् कादंबरीची चर्चा सुरू आहे. गेली तीन वर्षे सिमला येथील 'इन्स्टिट्यूट ऑफ अॅडव्हान्स्ड स्टडीज'मध्ये ते विशेष सन्माननीय फेलो म्हणून कार्यरत आहेत.

'पद्म' पुरस्काराच्या यादीतील बॉलिवूडच्या तारे-तारकांच्या समावेशावर खूप असलेल्यांना कवी-लेखकांच्या कार्याची अद्ययावत माहिती नसावी. त्यामुळे अनेक ज्येष्ठ मराठी कवी-साहित्यिक पद्म पुरस्कारापासून वंचित राहिले आहेत. नेमाडे यांच्या कार्याची महाराष्ट्र सरकारला काही माहिती नसली, तरी या लेखकाचे हिमाचल प्रदेश सरकारला अप्रूप आहे. त्यामुळे पद्मश्री पुरस्कारासाठी त्यांचे नाव महाराष्ट्र सरकारने नव्हे, तर हिमाचलने केंद्र सरकारकडे पाठवले होते.

ही वस्तुस्थिती सांगून नेमाडे म्हणाले, "इथल्या सरकारला लेखकांचे मोल नाही. आपल्या स्वतःच्याच खुर्च्या स्थिरस्थावर नाहीत, ही त्यांची काळजी आहे. मग असे व्हायचेच."

* 'चाकाची खुर्ची' आता उर्दूत

वयाच्या अवघ्या १६व्या वर्षी पाठीच्या मणक्याला इजा झाल्यामुळे चाकाच्या खुर्चीवर आयुष्य खिळून राहिलेले असतानाही 'हेल्पर्स ऑफ हॅन्डीकॅप'च्या माध्यमातून अपंगांच्या उत्कर्षासाठी आणि पुनर्वसनासाठी काम करणाऱ्या नसीमा हुरजुक यांच्या 'चाकाची खुर्ची' या पुस्तकाचा उर्दू भाषेत अनुवाद झाला आहे.

अमरावती येथील कॉलेजातील फिजिओथेरेपीच्या लेक्चरर अनिस खास यांनी हा अनुवाद केला आहे. ते स्वतःही अपंग आहेत.

या पुस्तकाची पहिली आवृत्ती २००१ मध्ये प्रसिद्ध झाली. त्यानंतर विविध भाषांत पुस्तकांचा अनुवाद झाल्याची माहिती सुनील मेहता यांनी दिली. मराठी आवृत्तीच्या सहा हजाराहून अधिक प्रती विकल्या गेल्या आहेत. आशा देवधर यांनी 'नसीमा द इन्क्रेडिबल स्टोरी' या नावाने इंग्रजी अनुवाद केला आहे. दिल्लीतील विवेकानंद पब्लिकेशनच्या वतीने डॉ. अब्दुल कलाम यांच्या हस्ते त्याचे प्रकाशन करण्यात आले. गुजराती, तेलगू, कन्नड, हिंदीत या पुस्तकाची भाषांतरे झाली आहेत. पुस्तकाचा हिंदी अनुवाद चंदा व डॉ. गिरीष काशिद यांनी केला आहे.

हुरजूक यांना मिळालेल्या पुरस्कारांची संख्या ५० हून अधिक आहे. तितकेच त्यांचे कार्यही मोलाचे आहे. १९९४ मध्ये हेल्पर्स ऑफ हॅन्डीकॅपच्या माध्यमातून त्यांनी कोल्हापूर व सिंधुदुर्ग या दोन जिल्ह्यात काम करून हजारो अपंगांचे पुनर्वसन केले आहे. अपंगांसाठी शाळा, व्यवसाय प्रशिक्षण, वसतीगृह, पुनर्वसनकेंद्र तसेच पायाभूत सुविधा निर्माण केल्या आहेत. अपंगांसाठी ४ वर्षांपूर्वी सिंधुदुर्गाजवळ काजूप्रक्रिया प्रशिक्षण केंद्रही त्यांनी सुरू केले आहे.

* 'दीपस्तंभ' व 'लेफ्ट राइट' पुस्तकाचे प्रकाशन

'प्रत्येक गोष्टीला असणाऱ्या चांगल्या आणि वाईट बाजू समाजाला समजण्यासाठी प्रबोधनाची गरज आहे. यासाठी योग्य लेखन झाले पाहिजे, चर्चासत्रे आयोजित केली पाहिजेत,' असे मत विधानसभेचे अध्यक्ष दिलीप वळसेपाटील यांनी व्यक्त केले.

राजश्री प्रकाशनने आयोजित केलेल्या कार्यक्रमात वसंत खेर लिखित 'दीपस्तंभ' व सहाय्यक पोलिस निरीक्षक अशोक इंदलकर लिखित 'लेफ्ट राइट' या पुस्तकांचे प्रकाशन वळसे-पाटील यांच्या हस्ते झाले. ज्येष्ठ समीक्षक शंकर सारडा, पोलिस उपायुक्त ज्ञानेश्वर फडतरे, अप्पर पोलिस अधीक्षक रामनाथ पोकळे, राजश्री प्रकाशनचे रामचंद्र जोरवर या वेळी उपस्थित होते.

वळसे-पाटील म्हणाले, "लोकांना पोलिसांचा धाक असलाच पाहिजे. पोलिस हे जनतेचे मित्र असू नयेत. लोक त्याचा गैरफायदा घेतात. लोकांनी कायदा मोडल्याने होणारा दंड किंवा शिक्षेकडे पाहून कायद्याचे पालन करू नये, नैतिक जबाबदारी स्वीकारून कायद्याचे पालन करावे."

सारडा म्हणाले, "किरण बेदी, सुरेश खोपडे, माधवराव सानप, वाय. सी. पवार, व. कृ. जोशी वगैरे अनेक पोलिसांनी चांगले साहित्य निर्माण केलेले आहे. पोलिसांकडे अनुभवाचे मोठे भांडार असते. ते लेखनातून समाजाचे सत्य चित्र मांडू शकतात त्यासाठी त्यांना कल्पनेची गरज नसते. कारण वास्तवच कल्पनेपेक्षा जास्त विलक्षण असते."

सूत्रसंचालन प्रशांत काळे यांनी केले.

* रुपेरी गीतांच्या सोनेरी प्रतिमा

विद्या प्रसारिणी संस्थेतील माजी शिक्षक सोमनाथ वाईकर यांच्या 'रुपेरी गीतांच्या सोनेरी प्रतिमा' या पुस्तकाचे प्रकाशन ज्येष्ठ पत्रकार सुरेशचंद्र पाध्ये यांच्या अध्यक्षतेखाली न. म. जोशी यांच्या हस्ते झाले.

पाध्ये म्हणाले, "स्मरणरंजनाची भूक भागविणारे हे पुस्तक असून, गीतांच्या अर्थाच्या पलीकडील तत्त्वज्ञान त्यामध्ये मांडले आहे. जगण्याला वेगळा आयाम देण्याचा प्रयत्न या पुस्तकातून करण्यात आलेला आहे."

लेखक वाईकर यांनी प्रास्ताविकात सांगितले, “या पुस्तकात १९५५ ते १९८५ या काळातील गीतांचा समावेश करण्यात आला आहे. त्या काळात अर्थपूर्ण गाणी लिहिली व गायिली गेली. सध्या मात्र गाण्यातील कवित्व संपले असून ठेका हाच हेका असे त्याचे स्वरूप झाले आहे.”

* जयकर लायब्ररीचा विस्तार

पुणे विद्यापीठातील सध्याच्या जयकर लायब्ररीला लागूनच बांधण्यात आलेल्या नवीन पाच मजली इमारतीमध्ये एक हजार विद्यार्थी बसू शकतील.

साडेचार लाखांहून अधिक ग्रंथ आणि ४८ हजार चौरस फुट क्षेत्रफळ असलेली जयकर लायब्ररी देशातील एक प्रमुख लायब्ररी आहे. नव्या इमारतीचे क्षेत्रफळ एक लाख चौरस फूट आहे. नव्या इमारतीमध्ये क्युबिकल आसन व्यवस्था आहे. यामुळे प्रत्येक विद्यार्थ्याला तीन फूट बाय दोन फूट जागा मिळणार आहे. तसेच नजीकच्या काळातील इ-लायब्ररीची शक्यता लक्षात घेऊन प्रत्येक टेबलावर कॉम्प्युटर आणि इंटरनेट कनेक्शनची सोय करण्यात आली आहे.

* राष्ट्रीय बंधुता साहित्य संमेलन

‘मराठी साहित्याचा मूळ प्रवाह मौखिकतेतूनच उदयाला आला आहे. मात्र, आता ग्रांथिक प्रवाहापुढे मौखिक प्रवाहाकडे दुर्लक्ष होत आहे,’ अशी खंत राष्ट्रीय बंधुता साहित्य संमेलनात अध्यक्ष डॉ. रामचंद्र देखणे यांनी व्यक्त केली. ते म्हणाले, “मौखिक साहित्य हे एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे संक्रमित होणे अपेक्षित असते. कालानुरूप होणारे बदल याच परंपरेने समाजात रुजविले गेले आहेत. वासुदेव, पिंगळा, गोंधळी, मोटेवरची गाणी, शेतातील भलरी गीत, कीर्तनकारांचे आख्यान, फेरीची गाणी, सांगोवांगीच्या गोष्टीतून मौखिक साहित्यसृष्टी व्यक्त होते. मानवी मूल्य जागविले हे साहित्याचे मूल्य आहे. म्हणून मौखिक परंपरेचा साहित्यातील वाटा मोठा आहे.”

‘संत साहित्याचे व्यापकत्व भक्तितत्त्वात नसून सामाजिक तत्त्वचिंतनात आहे. मरगळलेल्या समाजाला संत साहित्याने जागे केले आहे. साहित्य निर्मितीच्या अंगाने जे सांगायचे असते ते आविष्काराच्या माध्यमातून अधिक भावते. त्यामुळे आविष्कारातून होणारी निर्मिती चिरकाल टिकते. हा प्रवाह साहित्यात आणि समाजात रुजणे गरजेचे आहे. प्रत्येक लेखक आलेले अनुभव लेखनात मांडत असतो. हे अनुभव वैश्विक असले पाहिजेत. या अनुभवांची कलात्मक मांडणी म्हणजेच साहित्य. या मांडणीत त्यातील सत्य कायम ठेवणे तितकेच महत्त्वाचे आहे.’

* ‘मायबोलीचा विश्वसेतू’ पुस्तकाचे प्रकाशन

“अमेरिकेमध्ये निवासी भारतीय वास्तव्य करतात आहेत त्याप्रमाणेच आपल्या देशातही ‘निवासी अभारतीय’ आहेत. अमेरिकन निवासी भारतीयांचा प्रभाव पडल्यामुळे

आपल्याकडील उच्च मध्यमवर्गीयांची जीवनशैली बदलली आहे,” असे मत दैनिक लोकसत्ताचे संपादक कुमार केतकर यांनी व्यक्त केले.

दिवाकर ऊर्फ दादा कारखानीस यांनी संपादित केलेल्या ‘मायबोलीचा विश्वसेतू’ पुस्तकाचे प्रकाशन नवनीत देशपांडे यांच्या हस्ते झाले. कारखानीस यांच्या ‘सिमरन’ या पुस्तकाच्या डॉ. विजया बापट यांनी केलेल्या अनुवादाचे प्रकाशन केतकर यांच्या हस्ते झाले. लेखिका सुनीता नागपूरकर, प्रमोद तेंडुलकर आणि प्रकाशक अमोल भुतडा या वेळी उपस्थित होते.

केतकर म्हणाले, “एकट्या अमेरिकेमध्ये दीड कोटी लोकसंख्या महाराष्ट्रातील आहे. गेल्या पंचवीस वर्षांपासून असंख्य पालक अमेरिकेतील मुलांकडे जात आहेत. त्यामुळे भारत-अमेरिका यांच्यातील भौगोलिक अंतर संपुष्टात येत असून मानसिक अंतर केव्हाच संपले आहे. तेथील मध्यमवयीन पालक मुलांशी मराठीतून बोलतात. मुले इंग्रजीतून उत्तरे देतात. समता आणि स्वातंत्र्य या त्यांच्या आधुनिक संकल्पनांमुळे आपल्याकडील मध्यमवर्गीयांची जीवनशैली बदलली आहे.”

देशपांडे म्हणाले, “परदेशात इतकी वर्षे वास्तव्य केल्यानंतरही कारखानीस यांनी भारतात सेतू उभारण्यामध्ये यश संपादन केले आहे. त्यांनी आपले मानसिक तारुण्य टिकविले आहे. नातीला लिहिलेल्या पत्रांच्या माध्यमातून आत्मचरित्रलेखनाचा वेगळा ‘फॉर्म’ किती मुक्त असू शकतो याचा प्रत्यय या पुस्तकातून येतो.”

तेंडुलकर यांनी ‘मायबोलीचा विश्वसेतू’ पुस्तकाची, तर नागपूरकर यांनी ‘सिमरन’ पुस्तकाची वैशिष्ट्ये सांगितली.

* छत्रपतींच्या आरमाराच्या निर्मितीवर लघुपट

छत्रपती शिवाजी महाराजांनी दूरदर्शीपणाने कल्याणसारख्या भौगोलिक आणि व्यावहारिकदृष्ट्या महत्त्वाच्या बंदराच्या ठिकाणी रोवलेली आरमाराची मुहूर्तमेढ अनेक अर्थानी ऐतिहासिक ठरली. याच वारशाची माहिती आजच्या पिढीला करून देण्यासाठी एका लघुपटाची निर्मिती ‘आम्ही कल्याणकर’ ही संस्था करीत आहे. “बाबासाहेब पुरंदरे यांनी कल्याणचे ऐतिहासिक महत्त्व पटवून दिल्याने आणि कल्याणचा इतिहास

शल्य

मालती जोशी

वडिलांच्या आयुष्यातलं शल्य शोधून काढता-काढता मुलाच्या समोर येतं एक भीषण सत्य आणि उलगडत जातात त्याला पडणाऱ्या स्वप्नांचे अर्थ आणि अनेक रहस्य

८००. पोस्टेज २००.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / २१

विस्मृतीत गेल्याची खंत व्यक्त केल्याने आम्ही हा लघुपट करण्याचे ठरविले,” असे संस्थेचे अध्यक्ष आणि कल्याणचे नगरसेवक बाळ हरदास यांनी सांगितले. पुण्यातील ‘बार्स अँड टोन्स’ या संस्थेने या लघुपटाचे चित्रीकरण केले आहे. संजय दाबके त्याचे दिग्दर्शक आहेत.

२४ ऑक्टोबर १६५७ रोजी महाराजांनी कल्याण आणि भिवंडी जिंकले आणि आरमाराची मुहूर्तमेढ रोवण्याचे निश्चित केले. पानशेतजवळील दादा कोंडके स्टुडिओ, तसेच कल्याणमध्येही त्याचे चित्रीकरण झाले आहे.

१९९६ पासून बाबासाहेबांच्या ‘जाणता राजा’ या महानाट्यामध्ये काम करणारे डॉ. प्रसाद परांजपे हे शिवाजी महाराजांची भूमिका साकारत आहेत.

* खाण्याच्या गावाची चमचमीत मुशाफिरी

अनिल नेने यांच्या ‘खावे त्यांच्या देशा’ या प्रफुल्लता प्रकाशनाच्या पुस्तकाचे प्रकाशन ज्येष्ठ पत्रकार कुमार केतकर यांच्या हस्ते झाले. प्रसिद्ध हॉटेल व्यावसायिक विठ्ठल कामत, माजी केंद्रीय सचिव विजय केळकर, माजी सनदी अधिकारी प्रभाकर करंदीकर आणि प्रकाशक गुलाब सकपाळ यावेळी उपस्थित होते.

नेने यांनी या पुस्तकात विविध देशात मिळणाऱ्या उत्तम चवीच्या पदार्थांची माहिती दिली आहे. ‘मुळातच असलेली खाण्याची आवड, इतिहास आणि संस्कृतीचा अभ्यास करण्याची वृत्ती यातून हे पुस्तक साकारले आहे. सतत नवनवे पदार्थ चाखत करत असल्याने आवडलेल्या आणि न आवडलेल्या पदार्थांचीही माहिती मी लिहीत गेलो.’ असे नेने यांनी सांगितले. सुधीर गाडगीळ यांनी सूत्रसंचालन केले.

* ‘यशस्वी व्हावं कसं’ पुस्तकाचे प्रकाशन

चैनीच्या गोष्टी आज गरजेच्या झाल्या आहेत, तर काळ, काम व वेगाचे गणितही बदललेले आहे. अशा परिस्थितीमध्ये दुसऱ्याच्या सुखात आनंद मानण्याची प्रवृत्ती जोपासली तरच यश मिळते, अशी भावना ज्येष्ठ अभिनेते डॉ. मोहन आगाशे यांनी व्यक्त केली.

‘सकाळ’ प्रकाशनतर्फे शिवराज गोलें लिखित ‘यशस्वी व्हावं कसं’ या पुस्तकाचे प्रकाशन आगाशे यांच्या हस्ते झाले.

आगाशे म्हणाले, “झापड लावून आपण सारखेच रस्सीखेच स्पधेंत सहभागी झालो आहोत. स्वतः पलीकडे जाऊन बघणे, कोणत्याही गोष्टीची हाव न धरणे या प्रवृत्ती दुर्मिळ झाल्या आहेत. गोलें यांनी या पुस्तकाच्या माध्यमातून यशाची संकल्पना सोपी करून सांगितली आहे.”

नवनीत देशपांडे म्हणाले, “वर्तमानपत्र या संकल्पनेपलीकडे जाऊन विविध क्षेत्रांतील ज्ञानाची दालने वाचकांसाठी खुली करण्याची, वाचकांच्या अपेक्षांना व्यासपीठ

देण्याची बांधिलकी समोर ठेवून अनेक उपक्रम हाती घेतले जात आहेत.”

पुस्तकामागची भूमिका सांगताना गोलें म्हणाले, “भावनिक बुद्धिमत्ता अथवा भावप्रज्ञा (इमोशनल इंटेलिजन्स) ही संकल्पना समजून घ्यायला हवी. आपल्याला काय हवे आहे, हे ठाऊक असणे गरजेचे आहे. यश हे आनंदात असते अशी खूपगाठ बांधल्यास ते मिळविणेही सोपे जाते. अपयशाला सामोरे जाण्याची क्षमता अन् स्वतःशी स्पर्धा असल्याची जाणीव असेल तर व्यक्तिमत्त्व विकास साधणे सोपे जाते.”

* संस्कारभारतीचे कार्य

आज समाजामध्ये माणूसपण हरवले आहे. माणसाचे मन यंत्र होऊ नये. त्याच्यामध्ये संवेदना राहाव्यात. माणूस म्हणून प्रत्येकाला जगता यावे. कलेच्या माध्यमातून समाजमन जोडून माणूस मोठा करण्याचे काम संस्कार भारतीच्या माध्यमातून सुरू आहे, असे प्रतिपादन संस्कार भारतीचे अध्यक्ष आणि ज्येष्ठ दिग्दर्शक राजदत्त यांनी भोर येथे सांस्कृतिक महोत्सव आणि धुंधुरमास कार्यक्रमाचे उद्घाटन करताना केले.

या वेळी राहुल सोलापूरकर, माजी मंत्री अनंतराव थोपटे, डॉ. जीवन पाठक आणि संस्कार भारतीचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

राजदत्त पुढे म्हणाले, नैतिकता विसरून भोगवादाकडे माणूस वळत आहे. जगण्याची जागतिकता वाढत चालली आहे. या स्पर्धेच्या जगात घोड्याच्या वेगाने माणूस पळतो आहे. मी व माझे ही वृत्ती समाजात वाढत असल्यामुळे माणसांमधले माणूसपणच हरवून बसले आहे. त्यातच जात-पात, उच्च-नीच हा शाप आपल्याकडे आहे. या सर्वातून माणसाला माणूस म्हणून जगता येण्यासाठी कलेची उपासना उपयोगी पडेल. कला माणसाला संस्कार, पावित्र्य देते. त्याची उपासना करणे, समाज मन जोडणे यासाठी संस्कार भारती काम करीत आहे.

राहुल सोलापूरकर म्हणाले, आज पाश्चिमात्य संस्कृतीचा आपल्या जीवनावर मोठाच पगडा आहे. त्याकरिता संस्कारमूल्य वृद्धिगत करणे, ते टिकवणे, त्याची महती सांगणे याकरिता संस्कार भारतीची आवश्यकता असून काही विशिष्ट मूल्यांसाठी अधिक काम करण्याची गरज आहे. माणसांनी सध्या स्वतःभोवती एक चौकट निर्माण केली आहे. तिच्यातून आपण बाहेर पडायला हवे.

थोपटे म्हणाले, आज एकत्र कुटुंब पद्धतीचा न्हास होऊ लागला आहे. संस्कारहीन वृत्ती समाजात वाढत चालली आहे. अशा परिस्थितीत विविध माणसे जोडण्याचे, त्यांच्यात कलेची आवड निर्माण करण्याचे संस्कार भारतीचे कार्य कौतुकास्पद आहे.

* 'वुमेन अँड द वेट लॉस तमाशा'चे प्रकाशन

‘डोन्ट लूज युवर माइन्ड, लूज युवर वेट’ या पुस्तकाच्या यशानंतर लेखिका

ऋतुजा दिवेकर यांच्या 'विमेन अँड द वेट लॉस तमाशा' या दुसऱ्या पुस्तकाचे प्रकाशन प्रा. रेखा दिवेकर आणि अमेय प्रकाशनाचे उल्हास लाटकर यांच्या हस्ते झाले.

करिना कपूरचे माझ्या आयुष्यात मोठे योगदान असून तिच्यामुळेच जीवनात 'टर्निंग पॉइन्ट' मिळाल्याची भावना लेखिका ऋतुजा दिवेकर यांनी हिंजवडी येथे व्यक्त केली. करिना कपूर आजारी असल्याने या समारंभाला उपस्थित राहू शकली नाही. लेखिका असलेल्या मुलीच्या पुस्तकाचा अनुवाद तिच्या आईने करण्याचा दुर्मिळ योग यानिमित्ताने जुळून आला. आहार, व्यायाम, निद्रा आणि नातेसंबंध या चार धोरणांविषयी आणि त्याचबरोबर जीवनशैलीच्या चुकीच्या पद्धतीमुळे उद्भवणाऱ्या पीसीओडी, हायपोथारॉईड आणि मधुमेह या आजारांविषयी तसेच गर्भारपण, रजोनिवृत्ती, हायपोथारॉईड इत्यादी बाबींविषयी संवाद साधला. व्यायामाचे महत्त्व सांगताना 'वापर करा, अन्यथा गमावून बसाल' असे सूत्र त्यांनी सांगितले.

करिना केवळ सेलिब्रेटी किंवा क्लायन्ट नाही. तर आपली चांगली मैत्रीण असून इतकी मोठी तारका असूनही 'डाऊन टू अर्थ' आहे. पुस्तकाविषयीची कल्पना आपण तिलाच प्रथम सांगितली होती. वेट लॉसविषयी चर्चा करण्याची तिला भारी हौस आहे. पुस्तकाच्या शीर्षकात असलेला तमाशा हा शब्द सैफअली खानच्या बोलण्यातून आला होता, असेही त्यांनी नमूद केले.

* ध्यानचंद यांचे जीवनचरित्र

भारतीय हॉकीच्या सुवर्णकाळातील प्रमुख खेळाडू मेजर ध्यानचंद यांच्यावरील मराठी भाषेतील पहिल्या चरित्राचे महाराष्ट्र राज्याचे क्रीडा संचालक नरेंद्र सोपल आणि राष्ट्रीय हॉकीपटू धनंजय महाडिक यांच्या हस्ते प्रकाशन करण्यात आले. या पुस्तकाची पहिली आवृत्ती ग्रामीण मानव विकास संस्थेने विद्यार्थ्यांसाठी दहा रुपये या सवलतीच्या दरात उपलब्ध करून दिली. पुणे, कोल्हापूर, सातारा, सांगलीतून या योजनेला प्रतिसाद मिळाल्याने पहिली आवृत्ती लगेच संपली. यातून मिळणारे उत्पन्न दिवंगत ऑलंपियन खेळाडू बाबू निमल यांच्या कुटुंबीयांना दिले जाणार आहे.

* गायक-वादकांची माहिती

भारताच्या कानाकोपऱ्यातील कोणीही कलाकाराला कॉन्टॅक्ट करता यावे यासाठी 'अंडरस्कोर रेकॉर्ड' या संस्थेच्या वतीने www.sangeetkosh.net वेबसाईट डिसेंबर २०१०मध्ये सुरू करण्यात आली आहे असे अंडरस्कोर रेकॉर्ड संस्थेच्या अध्यक्षा आणि गायिका शुभा मुद्गल यांनी सांगितले. कोणत्याही कलाकाराला आपली कला सादर करण्यासाठी व्यासपीठ लागते. त्या व्यासपीठावर कला सादर करण्यासाठी एकमेकांच्या ओळखीतूनच त्याला संधी मिळते. कलाकाराची माहिती नसल्याने स्थानिक कलाकारांना संधी मिळत नाही. गायन, वादन आणि नृत्य या क्षेत्रातील

कलाकाराला ही मुख्य समस्या भेडसावत असते. यात प्रसिद्ध संतूरवादक शिवकुमार शर्मा, गायक पं. जसराज, किशोरी आमोणकर, राकेश चौरसिया, संजीव अभ्यंकर, श्रीकांत देशपांडे, मोहनकुमार दरेकर, अश्विनी भिडे-देशपांडे यासारख्या नामवंत गायक-वादकांबरोबरच ४५० स्थानिक कलाकारांची नाव, संगीतप्रकार, पत्ता, संपर्क नंबर, ईमेल आयडी असा तपशील या वेबसाईटद्वारे उपलब्ध होत आहे.

* 'घडाळ्याचा दवाखाना' उत्कृष्ट लघुपट

विक्रांत पवार यांच्या 'घडाळ्याचा दवाखाना'ला सर्वोत्कृष्ट लघुपटाचा मान मिळाला आहे. सूरज जोशी (फ्रेश सुसाईड) आणि राखी कुलकर्णी (आजी) यांना अभिनेता आणि अभिनेत्रीचा पुरस्कार मिळाला. 'खरा करोडपती' या लघुपटासाठी सर्वोत्कृष्ट दिग्दर्शकाचा पुरस्कार पियूष ठक्करला देण्यात आला. रवींद्र नाट्यमंदिरातील मिनी थिएटरात आयडियलतर्फे आयोजित 'मराठी लघुपट चित्रपट' महोत्सवात देश-विदेशातील दोनशेहून अधिक लघुपट दाखल झाले होते.

* ९१वे नाट्यसंमेलन

रत्नागिरीत आनंददायी आणि जल्लोषपूर्ण वातावरणात ९१व्या नाट्यसंमेलनाला सुरुवात झाली. संध्याकाळी शहरातून अभिनव अशी नाट्यदिंडी काढण्यात आली. नाट्यप्रेमींच्या उपस्थितीत गेल्या वर्षीचे संमेलनाध्यक्ष रामदास कामत आणि नियोजित अध्यक्ष राम जाधव यांनी पालखीचे पूजन केले. त्यानंतर नाट्यपरिषदेचे अध्यक्ष मोहन जोशी आणि ज्येष्ठ अभिनेते रमेश भाटकर यांनी दिंडी सर्वप्रथम खांद्यावर घेतली.

नाट्यदिंडीच्या अगोदर कोकण कृषी विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू व पर्यावरण तज्ज्ञ डॉ. श्रीरंग कद्रेकर यांच्या हस्ते स्वा. सावरकर पुतळ्यापाशी वृक्षारोपण करण्यात आले. त्यानंतर दहा हजारांहून अधिक विद्यार्थी-शिक्षक, नागरिक, साहित्यिक, नाट्यक्षेत्रातील कलाकार, लेखक यांनी संगीत दिग्दर्शक कौशल इनामदार यांच्या सूरत सूर मिळवत मराठी अभिमान गीत म्हटले.

नाट्यदिंडीत ३६ चित्ररथ साकारण्यात आले होते. दिंडीच्या अग्रभागी रत्नागिरीचे

उष्ण जलोपचार

डॉ. पॅट्रिक होरे । डेव्हिड हार्प   अनु. सुभाष जोशी

घरबसल्या प्रसिद्ध 'स्या' उपचारपद्धतीचा आनंद घेत,
दुखरे सांधे आणि स्नायू यांना आराम मिळवून देणारे...

१२००. पोस्टेज २५०.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / २५

आराध्य कुलदैवत असलेल्या भैरीबुवांचा चांदीचा रथ होता. त्या पाठोपाठ घोडेस्वार व नटराज असलेली दिंडीची पालखी होती.

दिंडीवर रत्नागिरीकरांनी जागोजागी पुष्पवृष्टी केली. रामनाका येथील राममंदिरात रामदास कामत व राम जाधव यांनी रामाचे दर्शन घेतले. त्यानंतर ढोल पथकाकडील ढोल घेऊन मोहन जोशी, दूरदर्शन निर्माता जयू भाटकर आणि अभिनेते रमेश भाटकर यांच्यासह सर्व कलाकारांनी ताल धरला.

* रमेश तेंडुलकर यांच्या कविता

क्रिकेटच्या मैदानावर नवनव्या विक्रमांची 'महाकाव्ये' रचणारा सचिन तेंडुलकर आपल्या बाबांच्या आठवणी सांगताना म्हणाला, "आयुष्यातील प्रत्येक अवघड वळणावर, प्रत्येक कठीण प्रसंगात माझे बाबा माझ्यासोबत असतात. ते आज प्रत्यक्ष नसले तरीही त्यांचे माझ्यावर लक्ष आहे, त्यांचा कृपाशीर्वाद, त्यांची शिकवण माझ्यासोबत कायम असते."

रमेश तेंडुलकर यांच्या कवितांच्या सीडीचे २९ जानेवारी रोजी 'रंगशारदा'मध्ये प्रकाशन झाले.

"माझे प्रत्येक शतक हे त्या ईश्वराच्या, माझ्या बाबांच्या चरणी अर्पण केलेले असते. आकाशाकडे पाहून मी त्यांना मनोमन वंदन करतो, तेव्हा मला जाणवतात त्यांचे डोळे, माझ्यावर लक्ष असणारे... मी तुझ्यासोबत आहे सांगणारे..." सचिन म्हणाला.

२००५ मध्ये ३५ वे शतक केल्यानंतर त्याचा एक छोटेखानी सत्कार करण्यात आला. या सत्कार सोहळ्यात रमेश तेंडुलकरांच्या कवितांना पद्मजा फेणाणींनी स्वरबद्ध केले होते आणि अशोक पत्की यांनी सुरेल चाली दिल्या होत्या. त्यातून 'भाव मुके' या सीडीची निर्मिती झाली.

कोणत्याही परिस्थितीत विचलित व्हायचे नाही, खचून जायचे नाही हे वडिलांचे संस्कार आहेत. किती धावा काढतो, क्रिकेटपटू म्हणून किती थोर आहे यापेक्षा माणूस म्हणून कसा आहेस, हे अधिक महत्त्वाचे असते, हा वडिलांनी दिलेला कानमंत्र सचिन आजही जपत असतो.

* 'जल संस्कार'

'पाण्याचा वापर जपून व्हावा', हा संस्कार लहान वयातच रुजावा म्हणून शहरातील खासगी तसेच पालिकेच्या शाळांतील विद्यार्थ्यांना 'प्रत्येक थेंब महत्त्वाचा' या पुस्तकाचे मोफत वाटप होणार आहे.

युनिक फीचर्स आणि 'सिजेंटो'च्या वतीने हा प्रकल्प शहरात राबविण्यात येणार आहे. प्रत्येक शाळेत ३०० पुस्तके दिली जाणार असून, त्यासाठी प्रथम ५०

शाळांची निवड करण्यात आली आहे. या पुस्तकात पाण्याचे चक्र, पिण्याच्या पाण्याचे नियोजन, पाण्याची समस्या, स्थिती आणि नियोजन, पाणी बचतीचे उपाय आदीविषयी माहिती देण्यात आली आहे. हे पुस्तक मराठी आणि इंग्रजी दोन्ही भाषांमध्ये उपलब्ध आहे.

* जागतिक भाषा होण्याचे हिंदीला वेध

जागतिक स्पर्धेत टिकायचे असेल तर इंग्रजी आणि भारतात बिझनेस करायचा असेल तर हिंदी अपरिहार्य आहे असे म्हणण्याची वेळ परकी कंपन्यांच्या सीईओंवर आली आहे. त्यामुळेच स्पॅनिश, मॅंडरीन (चिनी) या भाषांप्रमाणेच हिंदीही लवकरच जागतिक भाषा होण्याची शक्यता आहे.

जागतिकीकरणामुळे जगभरातील कंपन्या भारतात बिझनेससाठी येत आहेत. सध्या इंग्रजी ही भारतातील बिझनेस लॅंग्वेज असली तरी इथल्या संस्कृतीशी नाळ जोडण्यासाठी इंग्रजीबरोबर हिंदी शिकणेही महत्वाचे असल्याचे परदेशी पाहुण्यांच्या लक्षात आले आहे. परदेशी नागरिकांसाठी हिंदी भाषेचे क्लासेस घेणारे चंद्रभूषण दुबे म्हणाले, 'अनेक मल्टीनॅशनल कंपन्या भारतात आपली कार्यालये सुरू करत आहेत. भारतीय क्लायंट्सशी अधिक चांगल्या पद्धतीने संवाद साधता यावा, बिझनेस वाढवा म्हणून या कंपन्या आपल्या अधिकाऱ्यांना हिंदी भाषा शिकण्यासाठी प्रोत्साहन देत आहेत.

संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या विविध समित्यांवर काम करणारे अधिकारी, भारतात संशोधनासाठी आलेले परदेशी विद्वान, स्वयंसेवी संस्थांचे कार्यकर्ते यांना स्थानिक व्यक्तींशी संवाद साधावा लागतो. त्यामुळे त्यांना हिंदी शिकणे आवश्यकच असते. भारतात आलेले अनेक विद्यार्थीही हिंदी भाषा शिकण्याला प्राधान्य देत आहेत.

* भारतातील 'गुगल' सेवेचे प्रमुख

'मायक्रोसॉफ्ट'चे माजी व्यवस्थापकीय संचालक राजन आनंदन यांची 'गुगल'च्या भारतीय सेवेचे प्रमुख म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे. तसेच 'गुगल'च्या सेल्स अँड ऑपरेशन विभागाचे उपाध्यक्ष म्हणूनही ते काम पाहतील. 'गुगल'चे जगभरात दोन हजारांपेक्षा जास्त कर्मचारी असून, कंपनीचा एकूण महसूल २६.३५ अब्ज डॉलर आहे. भारतातील 'गुगल'चा वापर सातत्याने वाढत आहे.

* राज्यघटनेची मराठी आवृत्ती छापण्याची गरज

भारतीय राज्यघटना ही जगातील सर्वांत मोठी राज्यघटना आहे. राज्यघटनेच्या मराठी आवृत्तीला राज्यभरातून प्रचंड मागणी आहे. राज्यघटनेचे हीरकमहोत्सवी वर्ष सर्वत्र साजरे केले जात आहे. यानिमित्त विविध कार्यक्रमांचे आयोजन होत आहे. प्रत्येक विद्यार्थ्यांने राज्यघटनेची प्रत वाचली पाहिजे, अशी अपेक्षा व्यक्त होते. मात्र

शासकीय ग्रंथागारांमध्ये मराठी राज्यघटनेची एकही प्रत विक्रीसाठी उपलब्ध नाही.

मुंबई शासन मुद्रण, लेखनसामग्री व प्रकाशन संचालनालयातील आर. व्ही. नेमाडे म्हणाले, “मुद्रण संचालनालयाने २००६ मध्ये बारा हजार प्रतींची आवृत्ती काढली होती. ती संपल्यानंतर राज्यघटनेची छपाई झालेली नाही.”

राज्यघटनेप्रमाणेच राज्यभरातून महात्मा फुले समग्र वाङ्मय (पुस्तकाची किंमत १०० रु), डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची फोटोग्राफी खंड २२ (पुस्तकाची किंमत १०० रु.) १८ राष्ट्रपुरुषांच्या छायाचित्रांना प्रचंड मागणी असूनही त्यांची छपाई केली गेलेली नाही.

* खांडेकरांचे साहित्य कालबाह्य नाही

“मानवाविषयीचे प्रेम, मांगल्याची आस्था या वैशिष्ट्यांमुळे वि. स. खांडेकर यांचे साहित्य कालबाह्य झालेले नाही. आजही ‘ययाती’च्या वर्षाला किमान सहा हजार प्रतींची विक्री होत आहे,” असे साहित्यिक ह. मो. मराठे यांनी महाराष्ट्र साहित्य परिषदेत वि. स. खांडेकर स्मृतिदिनानिमित्त आयोजित कार्यक्रमात प्रतिपादन केले.

मराठे म्हणाले, “मी प्रशिक्षणार्थी पत्रकार म्हणून काम करित असताना कोल्हापूरच्या शाहू मिलमध्ये खांडेकरांचे ‘ययाती’ कादंबरीवर व्याख्यान झाले. मी दिलेल्या त्याच्या वृत्तान्ताचे त्यांनी कौतुक केले होते. ‘निष्पर्ण वृक्षाखाली भर दुपारी’ ही माझी पहिली कादंबरी वाचून झाल्यावर त्यांनी पत्रही पाठविले होते.”

* संगीतातील रागांची माहिती देणारे संकेतस्थळ सुरू

हिंदुस्थानी शास्त्रीय संगीतातील एक हजार रागांची माहिती देणारे www.oceanfrags.com हे संकेतस्थळ सुधीर गद्रे यांनी विकसित केले आहे. पाचशे रागांचे स्वरूप कळावे यासाठी एमपीथ्री प्रकारच्या ऑडिओ फाइल्सचा समावेश आहे. इंटरनेटवर उपलब्ध असलेला दृक-श्राव्य स्वरूपातील हा कोश आहे. यामध्ये ‘राग सर्च व्हील’च्या माध्यमातून आद्याक्षर, नाव, रागाचा थाट, मेलकर्ता, जाती, गानसमय, स्वर यापैकी एक किंवा अनेक पर्यायांचा वापर करून राग शोधता येतील.

* किशोरी आमोणकर यांचा ८० वा वाढदिवस

गानसरस्वती किशोरी आमोणकर यांच्या ऐंशीव्या वाढदिवसानिमित्त १२ व १३ फेब्रुवारी रोजी ‘सहेला रे’ या सांगीतिक कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. १२ फेब्रुवारीला उस्ताद अजमद अली खाँ यांचे सरोजवादन, योगेश सामसी यांचे तबलावादन, बहाउद्दीन डागर यांचे वीणावादन, माणिक मुंडे यांचे पखवाज वादन झाले. त्यानंतर किशोरी आमोणकर यांचा सत्कार आणि रात्री त्यांचे गायन असे कार्यक्रम झाले.

१३ फेब्रुवारीला मंजू मेहता, सतीश व्यास, राकेश चौरसिया यांनी सतार, संतूर व बासरी या वाद्यांच्या माध्यमातून एकत्रित कार्यक्रम सादर केला. एकच राग वेगवेगळ्या घराण्यांतील कलाकार कशा पद्धतीने सादर करतात, याची अनुभूती रसिकांना या कार्यक्रमाच्या माध्यमातून मिळाली. नंदिनी बेडेकर, कलापिनी कोमकली, कौशिक चक्रवर्ती, रघुनंदन पणशीकर, प्रसाद खापर्डे आदी कलाकारांनी आपापल्या घराण्यातील परंपरेनुसार एकच राग दाखवला. प्रसिद्ध तबला वादक झाकीर हुसेन, विक्कू विनायक राम, विं. सेल्वा गणेश, भवानी शंकर, महेश विनायक राम, साबिर खान या कलाकारांचाही सहभाग होता.

* हॉल बुकिंग ऑनलाइन!

www.shubhvenue.com या वेबसाइटद्वारे शहर आणि पिंपरी-चिंचवड परिसरातील सुमारे शंभर हॉलचे बुकिंग करता येईल. हॉलची निवड आणि बुकिंगसाठी लागणारे श्रम वाचविण्याच्या दृष्टीने ग्राहकांना हॉलची संपूर्ण माहिती, फोटो, सुविधा, त्या हॉलविषयीचे अभिप्राय, हव्या त्या तारखेचा पर्याय निवडून ऑनलाईन बुकिंग करता येईल.

* समाजकार्य अभ्यासक्रम

अखिल भारतीय स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या वतीने समाजकार्य विषयक अभ्यासक्रम सुरू करण्यात आला असून त्याचा प्रारंभ आदिवासी विकास मंत्री बबनराव पाचपुते, माजी खासदार बाळासाहेब विखे-पाटील, महापौर योगेश बहल, राजेश कुमार आणि यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे संचालक रमेश वरखडे याच्या उपस्थितीत झाला. मराठीमध्ये अशा प्रकारचा हा पहिलाच अभ्यासक्रम असून तो कोल्हापूर, पुणे आणि नाशिक या तीन ठिकाणी सुरू आहे.

* विवेकानंदांवर दीडशे पुस्तके

स्वामी विवेकानंद यांची शतकोत्तर सुवर्णमहोत्सवी जयंती १२ जानेवारीस साजरी झाली. त्यानिमित्त विवेकानंद केंद्र कन्याकुमारीतर्फे 'विवेक विश्व साहित्य

रंगांधळा

रत्नाकर मतकरी

वास्तव आणि त्या पलिकडचं वास्तव या सीमेवर आपल्याला गुंतवून, मृत्युनंतरच्या गूढतेचा स्पर्श मानवी मनाला देणाऱ्या रत्नाकर मतकरी शैलीच्या गूढकथा...

१५० रु. पोस्टेज २५ रु.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / २९

सेवा' उपक्रम हाती घेण्यात आला असून, त्याद्वारे विवेकानंदांवरील दीडशे पुस्तकांचे प्रकाशन करण्यात येणार आहे.

तसेच 'भारत जागो, विश्व जगाओ' हा उपक्रम हाती घेण्यात आला आहे. 'विवेकानंदांचा शिकागो प्रवास', विवेकानंद व संगीत, त्यांचे सतार वादन, विवेकानंदांचे पर्यावरण, चिंतन पुस्तक रूपात येणार आहे. मराठी, कानडी, मल्याळी व बंगाली या भाषांमध्ये विवेकानंदांवरील साहित्य उपलब्ध आहे. विवेकानंद केंद्राच्या भारतभर २४० शाखा आहेत. ग्रामीण विकास, शेती सुधारणा असे विविध प्रकल्प कार्यरत आहेत.

विवेकानंद युवा पुरस्कार

“समाजात सध्या विवेक, मूल्ये हरवत चालली आहेत. अशा स्थितीत भ्रष्ट मार्गाचा वापर करणार नाही आणि सतत सर्वोत्तम कार्य करेन, हा ध्यास बाळगणे महत्त्वाचे आहे.” असे प्रतिपादन ज्येष्ठ पत्रकार सुरेशचंद्र पाध्ये यांनी केले.

स्वामी विवेकानंद जयंतीनिमित्ताने अशोका फाउंडेशनच्या वतीने आयोजित कार्यक्रमात कवी संदीप खरे, नगरसेवक मुरलीधर मोहोळ, कबड्डीपटू दीपिका जोसेफ, अभिनेत्री तेजस्विनी पंडित आणि 'सकाळ'चे मुख्य उपसंपादक अभिजित पेंढारकर यांना 'स्वामी विवेकानंद युवा पुरस्कार' प्रदान करण्यात आला. या प्रसंगी विश्वकर्मा इन्स्टिट्यूटचे डॉ. युवराज लाहोटी, फाउंडेशनचे विकास पाटील, पत्रकार श्रीकांत कुलकर्णी हे उपस्थित होते.

*** ऑनलाइन जाहिरातींची लयलूट**

ऑनलाइन अॅड्सच्या दृष्टीने २०१० हे वर्ष टर्निंग पॉइंट ठरले आहे. मागील वर्षात सर्वाधिक ऑनलाइन जाहिरातींचे क्रिएशन झाल्याचे एका सर्वेक्षणात आढळून आले आहे. यामध्ये रिअल इस्टेट, ट्रॅव्हल आणि फायनान्स कंपन्यांच्या जाहिराती सर्वाधिक आहेत असेही म्हटले आहे.

तंत्रज्ञानात झपाट्याने झालेल्या विकासामुळे या क्षेत्रातील अर्थकारणदेखील मोठ्या प्रमाणावर विकसित झाले. वेबसाइट चालवण्यासाठी पैसा उभारण्याचा पर्याय म्हणून ऑनलाइन जाहिरातींचा जन्म झाला. देशामध्ये नेट यूजर्सचे आणि या जाहिरातींचे प्रमाणदेखील वाढत आहे. गावागावांत कम्प्यूटर, इंटरनेट आणि त्याबरोबर ऑनलाइन जाहिराती पोहचू लागल्या. परिणामी, गेल्या वर्षभरात ऑनलाइन अॅड्सचे प्रमाण २३८ पटींनी वाढले आहे. एखादी वेबसाईट उघडल्यास तिच्यातील मजकूर दिसायच्या आत आपल्याला जाहिरात दिसते. पूर्वी विविध वेबसाईट्सपुरत्या मर्यादित असलेल्या या जाहिरातींनी आता सोशल नेटवर्किंग साइट्समध्येही शिरकाव केल्याने यावर तोडगा म्हणून ऑनलाइन जाहिरातींच्या संदर्भात आंतरराष्ट्रीय आचारसंहिता

लागू करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. आंतरराष्ट्रीय संस्थेने म्हटले आहे की, एखादी माहिती मिळवण्यासाठी आपण सर्च इंजिनचा वापर करतो. यामुळे ती माहिती वाचत असताना जाहिरातींची अडचण वाटू शकते. याच भूमिकेवर विकीपीडिया या साइटने पहिल्यापासून जाहिराती न घेण्याचा निर्णय घेतला होता.

* 'संपूर्ण साने गुरुजी योजना - ४६ खंड'

“अराजक आणि हिंसकता या चुकीच्या मार्गाने आपण चाललो असून, त्याचा प्रतिवाद होणे आवश्यक आहे. जाती लपवून जातीयवाद परिपुष्ट करण्याची वृत्ती वाढत आहे. अशा परिस्थितीत प्राचीनत्वाची दिशा असलेल्या भविष्याचा स्वीकार करण्याशिवाय तरणोपाय नाही,” असे मत ज्येष्ठ साहित्यिक भालचंद्र नेमाडे यांनी व्यक्त केले. वरदा प्रकाशनतर्फे ‘संपूर्ण साने गुरुजी योजना-४६ खंड’ या संचाचे प्रकाशन नेमाडे यांच्या हस्ते झाले. प्रकाशक ह. अ. भावे आणि रविप्रकाश कुलकर्णी या वेळी उपस्थित होते.

शाम्पू, साबण या गोष्टींना आपल्या समाजामध्ये जेवढी जागा आहे, तेवढी पुस्तके आणि लेखकांना नाही. या अराजकतेमुळे पॅलेस्टाईन, लेबनॉन आणि इराक हे देश उद्ध्वस्त झाले. जेम्स लेनच्या उदाहरणावरून मराठी समाज एकसंध नाही, हे सिद्ध झाले आहे. ‘सीआयए’ने ठरविले तर आपल्याकडे दंगे होऊ शकतात. अशा परिस्थितीत साने गुरुजींनी भेदकपणे मांडलेल्या संस्कृतीच्या व्याख्येकडे पाहावे लागते. सावरकर, गोळवलकर गुरुजी यांच्या हिंदुत्वाच्या विचारांचा प्रतिवाद साने गुरुजी यांच्यासारख्या ब्राह्मणाने करणे आवश्यक होते. साने गुरुजींच्या भारतीय संस्कृतीच्या व्याख्येमुळे त्यांचे श्रेष्ठत्व मान्य करणे त्या काळच्या समीक्षकांना अवघड झाले. या प्रतिष्ठेच्या बाजारामध्ये साने गुरुजी कमी पडले.”

जग सुधारण्यासाठी संत व्हायचे की साहित्य सृजनासाठी आपले प्राण पणाला लावायचे या कात्रीमध्ये साने गुरुजी सापडले. संतत्वाच्या आहारी गेल्यामुळे ज्या काळात ते असणे आवश्यक होते तेव्हाच त्यांनी आपले जीवन संपविले. नैतिकतेचे पदर इतके ढोबळ असता कामा नयेत, असे सांगून नेमाडे म्हणाले, “साने गुरुजी हे मराठीतील मोठे लेखक असून, माझ्या लेखक होण्याची बीजे त्यांच्या साहित्यामध्येच आहेत. माझी नातवंडे साने गुरुजींची पुस्तके वाचत आहेत. सध्या अशा संस्कारांना मज्जाव व्हावा अशी परिस्थिती आहे.”

* 'पीएच.डी'चा दर्जा वाढणार

‘पीएच.डी.चा दर्जा खालावतो आहे,’ या टीकेच्या पार्श्वभूमीवर पुणे विद्यापीठाने पीएच.डी.चा दर्जा वाढविण्यासाठी पुढाकार घेतला आहे. पीएच.डी.साठी चांगले विषय निवडले जावेत, संशोधनाचा दर्जा वाढावा यासाठी विद्यार्थ्यांना विद्यापीठातर्फे

अठरा हजार रुपयांची शिष्यवृत्ती देण्यात येणार आहे.

कुलगुरू डॉ. रघुनाथ शेवगावकर म्हणाले, “पीएच.डी. करणारे बरेच जण इतर महाविद्यालयात प्राध्यापक म्हणून कार्यरत असतात किंवा इतर ठिकाणी नोकरी करीत असतात. त्यामुळे त्यांना संशोधनासाठी म्हणावा तितका वेळ मिळत नाही. तरीही वर्षभरात २५० जण विद्यापीठाची पीएच.डी. मिळवतात. त्यांचा दर्जा वाढावा म्हणून आता विशेष प्रयत्न केले जाणार आहेत.”

पीएच.डी. करणाऱ्यांना दरमहा चार हजार रुपयांची मदत दिली जात होती. जून महिन्यापासून ती १८ हजार होईल. त्यासाठी वेगळी परीक्षा असेल, मुलाखतीही होतील. शंभर विद्यार्थ्यांना ही शिष्यवृत्ती दिली जाईल.

‘सर्वसमावेशक तंत्रज्ञान कार्यक्रम’ हा बहुउद्देशीय प्रकल्प पूर्णतः गुणवत्तेवर आधारित आहे. विज्ञान आणि अभियांत्रिकीसाठी हा कार्यक्रम खुला आहे. याला पर्सिस्टंट, इन्फोसिस, प्राज, टाटा अशा काही कंपन्यांनी पाठिंबा दिला आहे, असे त्यांनी सांगितले.

* ‘आघात’ लवकरच अमेरिकेत

सध्या सर्वत्र गाजत असलेला ‘आघात’ हा सिनेमा अमेरिका, ऑस्ट्रेलिया आणि इंग्लंड येथील मराठी प्रेक्षकांसाठी प्रदर्शित होणार आहे.

९व्या इंटरनॅशनल फिल्म फेस्टिव्हलमध्ये मराठी सिनेमा विभागात ‘आघात’ची निवड झाली आहे. अभिनेत्री मुक्ता बर्वे, पटकथा लेखक समीर विद्वांस, संवाद लेखक क्षितिज पटवर्धन यांचा त्यात सहभाग आहे. “अजूनही रंगभूमीसाठी काम करीत आहे. कारण मला माझ्यातला विद्यार्थी जिवंत ठेवायचा आहे,” असे ‘आघात’चे दिग्दर्शक विक्रम गोखले यांनी नमूद केले. सिनेमा आजच्या परिस्थितीवर भाष्य करतो. तो डॉक्टर, पेशंट्स, अॅडमिनिस्ट्रेशन, शिकाऊ डॉक्टर बदलचे वास्तव मांडत या सिनेमामुळे वेगळ्या प्रकारची भूमिका करायला मिळाली, शहरी बंडखोरी मुलगी चित्रपटातून उभी करता आली याचा आनंद वाटतो, असे ते म्हणाले.

* बावस्कर यांचे संशोधन ‘ब्रिटिश जर्नल’मध्ये

विचूदंशावर अनेक वर्षांपासून संशोधन करणारे डॉ. हिंमतराव बावस्कर यांनी शोधलेल्या उपचारपद्धतीला आणि संशोधनाला वैद्यकीय क्षेत्रात प्रतिष्ठेच्या मानल्या गेलेल्या ‘ब्रिटिश मेडिकल जर्नल’ने (बीएमजे) प्रसिद्धी दिली आहे.

विशेष म्हणजे या नियतकालिकाने संपादकीयातही बावस्कर यांच्या कार्याचा उल्लेख केला आहे. डॉ. बावस्कर हे १९७७ पासून विचूदंशावर संशोधन करीत होते. सुरवातीला केवळ अभ्यास या स्वरूपात त्यांचे कार्य राहिले. नंतर त्यांनी ‘प्राजोसीन’ हे औषध शोधले. भारतात तसेच इस्त्राईल, सौदी अरेबिया आदी देशांमध्ये

ते वापरले जाते. त्यांनी शोधलेल्या उपचार पद्धतीमुळे १९८३ मध्ये पहिला रुग्ण बरा झाला. नंतर त्यांनी पुन्हा प्रयोग केले. १९८६ मध्ये 'लॅन्सेट' या प्रसिद्ध वैद्यकीय नियतकालिकात या शोधाला प्रसिद्धी मिळाली.

कोकण, कर्नाटक, गुजरात, आंध्र प्रदेश, पॉडिचेरी येथील विंचूदंशाने दगावण्याचे प्रमाण ४० टक्क्यांनी घटले. या पुस्तकात त्यांनी केलेले संशोधन आणि उपचारपद्धती याची विस्ताराने माहिती देण्यात आली आहे.

* अभिनेत्री तनुजा 'गुजरा हुआ जमाना'

'आर्क आर्ट अँड फ्रेम्स' या संस्थेच्या वतीने बालगंधर्व कला दालनामध्ये भरविण्यात आलेल्या 'रेट्रोस्पेक्टिव्ह तनुजा' या छायाचित्र प्रदर्शनात एकाहून एक उत्कृष्ट चित्रपट केलेल्या तनुजाच्या बालपणापासूनच्या छायाचित्रांचा समावेश होता. मोतीलाल यांच्याबरोबर बालकलाकार म्हणून भूमिका केलेल्या 'हमारी बेटी' पासून 'भूत बंगला', 'आज और कल', 'हमारी याद आएगी', 'बहारे फिर भी आयेगी' अशा अनेक चित्रपटांमधील तनुजा येथे भेटते. आई शोभना समर्थ यांच्याबरोबरचे तान्ह्या तनुजाचे छायाचित्र या प्रदर्शनाचे आकर्षण ठरले. गुरुदत्त, दिलीप कुमार, अमिताभ बच्चन या सहकलाकारांसमवेतची तसेच परिवाराबरोबरची छायाचित्रे या प्रदर्शनात होती. आपल्या आईबद्दल बोलताना काजोल म्हणाली, "आईचे सौंदर्य सिनेछायाचित्रांमधून दिसतेच आहे, तिनेच मला या क्षेत्रात येण्याचा मार्ग दाखविला."

* आई-बाबांसाठी जपानी संशोधकाच्या कानगोष्टी

"शाळेत मुलाला एखादी वस्तू बनविण्यास सांगितली असेल, तर त्यालाच बनवू द्या. त्याची ती सर्जनशीलता असते. 'रेडिमेड' देऊन ती मारू नका... लहान मूल हे रोपट्यासारखे असते. त्याला खतपाणी जरूर घाला; पण वेलाप्रमाणे दोर बांधून त्यांची दिशा ठरवू नका. मुलाला स्वयंसिद्ध करणे, हेच प्रत्येक पालकाचे कर्तव्य आहे." असे हिरोफुमी युमोटो या जपानी संशोधकांनी प्रतिपादन केले.

युमोटो हे जपानमध्ये शैक्षणिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या गवकन संस्थेच्या

	<h2>जगप्रसिद्ध व्हा</h2> <p>डॉ. अरुणा कौलगुड</p> <p>विद्यार्थी, अधिकारी, कर्मचारी यांच्यापासून सर्व वयोगटातील लोकांसाठी व्यक्तिमत्त्व विकासाचा नवा कानमंत्र</p> <p>१८०रु. पोस्टेज २५रु.</p>
---	---

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ३३

संशोधन विभागाचे प्रमुख आहेत. एका शैक्षणिक कार्यक्रमासाठी ते भारतात आले असून, शैक्षणिक प्रयोगशीलता, शिक्षकांचा दृष्टिकोन, पालकांची भूमिका यावर त्यांनी मार्गदर्शन केले.

लहान मुलांच्या विश्वाबद्दल ते म्हणाले, “सहा ते बारा या वयात जे काही शिकायला मिळते, ते आयुष्यभर लक्षात राहते. यादरम्यान झालेल्या संस्कारानुसार मुले भविष्यात आपली दिशा निश्चित करीत असतात. सध्याच्या काळातील मुले कॉम्प्युटर किंवा टीव्हीमध्ये मशगूल असल्याचे दिसते. यामुळे त्यांच्यातील जिज्ञासा संपत चालली आहे, हे वैश्विक चित्र आहे. यातून निर्माण होणारा धोका लक्षात घेऊन आम्ही जपानमध्ये ‘निसर्गाच्या जवळ जाऊ या’ अशी मोहीत राबवीत आहोत.”

“मुलांच्या सर्वाधिक काळ जवळ असणारा घटक म्हणजे शिक्षक. त्यांच्या उमलण्यात शिक्षकांचा फार मोठा वाटा असतो. त्यामुळे शिक्षकांनी अत्यंत हळुवारपणे मुलांवर संस्कार करायला हवेत. लहान मुलांचा एक तास मोठ्यापेक्षा खूप जास्त असतो. त्यामुळे त्यांना जास्त वेळ खेळू द्या, मनोरंजनात वेळ घालवू द्या.”

“लहान मूल हे खूप प्रयोगशील असते; त्याला स्वातंत्र्य द्या. प्रत्येक गोष्टीतील विज्ञान समजावून सांगा. त्यासाठी प्रयोग हाच उत्तम मार्ग आहे. प्रयोगातील सौंदर्य त्याला दाखवा. यामुळे मुलांमध्ये प्रत्येक क्रियेविषयी जिज्ञासा निर्माण होते.”

* ‘बिनभिंतीच्या शाळे’त रमली मुले

मुलांना पुस्तकी अभ्यासापेक्षा प्रात्यक्षिकांतून, खेळाच्या माध्यमातून ज्ञान दिल्यास ते त्यांना लवकर उमजते. हातावर पोट असणाऱ्या आदिवासींच्या मुलांमधील कलागुणांना वाव मिळावा, यासाठी गेल्या दोन वर्षांपासून पंकज गुरव हा तरुण येऊरच्या आदिवासी पाड्यात ‘बिनभिंतीची शाळा’ चालवत आहे.

पंकजने येऊरमधील आदिवासी मुलांच्या शाळेत २००९ सालापासून अनोखा शैक्षणिक उपक्रम सुरू केला आहे. तो सहा वर्षे सामाजिक कार्यकर्त्या मेधा पाटकर यांच्या दादरमधील कार्यालयात काम करीत होता.

* प्रिंट ऑन डिमांड

‘प्रिंट ऑन डिमांड’ या तंत्रज्ञानामुळे कमी खर्चात अतिशय उत्कृष्ट पुस्तक तयार होऊ शकते. सुरुवातीला शंभर प्रती छापून नंतर हव्या तेवढ्या प्रती छापता येतात. साधारणतः शंभर पानी पुस्तकासाठी शंभर प्रतींना आठ हजार रुपये खर्च येतो. पन्नास प्रतींना सहा हजार रुपये खर्च येतो. याअंतर्गत डी.टी.पी., कलर कव्हर, डिझाइन, छपाई अशा सर्व खर्चाचा समावेश आहे. खास ज्येष्ठ नागरिकांसाठी राजसूरज पब्लिकेशनने हा उपक्रम सुरू केला आहे. यात सहभागी होण्यास इच्छुक असलेल्या नागरिकांनी ९०४९८७४५५४ या क्रमांकावर संपर्क साधावा, असे आवाहन पुरंदरे यांनी केले.

---

* 'मोकळा वेळ' प्रदर्शन

वेळ, मोकळा वेळ आणि त्याचे योग्य नियोजन करून सामाजिक कार्य कसे करावे याविषयी विश्लेषणात्मक माहिती देणारे प्रदर्शन 'आपणच' या संस्थेतर्फे टिळक रस्त्यावरील न्यू इंग्लिश स्कूल येथे भरविण्यात आले. संस्थेचे कार्याध्यक्ष डॉ. अ. ल. देशमुख, समन्वयक वीणा आडकर आणि मैथिली आडकर या वेळी उपस्थित होत्या.

या घटकांतील व्यक्तींशी प्रश्नावलीच्या माध्यमातून संवाद साधण्यात आला. त्यावर आधारित नोंदी आणि निरीक्षणे याची चित्रे, आरेखन आणि तक्ता या माध्यमातून माहिती देण्यात आली.

* समकालीन भाषांचे 'प्रकाशचित्र'

समकालीन भाषांचे जिवंतपण टिपणारे महाराष्ट्रातील भाषांचे 'प्रकाशचित्र' (फोटोग्राफ) १ मे रोजी ग्रंथरूपाने प्रकाशित होणार आहे. लोकांनी लोकांसाठी तयार केलेले हे 'प्रकाशचित्र' असेल.

बडोद्यातील 'भाषा संशोधन आणि प्रकाशन केंद्र' व पुणे विद्यापीठाचा मराठी विभाग यांच्या पुढाकाराने महाराष्ट्रातील भाषांचे सर्वेक्षण सध्या सुरू आहे. जॉर्ज अब्राहम गिअर्सनने सुमारे शंभर वर्षांपूर्वी देशभर भाषिक सर्वेक्षण केले होते. त्यानंतर पहिल्यांदाच अशाप्रकारे सर्वेक्षण होत आहे.

हे सर्वेक्षण पूर्णतः त्या त्या भाषकांच्या मदतीने केले जात आहे. महाराष्ट्रात बोलल्या जाणाऱ्या भाषांचे सद्यरूप या पाहणीत दिसेल; म्हणूनच याला 'प्रकाशचित्र' अशी संज्ञा वापरली आहे.

मराठीची सुमारे सतरा रूपे (बोलीभाषा) आणि महाराष्ट्रात बोलल्या जाणाऱ्या अन्य सुमारे तीसहून अधिक भाषा यांचे भाषिक नमुने या ग्रंथात समाविष्ट होतील.

बदलत्या पर्यावरणात आपल्या भाषेचा नमुना जपण्याच्या धडपडीतून लोकांकडून हे सर्वेक्षण केले जात आहे. भाषा संशोधन आणि प्रकाशन केंद्राचे प्रमुख डॉ. गणेश देवी यांच्या मार्गदर्शनाखाली तयार होणारा हा ग्रंथ 'पद्मगंधा प्रकाशन' प्रसिद्ध करणार आहे.

* अक्षरधारा बुक गॅलरीचे उद्घाटन

गेल्या १६ वर्षांपासून पुस्तके आणि विविध उपक्रमांच्या माध्यमांतून वाचन चळवळ अगदी ग्रामीण महाराष्ट्रातही पोचवणाऱ्या अक्षरधारा बुक गॅलरीचे बाजीराव रोडवरील सणस प्लाझा येथे उद्घाटन झाले. यावेळी ज्येष्ठ अभिनेते दिलीप प्रभावळकर, राजहंस प्रकाशनचे दिलीप माजगावकर, परचुरे प्रकाशनाचे अप्पासाहेब परचुरे, अक्षरधाराचे संस्थापक रमेश आणि लक्ष्मण राठिवडेकर आदी उपस्थित होते.

अक्षरधाराची आजवरची वाटचाल, पुस्तकांच्या प्रचार-प्रसारासाठी गावोगाव केलेली वणवण, चिकाटी आणि ध्यासाला सलाम अशा शब्दांत प्रभावळकर यांनी राठिवडेकर बंधूंच्या पाठीवर कौतुकाची थाप मारली.

‘लगे रहो मुन्नाभाई’च्या यशानंतर आलेल्या अनुभवांची मांडणी केलेल्या ‘महाराष्ट्र टाइम्स’च्या दिवाळी अंकात छापून आलेल्या लेखाचे वाचन प्रभावळकर यांनी उद्घाटनाच्या कार्यक्रमात केले.

प्रदर्शनांच्या माध्यमातून दूरपर्यंत पुस्तके पोचवणाऱ्या अक्षरधाराच्या वाटचालीतला हा महत्त्वाचा टप्पा असल्याचे माजगावकर यांनी नमूद केले. ढवळे ग्रंथप्रदर्शनांमधून गाठीशी असलेला अनुभव, जिद्द आणि पुस्तकांवरचे प्रेम याच भांडवलावर अक्षरधाराने ही मजल मारली आहे. वाचक आणि साहित्यिकांना एकमेकांपर्यंत पोचवण्याचे महत्त्वाचे काम अक्षरधाराने केले असे ते म्हणाले.* ‘माउथऑर्गन कसे वाजवावे’ पुस्तक आणि ‘सीडी’चे प्रकाशन

सुरभी म्युझिक अकादमीतर्फे सुनील पाटील लिखित ‘माउथऑर्गन कसे वाजवावे’ या पुस्तकाचे आणि ‘सीडी’चे प्रकाशन श्रुती संस्थेचे नंदू बेलवलकर यांच्या हस्ते झाले. बासरीवादक सूरमणी विवेक सोनार यांच्या हस्ते ‘बासरी कशी वाजवावी’ या ‘सीडी’चे प्रकाशन झाले. पाटील आणि त्यांच्या शिष्यांनी माउथऑर्गन आणि बासरीवादनाचा ‘मिलाफ’ हा कार्यक्रम सादर केला.

* ग्रंथालय संस्कृती रुजतेय...

पिंपरी-चिंचवड शहरामध्ये वाचनसंस्कृती फोफावत जावी, वेळेचा सदुपयोग

व्हावा आणि माणसाचे विचार विस्तृत व्हावे यासाठी महापालिकेने ग्रंथालय सुरू केले आहेत. याशिवाय शहरात काही ठिकाणी खासगी स्वरूपाची १८ ग्रंथालये लोकांनी सुरू केली आहेत.

वार्षिक शुल्क अवघे ५० रुपये आहे. या ग्रंथालयात ९३ हजार पुस्तके आहेत. वाचनसंस्कृतीला अधिकाधिक बळकटी देण्यासाठी चालू वर्षी स्थायी समितीने १२ लाख रुपये मंजूर केले आहेत.

पुणे शहरातील ब्रिटिश लायब्ररीच्या धर्तीवर पिंपरीमध्ये कासारवाडी येथे अत्याधुनिक बहुउद्देशीय संदर्भ ग्रंथालय बांधण्यात आले आहे. नारायण मेघाजी लोखंडे कामगार भवन मधील सुमारे २० हजार चौरस फूट मोकळ्या भूखंडावर हे ग्रंथालय उभारले आहे.

* संगीत कोश

भारतातील विविध प्रकारच्या संगीतामध्ये गायन, वादन आणि नृत्य या विषयांचा समावेश होतो. याची सर्व प्रकारच्या संगीताची एकत्रित अशी विस्तृत माहिती देणारा 'द ऑक्सफर्ड एनसायक्लोपीडिया ऑफ द म्युझिक ऑफ इंडिया' हा ग्रंथ अभ्यासकांसाठी वरदान ठरेल, अशी माहिती ऑक्सफर्ड युनिव्हर्सिटी प्रेसच्या संचालिका मिमी कृष्णन यांनी दिली.

कृष्णन म्हणाल्या, डिसेंबर २०१०मध्ये या ज्ञानकोशाचे प्रकाशन चेन्नई येथे ज्येष्ठ गायक बाल मुरलीकृष्ण व लेखक-दिग्दर्शक गिरीश कर्नाड यांच्या हस्ते झाले. संगीतकार, वादक, गायक, समीक्षक अशा अडीचशे जणांच्या टीमने बारा वर्षे खूपून विविध प्रांतात दोन हजार वर्षांपासून जोपासल्या जाणाऱ्या संगीताचा हा कोश तयार केला आहे.

पारंपरिक संगीत, राग, नृत्य, जुन्या काळातील वाद्य, नामवंत गायकांची गायकीची समीक्षा आणि लघुचित्रे, संगीतातील घराणी याची माहिती देणाऱ्या १८०० पृष्ठांच्या कोशाची किंमत २२,५०० रुपये आहे.'

	<p>सूड — नितीन बापट</p> <p>मोठ्या बहिणीवर झालेल्या अन्यायाच्या प्रतिशोधाची कहाणी</p> <p>८०रु. पोस्टेज २०रु.</p>
---	--

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ३७

---

* 'स्त्रीमिती चे प्रकाशन'

'स्त्रीमिती' या पुस्तकातील लेखांमुळे माझ्या जीवनातील वेगवेगळ्या वळणांवरील आठवणींना उजाळा मिळाला. हे पुस्तक वाचताना वेगळाच अनुभव गाठीशी बांधला गेला,' असे मत ज्येष्ठ रंगकर्मी गिरीश कर्नाड यांनी व्यक्त केले.

'मिळून साऱ्याजणी' या मासिकाच्या वार्षिक स्नेहमेळाव्यानिमित्त 'स्त्रीमिती'या पुस्तकाचे प्रकाशन कर्नाड यांच्या हस्ते झाले. ज्येष्ठ समीक्षक पुष्पा भावे कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होत्या. संपादिका विद्या बाळ, प्रा. डॉ. नीलिमा गुंडी, डॉ. वि. म. गीताली यावेळी उपस्थित होत्या. 'जागतिकीकरणाच्या रेट्यात स्त्री चळवळीचे अस्तित्व संपुष्टात येत असून, याकडे कानाडोळा करून चालणार नाही. भविष्यात पुढे जाण्यासाठी वाट प्रवाहाप्रमाणे हाताळण्याची गरज आहे. तसे झाल्यास प्रगतीचा मार्ग मोकळा होईल. स्त्रीसंस्कृतीचा एक विशिष्ट विचार असून, तो जोपासण्याची आवश्यकता आहे,' असे मत भावे यांनी व्यक्त केले.

शिवमूर्ती भांडेकर, हर्षदा देवधर, नंदकुमार येवले, दिलीप नाईक-निंबाळकर, प्रतीक पुरी आणि अर्जुन भिसे यांना रेऊ पुरस्कार देण्यात आले.

* महापौर चषक कला स्पर्धा

पुणे महानगरपालिकेने माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालयांच्या आंतरशालेय कला स्पर्धा २१ जाने २०११ ते २५ जाने. २०११ आयोजित केल्या होत्या. त्यासाठी प्रमुख पाहुणे डॉ. अनिल गांधी होते.

या प्रसंगी विद्यार्थ्यांना उद्देशून बोलताना डॉ. गांधी म्हणाले, आर्थिक परिस्थिती प्रतिकूल असेल तर नाउमेद होऊ नये. उच्च ध्येय ठरवून त्याचा पाठपुरावा करावा. प्रतिकूल परिस्थितीमुळे जिद्द निर्माण होते. उद्योगपती धीरुभाई अंबानी, डॉ. आंबेडकर, डॉ. नरेंद्र जाधव यांचा आदर्श समोर ठेवावा. माणसाचे बाळ जातीधर्माचे लेबल लावून जन्माला येत नाही. त्याला अशी खोटी लेबल्स लावणे बंद करावे व विश्वधर्म-मनुष्यधर्म एकच असावा. ऊन, पाऊस, वारा, पशू-पक्षी यांना सीमा अडवत नाहीत. माणसांनीच सीमा निर्माण केल्या त्या नाहीशा केल्या पाहिजेत.

* उद्याचे संगणक

नवरोजजी महाविद्यालयाच्या संगणकशास्त्र विभागातर्फे 'सॉफ्ट कॉम्प्युटिंग' विषयावर ३-४ फेब्रुवारीला राष्ट्रीय परिषद घेण्यात आली.

संगणन (कंप्यूटिंग) ही संगणकशास्त्राशी संबंधित, परंतु स्वतंत्र विद्याशाखा आहे. सुरुवातीला या दोन्ही शाखांतील भेद स्पष्ट नव्हता, पण संगणकाचा वापर जसजसा सर्व क्षेत्रांत वाढू लागला तसतसे संगणनशास्त्राचे वेगळेपण अधोरेखित झाले. उपलब्ध माहिती (डाटा) संगणक आणि संगणकप्रणाली यांचा योग्य वापर करून पाहिजे त्या निष्कर्षाप्रत पोचण्याची प्रक्रिया म्हणजे संगणन. केवळ विज्ञानच नाही तर कला, भाषा, सामाजिक शास्त्रे अशा विविध क्षेत्रांतील समस्या सोडवण्यासाठी संगणकाचा वापर मोठ्या प्रमाणावर होऊ लागल्याने संगणनशास्त्राचा विकास झाला.

खरे तर संगणन हे संगणकाच्या निर्मितीच्या आधीपासून प्रचलित होते. त्याचा इतिहास अब्कसच्या यंत्रापर्यंत पोचतो. नंतर या शास्त्रामध्ये चार्ल्स बॅबेज, ब्लेझ पास्कल, अलेन ट्यूरिंग, वर्गैरैनी योगदान दिले.

पारंपरिक संगणनशास्त्रामध्ये हार्ड कंप्यूटिंगने गणित व तर्कशास्त्राच्या मदतीने कुठल्याही समस्येचे प्रारूप तयार करून त्याचे विश्लेषण केले जाते व त्या समस्येवर उत्तर शोधले जाते. हे प्रारूप पूर्णपणे निश्चिततेवर आधारित असते. नेमके नियम स्पष्ट, पुरेशी माहिती व निश्चित उत्तर यामुळे प्रश्न जितका गुंतागुंतीचा असेल त्या प्रमाणात उत्तरापर्यंत पोचण्याच्या प्रक्रियेचा वेळही वाढत जातो.

अशा प्रकारच्या प्रश्नांचा सर्वप्रथम अभ्यास लोफती झादे या इंजिनियर व गणिततज्ज्ञ शास्त्रज्ञाने केला. त्याने फजी लाजिक, फजी सेट्स या संकल्पना निर्माण करून त्यावर संशोधन केले. या संकल्पनांच्या आधारे अस्पष्टता, संदिग्धपणा आणि अनिश्चितता यांचा परामर्श घेता येतो, हे दाखवून दिले. त्याने ज्या संगणन पद्धतींचा विकास केला त्यातून सॉफ्ट कॉम्प्युटिंगचा जन्म झाला. आज या नवीन संगणक पद्धतीला अभूतपूर्व महत्त्व प्राप्त झाले आहे. वास्तवातील अस्पष्ट, संदिग्ध तसेच अनिश्चित समस्यांचा अभ्यास व विश्लेषण करण्याची क्षमता या पद्धतीमध्ये आहे.

पारंपरिक संगणनापेक्षा या प्रक्रियेसाठी खूप कमी वेळ लागतो. त्यामुळे सॉफ्ट

कॉम्प्युटिंगचा वापर विज्ञान, हवामानशास्त्र, भाषा ई-लर्निंग, कृत्रिम प्रज्ञा वगैरे क्षेत्रांमध्ये प्रभावीपणे होत आहे. पण मानवी मनाइतके सर्जनशील, प्रज्ञावान पण त्याचबरोबर अस्पष्ट, धूसर व अनिश्चित असे दुसरे काही या जगात नाही. अशा मनाच्या संपूर्ण व्यवहाराचाही धांडोळा या सॉफ्ट कॉम्प्युटिंगने घेता येतो.

फजी लॉजिक, न्युरल नेटवर्क, इव्होल्युशनरी, मशिन लर्निंग तसेच रफ सेट्स अशा या संगणन शास्त्राच्या अनेक शाखा आहेत. उद्याचे संगणन म्हणजे सॉफ्ट कॉम्प्युटिंग. हे क्षेत्र आव्हानात्मक आहे. वाडिया महाविद्यालयाच्या संगणक शास्त्र राष्ट्रीय परिषदेत डॉ. शंकर पाल, डॉ. पवन लिंग्रस, डॉ. मोहुआ बॅनर्जी इत्यादी शास्त्रज्ञ प्राध्यापकांची व्याख्याने झाली.

□

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

२०११ साली प्रकाशित झालेली पुस्तके

पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
कादंबरी		
डिजिटल फॉट्रॅस : डॅन ब्राऊन	अनु. अशोक पाध्ये	४४०
नर्थिंग टू लूज : ली चाइल्ड	अनु. उदय कुलकर्णी	३५०
आय लॉस्ट माय लव्ह इन बगदाद : मायकेल हेस्टिंग्ज	अनु. अंजनी नरवणे	२५०
द मिसिंग रोझ : सरदार ओझकान	अनु. श्रीकांत परांजपे	१५०
बिलॉगिंग : समीम अली	अनु. सिंधु जोशी	२४०
द प्रायव्हेट पेपर्स ऑफ ईस्टर्न ज्युवेल : मॉरीन लिंडले	अनु. ऋजुता कुलकर्णी	२८०
युथनेशिया	स्वाती चांदोरकर	२२०
अस्मिता	सूर्यकांत जाधव	२८०
अंकरहित शून्याची बेरीज : दिनकर जोषी	अंजनी नरवणे	१६०
लोकल माझी सखी	मधुवंती सप्रे	१८०
कॅरी मी डाऊन : एम.जे. हायलंड	पुल्लिंद सामंत	२५०
कथासंग्रह		
उधाण	पांडुरंग कुंभार	१३०
भावकल्लोळ : के. सत्यनारायण	अनु. प्रा. एन.आय.कडलास्कर	१२०
ती दोषं	डॉ. रमा मराठे	१३०
दर्पणी पाहता रूप	विद्युल्लेखा अकलूजकर	१००

सत्यकथन

२६/११ मुंबईवरील हल्ला : हरिंदर बावेजा अनु. प्रा. मुकुंद नातू २५०

ललित लेख

एक दिवस शोभा चित्रे १४०

स्पर्श विनिता परांजपे ९०

चरित्र

जोहार मायबाप जोहार मंजुश्री गोखले ३००

आत्मकथन

आनंदाचं पासबुक श्याम भुके ३००

इनसाइड द गॅस चेंबर्स : श्लोमो व्हेनेत्सिया अनु. सुनीति काणे २००

सर्चिंग फॉर डॅडी : ख्रिस्तिन जोआना हार्ट अनु. डॉ. प्रमोद जोगळेकर २५०

शेम : जसविंदर संघेरा अनु. सुनंदा अमरापूरकर २५०

व्यक्तिमत्त्व विकसन

वुमन ऑन टॉप : सीमा गोस्वामी शोभना शिकनीस १५०

'चिकन सूप' मालिका

चिकन सूप फॉर द सोल - भाग ४

: मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/जॅक कॅनफिल्ड अनु. उषा महाजन २५०

चिकन सूप फॉर द सोल - भाग ५

: मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/जॅक कॅनफिल्ड अनु. उषा महाजन ३००

चिकन सूप फॉर द पेरेंट्स सोल

: मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/जॅक कॅनफिल्ड अनु. प्रज्ञा ओक २५०

आरोग्य / माहितीपर

फिट फॉर ५०+ फॉर मेन : ग्रेग चॅपल अनु. सुभाष जोशी ८०

फिट फॉर ५०+ फॉर वुमेन : शेन गुड अनु. सुभाष जोशी ८०

मार्गदर्शनपर

द स्टार प्रिन्सिपल : रिचर्ड कोच अनु. श्याम भुके १८०

English Non Fiction

Never to Return Sandy Reid in print

English Fiction

One Foot Wrong Sofie Laguna in print

Memoir

50 Years of Silence Jan Ruff-O'Herne 275

Biography

Schapelle Tony Wilson in print

विशेषवार्ता

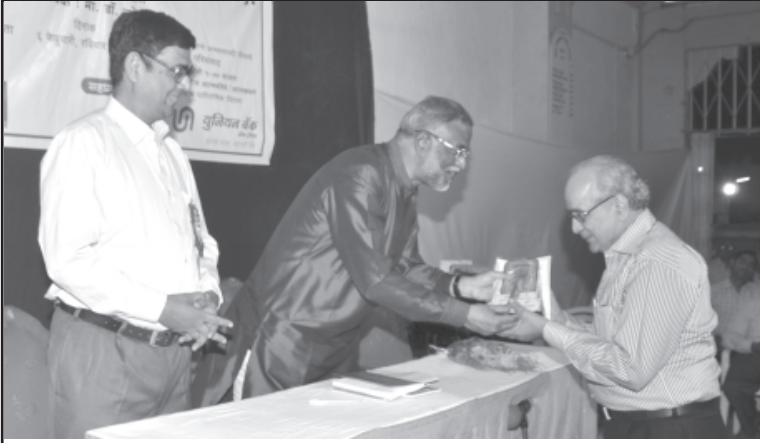

* 'मना सर्जना'ला मराठी वाङ्मय परिषदेचे पारितोषिक

बडोदा येथील मराठी वाङ्मय परिषदेतर्फे डॉक्टर अनिल गांधी लिखित 'मना सर्जना' या आत्मचरित्रास प्रथम क्रमांकाचे (विभागून) पारितोषिक ६ फेब्रुवारी रोजी नियोजन मंडळाचे सदस्य डॉ. नरेंद्र जाधव यांच्या हस्ते बडोदा येथे देण्यात आले.

वाचकांनी या आत्मचरित्रास चांगला प्रतिसाद दिला आहे. त्यामुळे 'मना सर्जना'ची तिसरी आवृत्ती अवघ्या पाच महिन्यात आली. शब्दांकन चित्रलेखा पुरंदरे यांनी केले आहे. मेहता पब्लिशिंग हाऊसने याचे प्रकाशन केले आहे. 'मना सर्जना' या मूळ मराठी पुस्तकाचे गुजराथी, हिंदी व इंग्रजीतही अनुवाद प्रसिद्ध होणार आहेत.

डॉ. गांधी म्हणाले, या पुस्तकाद्वारे मी तरुण पिढीसाठी तीन संदेश देऊ इच्छितो, * आयुष्यात उत्तम ध्येय समोर ठेवा.

डॉ. नरेंद्र जाधव यांच्या हस्ते पुरस्कार स्वीकारताना डॉ. अनिल गांधी

* माणसाचे बाळ जन्माला येताना कुठल्याच जातीधर्माचे, देशाचे लेबल लावून येत नाही, मनुष्यधर्म हाच एक विश्वधर्म असावा.

* भ्रष्टाचार हाच शिष्टाचार झालेल्या आजच्या काळातही नीतिमतेची कास धरून उपजीविका चांगली ठेवता येत नाही.

तिसरी आवृत्ती

मानवी जीवन 'त्रिमित' आहे.

जीवनाला लांबी (वय), रुंदी (प्रकृती) आणि खोली (इतरांसाठी तुम्ही काय केले) आहे.

माणसाचे खरे मोठेपण या तिसऱ्या मितीवर ठरते. अशा व्यक्ती समाजात चारित्र्यसंपन्न आणि आदर्श ठरतात.

त्याग, साधेपणा, इतरांच्या गरजांची जाणीव अशा अनेक पैलूंचे दर्शन ज्यांच्या व्यक्तिमत्वातून घडते, त्यापैकी डॉ. अनिल गांधी 'कनिष्ठिकधिष्ठित' आहेत.

त्यांच्या या पुस्तकात त्यांनी आपल्या वैद्यकीय विषयाखेरीज, आर्थिक गुंतवणूक, व्यावसायिक नीतिमत्ता, पृथ्वीची व्युत्पत्ती, आदिवासींसाठी आश्रमशाळा, महाराष्ट्र टेक्निकल एज्युकेशन सोसायटी अशा इतरही विषयांवरील आपले चिंतन व्यक्त केले आहे.

एकूणच ही आत्मकथा मननीय, चिंतनीय आणि वाचनीय अशी आहे.

डॉ. ह. वि. सरदेसाई

'मना सर्जना'

डॉ. अनिल गांधी

२००० रु. पोस्टेज २५० रु.

ज्याचं करावं भलं

निरंजन घाटे

घाटे यांच्या मूळ स्वभावाचा परिचय करून देणाऱ्या या एक प्रकारे गप्पाच आहेत. ते विज्ञानलेखनाकडे वळले आणि त्यांचं असं हलकं फुलकं लेखन मागं पडलं.

'ज्याचं करावं भलं' द्वारा या त्यांच्या कथांना पुन्हा उजाळा मिळतोय, ही एक चांगली गोष्ट आहे, या कथांमुळे तत्कालीन तरुणाईचंही दर्शन आजच्या वाचकाला होईल.

१००० रु. पोस्टेज २५० रु.

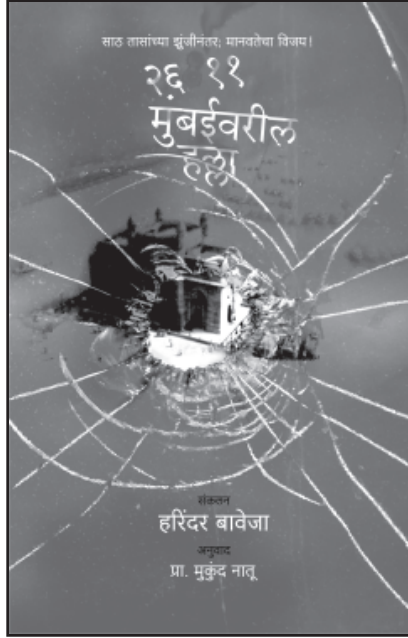
मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ४३

पुस्तक परिचय

दहा पाकिस्तानी दहशतवाद्यांनी मुंबईला
साठ तास वेठीला धरले तेव्हा —

२६/११ मुंबईवरील हल्ला

हरिंदर बावेजा

अनु. प्रा. मुकुंद नातू

४४ / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

सध्या चालू घटनांवर सर्वांगीण प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न टेलिव्हिजनवरील वेगवेगळी न्यूज चॅनल्स अटीतटीने करित असल्याचे आढळून येते. एखादी घटना घडत असताना ती दाखवणे, तिच्याशी संबंधित लोकांच्या प्रतिक्रिया दाखवणे, राज्यकर्ते मंत्री आणि प्रशासकीय अधिकारी, पोलीस वर्गैरेना त्या घटनेबाबत आडवेतिडवे प्रश्न विचारून चुकीचे खापर फोडण्यासाठी सावज हेरणे याबाबत प्रसार माध्यमे खूपच आक्रमक आणि परखड झाली आहेत. आदर्श घोटाळा, श्रीजी स्पेक्ट्रम स्कॅम, उपजिल्हाधिकाऱ्याला रॉकेल माफियाने जिवंत जाळणे यासारख्या घटना माध्यमांमुळेच संबंधितांवर दबाव निर्माण करणाऱ्या ठरल्या.

वृत्तपत्रेही अशा घटनांचा अधिक खोलात जाऊन तपास करतात आणि त्यावर भाष्य करतात. वृत्तपत्रांमध्ये तसेच टीव्ही वर्गैरे माध्यमांमध्ये स्पर्धेचे वातावरण असल्याने परस्परांवर मात करण्याची, जिद्द दाखवण्याची अहमहमिका वाढली आहे.

ग्रंथप्रकाशकही या स्पर्धेत आता जास्त रस घेऊ लागले आहेत आणि दैनिके-साप्ताहिके तसेच टीव्ही न्यूज चॅनेलचे हरहुन्नरी वार्ताहर-विश्लेषक यांची मदत घेऊन खळबळजनक घटनांवरील पुस्तके प्रसिद्ध करण्यासाठी धावपळ करू लागले आहेत. अशा प्रासंगिक पुस्तकांनाही मोठा वाचकवर्ग मिळतो आणि त्यांच्या आवृत्त्यांवर आवृत्त्या निघताना दिसतात.

२६ नोव्हेंबर २००८ रोजी मुंबईतील छत्रपती शिवाजी टर्मिनस (बोरीबंदर स्टेशन), कामा हॉस्पिटल, द न्यू ताज- ताजमहाल हॉटेल, लिओपोल्ड कॅफे, ट्रायडंट हॉटेल, ओबेरॉय हॉटेल, नरिमन हाऊस वर्गैरे स्थळांवर दहा पाकिस्तानी अतिरेक्यांनी हल्ला चढवून अंदाधुंद गोळीबार केला, हातबाँब फेकले. बऱ्याच निरपराध नागरिकांचा त्यात नाहक बळी गेला. लाल किल्ला आणि संसदभवन यावर पूर्वी झालेल्या अतिरेक्यांच्या हल्ल्यापेक्षा व्याप्ती आणि तीव्रता या बाबतीत मुंबईतील हा हल्ला अधिक प्राणघातक आणि भयावह होता. या हल्ल्याचे नियोजन अधिक काटेकोर होते. या हल्ल्यासाठी बत्तीस अतिरेक्यांना पाकिस्तानमध्ये वर्षभर प्रशिक्षण देण्यात आले होते आणि त्यापैकी दहा जणांना कराचीहून समुद्रमार्गे पाठवण्यात आले. गुजरातमधील पोरबंदर येथे या अतिरेक्यांनी एमव्ही कुबेर ही मासेमारी बोट हस्तगत करून मुंबई गाठली. एका डिंगीतून मुंबईत गेटवे ऑफ इंडियावर उतरून आपल्या ५ टीम केल्या आणि वेगवेगळ्या पूर्व नियोजित ठिकाणी जाऊन बाँबस्फोट आणि गोळीबार करून साठ तास मुंबईला वेठीला धरले. प्रारंभी पोलिसांनी या अतिरेक्यांना तोंड दिले. कामा हॉस्पिटलजवळ हेमंत करकरे (एटीएस प्रमुख), अशोक कामठे, विजय साळस्कर वर्गैरे पोलिस अधिकारी जबरदस्त जखमी झाले. नंतर राष्ट्रीय सुरक्षा दलाचे जवान अतिरेक्यांशी मुकाबला करण्यासाठी पुढे आले. तीन दिवसात या दलाचे १८ जवान बळी पडले. दहा पैकी नऊ अतिरेक्यांना ठार मारण्यात आले. दहावा अतिरेकी कसाब याला जिवंत पकडण्यात आले.

या हल्ल्याविषयी वेगवेगळ्या पत्रकारांना लिहायला सांगून, त्याचे संकलन करण्याचे महिला पत्रकार हरिंदर बावेजा यांनी ठरवले. 'तहेलका' या वृत्त-नियतकालिकाच्या न्यूज अँड इनव्हेस्टिगेशन्स विभागाच्या त्या संपादिका आहेत. 'कारगिल-एक अकथित कथा' ह्या त्यांच्या पुस्तकाचा चांगला बोलबाला झालेला आहे.

२६/११ मुंबईवरील हल्ला या पुस्तकात या हल्ल्यातील प्रमुख स्थळी घडलेल्या घटनांचे नाट्य शब्दांच्या माध्यमातून उभे करणाऱ्या लेखांचा समावेश आहे. त्या त्या स्थळी प्रत्यक्ष हल्ल्याच्या वेळी हजर असणारे आणि वृत्तांकन करणारे हे पत्रकार लेखक असल्याने, संबंधितांच्या मुलाखती घेऊन आपल्या समोर घडलेल्या घटनांच्या चित्रणात तपशीलवार भर घातलेली असल्याने हे पुस्तक विश्वासार्ह दस्तऐवजाच्या दर्जाला पात्र झाले आहे.

वृत्तवाहिन्यांना शोधक कंटेन्ट पुरवणाऱ्या 'तहेलका' या संस्थेद्वारे अनेक सनसनाटी प्रकरणांना वाचा फोडणारे आणि सध्या आजतक या वृत्तवाहिनीत कार्यरत असणारे पत्रकार आशिष खेतान यांचे या पुस्तकात हॉटेल ताजमधील अंधारयात्रा (४० पृष्ठे) हॉटेल ओबेरायमधील धुमश्चक्री (२० पृष्ठे), कराची ते मुंबई क्रौर्याचा प्रवास (५० पृष्ठे) असे तीन लेख आहेत. दृश्य एक, दृश्य दोन अशा नाट्यपूर्ण शैलीत त्यांनी विविध घटना शब्दबद्ध केल्या आहेत. दहशतवादी आणि सूत्रधार यांच्यातील महत्त्वाची संभाषणेही त्यात समाविष्ट केली आहेत. ताजमधील कर्मचाऱ्यांच्या शौर्याचीही साक्षेपाने नोंद केली आहे. "मार्कोसनी चेंबर्समधील सुमारे दोनशे जणांचे प्राण वाचवले" (७१), "हॉटेलमध्ये खासदार असल्याचे कळल्यानंतर त्या खासदाराला ओलीस धरा किंवा ठार मारा असा आदेश या घटना टीव्हीवरून पाहणाऱ्या या हल्ल्याच्या पाकिस्तानमधील सूत्रधारांनी दिला." (६८) या सारखे तपशील या हल्ल्याचे गांभीर्य आणि संबंधित व्यक्तींचे मनोधैर्य प्रकट करतात. आशिष खेतान यांच्या या तीन लेखांनी पुस्तकाची निम्मी पृष्ठे व्यापलेली आहेत. कराची ते मुंबई प्रवासाचे तारीख-वेळेनुसार पुनर्रचित केलेले नाट्य अतिरेक्यांच्या चौकशी करणाऱ्या पोलिसांच्या मुलाखतीतून, एटीएसच्या कार्यालयातील नोंदीवरून, आंतरराष्ट्रीय फोनवरील संभाषणातून, कसाबच्या कबुलीजबाबातून आपल्यापुढे उभे राहते. अतिरेक्यांनी वापरलेल्या बोटीचे तपशीलही त्यांनी एखाद्या बेस्टसेलर पाश्चात्य थ्रिलरच्या शैलीत दिलेले आहेत.

कसाबला त्याच्या नऊ सहकाऱ्यांची प्रेते दाखवण्यासाठी शवागारात नेण्यात येते.

जावेत आणि शोएबची शरीरे अर्धवट जळलेली होती.

नझीरचे प्रेत म्हणजे कोळशाचा ढिगारा होता.

गोळीच्या जखमेने ईस्माइलचे डोके फुटले होते.

हफीज अर्शदचा चेहरा जळून खाक झाला होता.

फहादुल्लाच्या डोळ्यात गोळी घुसली होती.

नासर आणि बाबर इम्रानच्या शरीरांची गोळ्यांनी चाळण केली होती.

दहशतवाद्यांचे चेहरे वेडेवाकडे झाले होते. दात बाहेर आले होते.

खोलीभर घाण वास सुटला होता.

कसाबला तेथे फार वेळ थांबणे अशक्य झाले. तो बाहेर पडला. त्याला एलटीईचा प्रमुख सर्ईदने सांगितले होते. “जिहादमध्ये मेले तर चेहरे चमकत राहतात. शरीरातून सुगंध येतो. सरळ स्वर्गात प्रवेश होतो.” त्याची आठवण देऊन पोलीस सहआयुक्त राकेश मारिया यांनी कसाबला विचारले, “कसे होते त्यांच्या चेहऱ्यावरचे तेज? आणि त्यांच्या शरीराचा गुलाबी वास?”

कसाब त्यांना उत्तर देऊ शकला नाही. अश्रू गाळत राहिला.

आशिष खेतान यांनी आपल्या नाट्यपूर्ण शैलीत हे सर्व रेखीवपणे उभे केले आहे.

ख्रिस खेतान या रेडिओ, टीव्ही, वेबद्वारे पाककला, पर्यटन, सामाजिक प्रश्न यावर कार्यक्रम करित असतात. टाटा सर्व्हिसेसमध्ये काम करतात. त्यांनी एटीएस पथकाचे सहआयुक्त हेमंत करकरे, अतिरिक्त पोलीस आयुक्त अशोक कामटे, सहाय्यक उपनिरीक्षक तुकाराम ओंबळे आणि शिपाई जयवंत पाटील या चौघांच्या हौतात्म्याची कहाणी सांगितली आहे. त्यांच्या वीरपत्नींच्या मुलाखतीतून व्यक्तिमत्त्वाचा मागोवा घेतला आहे.

राहुल शिवशंकर हे टाइम्स नाऊ या वृत्तवाहिनीचे सूत्रसंचालक. २६ नोव्हेंबरला ते नरीमन हाऊसमध्ये उपस्थित होते. त्या हल्ल्याचे वृत्त त्यांनी वाहिनीवर स्वतः दिले होते. या पुस्तकात नरीमन हाऊसमधील लढ्याचे तपशील नोंदवणारा त्यांचा लेख आहे. नासिर आणि इम्रान या अतिरेक्यांनी गजेंद्रसिंगला गोळी मारून टिपले. ते शरण येण्याची शक्यता नव्हती. एनएसजीचे कमांडो इमारतीत पाचव्या मजल्यावरून उतरले. त्यांनी चौथ्या मजल्यावरच्या अतिरेक्यांवर रॉकेट्सचा मारा केला. एक मोठा स्फोट झाला आणि नरीमन हाऊस चारी बाजूंनी कोसळू लागले.

सीएनएन-आयबीएनचे प्रमुख वार्ताहर जॉर्ज कोशी यांच्या लेखात बोरीबंदर स्थानकावरील हल्ल्याची हकीकत आली आहे. कसाब आणि इस्माइल हे अतिरेकी गोळ्यांचा वर्षाव करून प्रवाशांना मारत होते. तेथून ते चालत आझाद मैदानापर्यंत गेले. आलब्लेस हॉस्पिटलच्या मागाच्या दाराशी पोचले. दिसले त्यांच्यावर गोळ्या झाडत पुढे जात राहिले. मेट्रोजवळ त्यांनी पोलीस निरीक्षक साळसकर यांच्यावर गोळी झाडली. त्यांचे प्रेत गाडीतून बाहेर फेकून अतिरेकी पोलीस जीपमधून पळाले. इस्माइल ड्रायव्हिंग करित होता. विधानभवनाकडे त्याने पोलीस जीप नेली. पोलिसांनी तिचा मागचा टायर गोळीने टिपला. गाडी वळवताना कलंडली. इस्माइलने धाक दाखवून तेथे असणाऱ्या शरण यांच्या स्कोडा गाडीची किल्ली मिळवली. इस्माइलने

ती चौपाटीकडे नेली. पोलिसांनी उभ्या असलेल्या अडथळ्याशी गाडी न थांबल्याने गोळ्या झाडल्या. ईस्माइल मेला. एके-४७ घेतलेला कसाब मेल्याचे सोंग करून रस्त्यावर पडला. तुकाराम ओंबळेंनी कसाब हालचाल करतोय हे बघून त्याला मिठी मारली. कसाबने गोळ्या झाडल्या. इतरांनी कसाबला धरून ठेवले. कसाब जिवंत हाती लागला.

सलाम... मुंबई (बाची करकेरिया), भयानक वास्तव (ज्युलिओ रिबेरो), दहशतवादाचे उगमस्थान (हरिहर बावेजा) वगैरे लेखही मुंबईच्या नागरिकांच्या मनोधैर्यावर प्रकाश टाकतात. सुरक्षायवस्थेतील त्रुटीही लक्षात आणून देतात.

मुंबई हल्ल्यावरच्या या पुस्तकाने अतिरेक्यांच्या कारवायांचा बंदोबस्त करण्यासाठी सुरक्षायंत्रणांची सिद्धता आणखी कडक हवी हे लक्षात येते. संबंधित यंत्रणांनी त्याबाबत आपल्या कार्यप्रणालीत सुधारणा करायला हवी.

किंमत : २५० रु. सभासदांना : सवलतीत पोस्टेज : २५ रु.

टी बुक क्लब योजनेतील 'क्लासिक्स' साठी खास सवलत!
टी बुक क्लब

चालू बुक क्लबचे सभासदत्व ५० रु. भरून घेता येते. या क्लबअंतर्गत दरवर्षी गाजलेल्या सहा इंग्रजी पुस्तकांचे अनुवाद प्रकाशित केले जातात. सभासदांना ही पुस्तके निम्न्या किंमतीत मिळतात. पुस्तके प्रकाशित होताच आपणांस त्यासंबंधीची माहिती कळवली जाते. ही सर्व सहाही पुस्तके घेणे आपल्यावर बंधनकारक राहिल.

या सहा पुस्तकांपुरती ही सभासद फी मर्यादित राहिल. या क्लबच्या सभासदांना आमच्या प्रकाशनाची इतर पुस्तके सवलतीत मिळतील.

१०० रु. भरून खालीलपैकी कोणतीही ६ किंवा सर्व पुस्तके एकाचवेळी निम्न्या किंमतीत मिळवा. सर्व पुस्तकांसाठी एकूण पोस्टेज १०० रु. राहिल.

आणखी १०० रु. भरून मेहता मराठी ग्रंथजगतचे सहा महिन्यांचे सभासदत्व मिळवा व सहा महिने इतर पुस्तकांवर २०% सवलत मिळवा.

पुस्तकाचे नाव	मूळ लेखक	अनुवाद	किंमत (रुपये)	सभासदांना सवलत
नॉट विदाऊट माय डॉटर बेट्टी महमूदी		लीना सोहोनी	२००	१००
प्रे (सावज)	मायकेल क्रायटन	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	३००	१५०
स्टेट ऑफ फिअर	मायकेल क्रायटन	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	४००	२००
नेक्स्ट	मायकेल क्रायटन	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	४००	२००
नॉट अ पेनी मोअर,				
नॉट अ पेनी लेस	जेफ्री आर्चर	अंजनी नरवणे	१२०	६०
सन्स ऑफ फॉर्च्यून	जेफ्री आर्चर	अजित ठाकूर	३५०	१७५

४८ / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

फॉल्स इम्प्रेशन	जेफ्री आर्चर	सुधाकर लवाटे	२८०	१४०
ओमेर्ता	मारिओ पुझो	अनिल काळे	२२०	११०
कन्टेजन	रॉबिन कुक	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	२४०	१२०
टॉक्सीन	रॉबिन कुक	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	२५०	१२५
सीजूर	रॉबिन कुक	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	३००	१५०
मार्कर	रॉबिन कुक	अनिल काळे	३५०	१७५
क्रायसिस	रॉबिन कुक	डॉ. प्रमोद जोगळेकर	३५०	१७५
फिअर इज द की	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	१६०	८०
द गोल्डन गेट	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	२२०	११०
द गोल्डन रॉन्डेव्हू	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	२००	१००
द डार्क क्रुसेडर	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	२४०	१२०
साऊथ बाय जावा हेड	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	२५०	१२५
द लास्ट फ्रन्टियर	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	अशोक पाध्ये	२८०	१४०
पपेट ऑन अ चेन	ऑल्लिस्टर मॅक्लीन	माधव कर्वे	१८०	९०
द पेलिकन ब्रीफ	जॉन ग्रिशॉम	रवींद्र गुर्जर	२८०	१४०
द क्लायंट	जॉन ग्रिशॉम	माधव कर्वे	३००	१५०
द टेस्टामेंट	जॉन ग्रिशॉम	विश्वनाथ केळकर	३५०	१७५
द रनअवे ज्यूरी	जॉन ग्रिशॉम	अनिल काळे	३५०	१७५
द फर्म	जॉन ग्रिशॉम	अनिल काळे	४४०	२२०
फर्स्ट टु डाय	जेम्स पॅटरसन	रवींद्र गुर्जर	२००	१००
फ्रॉम रशिया विथ लव्ह	इयान फ्लेमिंग	विजय देवधर	२५०	१२५
मूनरेकर	इयान फ्लेमिंग	उदय नारकर	१५०	७५
कसिनो रॉयल	इयान फ्लेमिंग	सुभाष जोशी	१२०	६०
फॉर युअर आईज ओन्ली	इयान फ्लेमिंग	अनिल काळे	१२०	६०
मयादा इराकची कन्या	जीन सॅसन	भारती पांडे	२५०	१२५
द दा विंची कोड	डॅन ब्राऊन	अजित ठाकूर	३२०	१६०
एन्जल्स अँड डेमन्स	डॅन ब्राऊन	बाळ भागवत	३२०	१६०
डिसेप्शन पॉईंट	डॅन ब्राऊन	अशोक पाध्ये	५००	२५०
परवाना	डेबोरा एलिस	अपर्णा वेलणकर	१२०	६०
शौझिया	डेबोरा एलिस	अपर्णा वेलणकर	११०	५५
साम्राज्य बुरख्यामागचे	कारमेन बिन लादेन	अविनाश दर्प	१५०	७५
टू सर विथ लव्ह	ई. आर. ब्रेथवट	लीना सोहोनी	१५०	७५
अलाइव्ह	पिअर्स पॉल रीड	अशोक पाथरकर	१५०	७५
मी सायूरी	आर्थर गोल्डन	सुनंदा अमरापूरकर	४००	२००
द सिमीऑन चेंबर	स्टीव्ह मार्टिनी	जयवंत चुनेकर	२५०	१२५
द अँटर्नी	स्टीव्ह मार्टिनी	अजित ठाकूर	३५०	१७५
वन शॉट	ली चाइल्ड	बाळ भागवत	३४०	१७०

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ४९

पुस्तक परिचय

पन्नाशीतील तंदुरुस्ती पुढील आयुष्यातही
आपल्याला सौख्य आणि आनंद देईल

फिट फॉर 50+ फॉर मेन

ग्रेग चॅपल

अनु. सुभाष जोशी

५० / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

ग्रेग चॅपल हा अष्टपैलू क्रिकेटवीर म्हणून आपल्या सर्वांना परिचित आहे. १९८४ साली कसोटी क्रिकेटमधून निवृत्त होताना त्याच्या नावावर ७११० धावा आणि १२२ झेलांचा जागतिक विक्रम होता. त्यानंतर ऑस्ट्रेलियन आणि भारतीय क्रिकेट संघाचा प्रशिक्षक म्हणूनही ग्रेग चॅपलने बहुमोल कामगिरी बजावली.

आपले आरोग्य आणि स्टॅमिना उत्तम असेल तरच कोणत्याही खेळाडूला आपले कौशल्य आणि कर्तृत्व दाखवता येते. त्यामुळे विक्रमवीर ठरण्याची महत्त्वाकांक्षा असणारे क्रीडापटू आपल्या आरोग्याबाबत सदैव जागृत असतात. ग्रेग चॅपलही याबाबत काटेकोर होता आणि क्रिकेटपटूंना मार्गदर्शन करताना आरोग्य, आहारविहार याबाबत आपले अनुभवाचे बोल ऐकवत असे. त्याबाबत आग्रही असे.

त्याच्या या अनुभवाचा फायदा क्रिकेटपटूंप्रमाणेच सर्वसामान्य नागरिकांनाही व्हावा यासाठी त्याला पुस्तक लिहिण्याची गळ ओरिएंट पेपरबॅक्सने घातली. त्या विनंतीला मान देऊन ग्रेग चॅपलने पन्नाशीनंतरची तंदुरुस्ती या मालिकेसाठी 'फिट फॉर फिफ्टी प्लस फॉर मेन' हे पुस्तक सिद्ध केले. सत्तरेक पृष्ठांच्या या छोटेखानी पुस्तकात आपली तब्येत निरोगी, निकोप आणि ठणठणीत ठेवण्याच्या दृष्टीने अनेक बहुमोल टिप्स देण्यात आल्या आहेत. त्यामुळे पन्नाशीतल्याच नव्हे तर पंचविशीतल्या तरुणांनाही हे पुस्तक उपयुक्त आणि संग्राह्य वाटेल.

चाळिशी ओलांडली म्हणजे शरीराच्या वेगवेगळ्या अवयवांच्या तक्रारी सुरू होतात. डोळ्यांनी जवळचे नीट दिसत नाही. बायफोकल भिंगाचा चष्मा लागतो. त्याला चाळिशी असेच म्हणतात. डोक्यावरचे केस विरळ होऊ लागतात. दात दुखू लागतात. पायी चालताना त्रास होऊ लागतो. गुडघे कुरकुरू लागतात. जुनी मोटार जशी वरचेवर मेकॅनिककडे वा गॅरेजमध्ये न्यावी लागते, त्याप्रमाणे ठेपाळत जाणाऱ्या शरीराच्या तक्रारी दूर करण्यासाठी डॉक्टर-वैद्याकडे जावे लागणार अशी मनाची तयारी करावी लागते. चाळिशीत करीयर बदलण्याचीही गरज कोणाकोणाला जाणवते.

ग्रेग चॅपलने चाळिशीत पदार्पण केल्यावर राहते घर बदलले. अनेक वर्षांचे संबंध असलेले उद्योग विकून टाकले. नवे उद्योग सुरू केले. खाण्यापिण्याच्या सवयी बदलल्या. जीवनशैली बदलली. वयोमानानुसार दृष्टिकोन बदलला. मनोबल वाढवले. शारीरिक तंदुरुस्तीसाठी व्यायाम आणि दिनचर्या बदलली. उत्साह, कार्यक्षमता आणि जिद्द टिकून राहावी यासाठी काही पथ्ये पाळण्याचे ठरवले.

आपण शरीराने थकत चाललो आहोत, आपण आता जपून राहायला हवे, असे मनाशी धोकत राहून पळणे, खेळणे वगैरे तरुणसुलभ गोष्टी टाळू लागतो. खरे म्हणजे पन्नाशीत पदार्पण करताना आर्थिक आणि सामाजिकदृष्ट्या स्थैर्य लाभल्याने, मुलांच्या जबाबदाऱ्यांतून मुक्त होऊन एक प्रकारे स्वास्थ्य उपभोगायला सिद्ध झालेले

असतो. विशीतिशीतल्या उद्योगव्यवसायातल्या धावपळीतून बरेच बाहेर पडलेलो असतो. त्यामुळे ज्या गोष्टी आवडतात त्यासाठी आपण वेळ देऊ शकतो. प्रवास-पर्यटन-तीर्थयात्रा, सामने बघणे, पिकनिकला जाणे, सभासंमेलनात सहभागी होणे वगैरे गोष्टींचा पाठपुरावा करू शकतो. पूर्वी जे करावंसं वाटत होतं ते करण्यासाठी हाताशी वेळ आणि पैसा असल्याने मनाने आणि शरीराने ताजेतवाने, उत्साही असायला हवे.

मध्यमवयात तंदुरुस्तीसाठी सकस आहार घेणे, नियमित चालणे, व्यायाम करणे, शरीर कार्यक्षम ठेवणे, उत्साही आणि आनंदी राहणे, सकारात्मक वृत्तीने जीवनाकडे पाहणे यांचा फायदा होतो.

पन्नाशीत साध्या हलक्या व्यायामानेही प्रसन्न वाटते. कोलेस्टेरॉल आणि रक्तदाब आटोक्यात राहतो. वजनावर नियंत्रण राहते, स्नायू-हाडे-सांधे बळकट राहतात, हृदयविकार-मधुमेह-आतड्याचा कॅन्सर यांचा धोका कमी होतो, काळजी व ताण व नैराश्य जाणवणे कमी होते. शरीराचा लवचिकपणा टिकून राहतो. नियमित व्यायामाने स्नायूंच्या वस्तुमानात वाढ होते. कॅलरी खर्च होऊन चयापचय सुधारते. शरीराचा लवचिकपणा टिकवून ठेवण्यासाठी करावयाचे व्यायाम नियमितपणे केल्यास स्नायूबंध आणि कूर्चा या नाजूक पेशींना बळकटी येते. दमछाक करणाऱ्या व्यायामाने हृदयाचे आणि फुफ्फुसांचे आरोग्य सुधारते.

पन्नाशी उलटून गेल्यावर हाडे ठिसूळ होतात. ऑस्टिओपोरोसिसमुळे हाडांचा कणखरपणा हळूहळू कमी होतो. 'शरीराचे संतुलन टिकवण्यासाठी, हालचालीत सुसूत्रता आणण्यासाठी व्यायामाचा उपयोग होतो. स्विस बॉलवर किंवा मोठ्या आकाराच्या चेंडूवर बसून सराव केल्याने संतुलन वाढून शरीर स्थिर होते. जेवताना, टीव्ही बघताना, वाचताना स्विस बॉलवर बसल्यास संतुलनासाठी वेगळा वेळ काढण्याची गरज नाही.'

मध्यमवयात आपल्या आहारात बदल करण्याची गरज असते. शरीर सुटणे, हालचाली मंदावणे कार्यक्षमता कमी होणे, पाठ दुखणे वगैरे शारीरिक न्हासाची लक्षणे जाणवतात. हा नैसर्गिक न्हास थोपवण्यासाठी आहारातील बदल उपकारक ठरतो. सकस आहार ही आरोग्याची गुरुकिल्ली आहे. आहारात ताजी फळे आणि भाज्या यांचे प्रमाण ७५ टक्के असावे. पिष्टमय पदार्थ १० टक्के, प्रथिनयुक्त पदार्थ साडेसात टक्के, दूध, मध, सुकामेवा वगैरे गोड पदार्थ ५ टक्के, स्निग्ध पदार्थ अडीच टक्के असावे. मांसाहाराने पित्त वाढते. मांसाहार कमी केल्यास पित्ताचे प्रमाण कमी होऊन अपचनाचा त्रासही दूर होतो. वजन आटोक्यात ठेवण्यासाठीही आहारावर नियंत्रण ठेवणे इष्ट ठरते.

जलद चालण्याचा व्यायाम केल्याने हृदय कार्यक्षम राहते. नाडीचे ठोके जलद पडतात. त्यामुळे शरीराची प्रतिकारशक्ती वाढते.

या पुस्तकात व्यायामाचे अनेक प्रकार दिले आहेत. चालणे, स्नायू सचेत करणे, ताणाचे व्यायाम अशा तीन प्रकारांनी तुमच्या शरीराचे संतुलन साधता येईल.

सकाळचे व्यायाम, दुपारचे व संध्याकाळचे व्यायाम, उभ्याने करायचे व्यायाम, स्नायू बळकट करणारे व्यायाम, चिनअप्स आणि पुलअप्स वगैरे प्रकार आकृतीच्या सहाय्याने स्पष्ट केले आहेत.

व्यायामासाठी जो वेळ घाल तो तुमच्या आयुष्याला आणि आरोग्याला फायदेशीर ठरेल. तुमच्या कुटुंबाच्या स्वास्थ्यातही त्यामुळे भर पडेल. पन्नाशीतील तंदुरुस्ती साठी-सत्तरीतही आपल्याला सौख्य आणि आनंद देईल.

किंमत : ८००. सभासदांना : सवलतीत पोस्टेज : २००.

**सर्व वाचक, सभासद वर्गणी भरण्यासाठी, व पुस्तके
मागविण्यासाठी खालील पत्त्यावर संपर्क साधा**

मेहता बुक सेलर्स

३२२, भाऊसिंगजी रोड, भवानी मंडपाजवळ,

कोल्हापूर ४१६ ०१२.

वेळ : सकाळी ९ ते रात्री ८

(शनिवारी बंद)

फोन : (०२३१)२५४२९०१.

टेलिफॅक्स : (०२३१)२५४१८८१.

Email : mehtabooks@eth.net

सभासदांना सूचना

आमच्या प्रिय वाचकांनी, तसेच सभासदांनी वर्गणीचे नूतनीकरण करावे.

कृपया वर्गणीत वाढ झालेली आहे,

हे लक्षात ठेवून वर्गणीची पूर्ण रक्कम पाठवावी.

पुस्तक खरेदीस येताना मेंबरकार्ड जरूर आणावे,

ही नम्र विनंती.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ५३

पुस्तक परिचय

चीनमध्ये जन्मलेली आणि जपानमध्ये वाढलेली
योशिको दुसऱ्या महायुद्धात
हेरगिरी करते तेव्हा —

द प्रायव्हेट पेपर्स ऑफ ईस्टर्न ज्युवेल

मॉरीन लिंडले

अनु. ऋजुता कुलकर्णी

५४ / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

‘द प्रायव्हेट पेपर्स ऑफ ईस्टर्न ज्युवेल’ ही योशिको नावाच्या एका चिनी राजकन्येची कहाणी आहे.

तिचे वडील प्रिन्स सू हे आयर्न हेलमेट (पोलादी शिरस्त्राण) या प्राचीन राजवंशातील आठ राजपुत्रांपैकी एक.

मांचू वंशाचे मूळ पुरुष आणि चीनचे युवराज पू यी यांचे दूरचे भाऊ नुन्हाची यांचे थेट वारसदार.

योशिकोची आई युझू ही प्रिन्स सू यांची चौथी आणि सर्वात लहान उपस्त्री. ती वंशाने जपानी होती. गुलाबी ओठाची, गोलसर उभट चेहऱ्याची, गहिन्या पिंगट डोळ्यांची, सौंदर्यसंपन्न. सहनशील आणि सोज्वळ. धीरोदात्त आणि शांत. तरी तिचा मत्सर करणारी दुसरी उपस्त्री तिची मानहानी व्हावी म्हणून निमित्त शोधत रहायची.

तिची मुलगी जेड ल्युट ही योशिकोची तेरावी बहीण.

योशिकोला एक मोठा सख्खा भाऊ होता. झिआन ली. शिवाय दहा सावत्र भाऊ आणि एकोणीस बहिणी.

योशिकोच्या मांचू घराण्यातील स्त्रियांमध्ये लहानपणी सौंदर्यासाठी पाय बांधून ठेवण्याची जीवघेणी पद्धत नव्हती. त्यामुळे त्या बायका स्वतःला भाग्यवान समजत. तरीही नवऱ्याच्या आज्ञेत राहात. पुरुषांच्या दृष्टीने त्यांना दुय्यम स्थानच असे; आणि त्याबद्दल त्यांची काही तक्रार नसे.

योशिको लहान वयापासूनच काहीशी बंडखोर आणि आक्रमक स्वभावाची होती. ती आपल्या भावांना जुमानत नसे. त्यांच्याकडे हांजी हांजी करीत नसे. चिनी वडील आणि जपानी आई यांच्या संमिश्र गुणसूत्रांमुळे ती वेगळीच दिसे. तिला ईस्टर्न ज्युवेल असे नाव त्यामुळे मिळाले. तिच्या नखरेलपणामुळे तिची काही भावंडे तिला शिष्ट समजत. तिच्यावर खार खाऊन असत.

आठव्या वर्षी योशिकाने आपल्या वडिलांना एका चिनी दासीबरोबर रतिक्रीडा करताना बघितले. तिचे कुतूहल चाळवले गेले.

लाकडी पार्टिशनच्या मागून रतिक्रीडा बघण्यात तल्लीन झालेल्या योशिकोला तिची तेरावी बहीण जेड ल्युट पकडते. “बघा बघा या छोटीची हेरगिरी! नाठाळ चवचाल अवदसा कुठली!” म्हणून आरडाओरडा करून जेड सगळे घर गोळा करते. तिचे वडील तिच्यावर भयंकर चिडतात. तिच्या आईला शरमेने मेल्यासारखे होते. वडील तिचा पाणउतारा करतात. योशिकालाही ते रागावतात. तिला बेशरम म्हणतात. एका खोलीत कोंडून ठेवतात. ती दरवाजाला जोरजोराने लाथा मारते. सुरीने स्वतःची वेणी कापून टाकते. तेव्हा तिचे केस लवकर वाढावेत म्हणून तिची आई साप आणि क्रिसेन्थेममचे सूप तिला देते. पण त्याने काही फरक पडत नाही.

आईने आपल्या एका सवतीला ही हकीकत सांगितल्यावर योशिकोचे वडील

घरातल्या सर्व बायकांना चौकात बोलावून योशिकोची उरलेली वेणी कापून टाकतात आणि म्हणतात, “ईस्टर्न ज्युवेलचा मी बाप आहे हे माझं सर्वात मोठं दुर्भाग्य आहे. तिनं आपल्या लाजिरवाण्या वर्तनानं स्वतःला आणि घराला कमीपणा आणला आहे. तिला मी आता जपानला आमच्याच रक्ताच्या भावाकडे, नानिवा कावाशिमाकडे पाठवायचे ठरवले आहे. तिथं तिला उच्चकुलीन स्त्रियांनी कसं वागावं याचं शिक्षण मिळेल. कावाशिमा यांचे मोठे औद्योगिक साम्राज्य आहे. जपानच्या राजकारणात त्यांना मानाचे स्थान आहे. कावाशिमांनी दोन वर्षांपूर्वी योशिकोला बघितले होते तेव्हाच तिला आपल्याकडे पाठवा असे म्हटले होते. त्याप्रमाणे तिला मी जपानला पाठवणार आहे.”

दहा भाऊ आणि एकोणीस बहिणी यांच्यापासून योशिकोला अलग काढले जाते.

आई तिची जपानला जाण्याची तयारी करते. पोवळ्याची कर्णफुले, अंबरमध्ये गोठवलेली मधमाशी, घराण्याचे बोधचिन्ह असलेली चामड्याची पिशाची, सुक्या लिचीचा डबा, रायटिंग केस वगैरे गोष्टी देते. तिच्याबरोबर एका लडू दासीलाही पाठवण्यात येते. ती नेहमी सारी म्हणते म्हणून योशिको तिला सारी हेच नाव देते.

बोटीने जलप्रवास करून योशिको टोकियोला कावाशिमाच्या प्रशस्त प्रासादतुल्य निवासस्थानी पोचते.

कावाशिमाची आई एका आठवड्यापूर्वीच वारलेली असल्याने घर शोकाकुल असते. योशिकोला सगळे अपशकुनी मानतात.

बगीच्याजवळच्या तीन छोट्या खोल्यांचे घर योशिकोला देण्यात येते.

नानिवा कावाशिमा यांच्या कुटुंबातील सदस्यांची माहिती योशिकोला होते.

कावाशिमाच्या बायकोचे नाव नात्सुको. तिची अपंग आणि अविवाहित बहीण शिमाको ही मोठी कलहप्रिय, कळलावी होती.

कावाशिमाचे वडील टेशिमा - वय सत्तर. नुकतीच निवर्तलेली आई. ती तुसडी आणि तक्रारखोर होती.

नानिवा कावाशिमा आणि नात्सुको या दांपत्याला दोन मुलगे (हिडेओ आणि नोबू) आणि सहा मुली.

कावाशिमाच्या या आठही मुलामुलींच्या अंगावर कोठे ना कोठे स्ट्रॉबेरीसारखी जन्मखूण होती. लालसर डागाची.

कावाशिमाची नात्सुको ही एकच पत्नी होती. घरात एकही उपस्त्री नाही याचे योशिकोला आश्चर्य वाटले. याचा अर्थ कावाशिमाचे पत्नीवर फार प्रेम होते असे नाही. तिने मुलीच जास्त दिल्या याचा त्याला राग होता.

घरात आलेल्या आठ वर्षांच्या चिनी योशिकोचे कावाशिमाच्या घरात अगदी थंड स्वागत झाले. नाराजी, तिरस्कार.

खुद्द कावाशिमाचे दर्शन सहा आठवड्यांनी झाले.

योशिको मुलीपेक्षा मुलांबरोबर जास्त रमे. ती पुरुषांसारखी राही. ज्युडो, तलवारबाजी यात प्रवीण होती. भावांबरोबर इंग्रजी शिकली. तिचा आत्मविश्वास दांडगा होता. लढाऊ बाणा. धैर्यवान. मुलांबरोबर साकी पिण्यातही पुढे असे.

कावाशिमाचे वडील टेशिमा योशिकोला लोचटपणे कुरवाळत.

पुढे योशिकोला कावाशिमा अधिकृतपणे दत्तक घेतो. ती योशिको कावाशिमा होते. तिला जपानी नागरिकत्व मिळते. छोटी मालकीण असाही तिला हुद्दा मिळतो.

योशिको इतरांची गुपिते जाणून घेण्यात पटाईत होती. मुलीच होतात म्हणून नात्सुको गर्भधारणा टाळण्यासाठी कडवट हिरव्या चहात स्पंज भिजवून त्याचा पिचू वापरते हे योशिकोला कळते. नात्सुको तिला हे गुपित उघड न करण्यासाठी आपला काळा मोती देते. ब्लॅकमेलिंगचे तंत्र योशिको सर्रास वापरू लागते.

योशिकोची पाळी सुरू होते. तिचे सौंदर्य खुलते. वक्षस्थळे घाटदार होतात. मुले तिचा पिच्छा पुरवतात. नोबू-हिडेओ या भावांना ती झुलवत राहते. कावाशिमाच्या घरी राजकीय पुढारी, उद्योजक, वरिष्ठ अधिकारी येत. त्यांच्या गप्पांतून अनेक गुपिते योशिकोला कळत. नकळत हेरगिरीचे धडे तिला मिळत. पडद्यामागून योशिको कावाशिमा आणि त्याचे सहकारी यांच्यातील चर्चा ऐकत राही. त्या लोकांबरोबर त्यांची सरबराई करण्यासाठी गेईश्या असत. योशिकोला गेईश्यांपेक्षा गणिकेचे आयुष्य अधिक मोहक वाटे. सिगारेट ओढणे, साकी पिणे, अफू सेवन करणे यात तिला श्रिल वाटते. सोळा वर्षाची योशिको कोणाही पुरुषाला पागल बनवण्यात तरबेज होती.

एकदा तिला कावाशिमाचे वडील टेशिमा आपल्या खोलीत बोलावतात.

...त्यांच्या खोलीतून ती बाहेर पडते ते मात्र आपले कौमार्य गमावून.

त्या कौमार्यभंगानंतर तिला वाटते, कावाशिमाची मुलगी असल्याचा हक्क आपण गमावला आहे.

त्याच दिवशी टोकियोत मोठा भूकंप होतो. “तुझे आयुष्य असेच यापुढे धक्के सहन करित राहणार” असे तिला तिची दासी साँरी म्हणते.

शिमाको त्याच सुमारास कार्प माशांच्या तळ्याजवळच्या देवालयात तुळईला फास लावून आत्महत्या करते. मरताना तिने गेईशेसारखी वेशभूषा केलेली होती. तिच्या मृत्युनंतर तिच्या उदात्तेच्या दंतकथा सुरू होतात.

बालपण मागे टाकून आपण आता मोठ्या झालो आहोत ही जाणीव योशिकोला होते आणि ती ब्युटीपार्लरमध्ये जाऊन आपले केस कापून छोटे करते. पुरुषासारखे कपडे घालू लागते. गुडघ्यापर्यंत पोचणारी विजार, उंच बूट... तिच्या या रूपाकडे बघून कावाशिमाही उत्तेजित होतो आहे हे योशिकोला कळून चुकते. हे आकर्षण

कुठपर्यंत जाणार याचीही चाहूल तिला लागते. आणि काही दिवसांनी आपण गरोदर आहो हे तिच्या लक्षात येते.

गर्भपातासाठी घेतलेल्या औषधाने प्रचंड रक्तस्राव होतो. तिला कायमचे वंध्यत्व लाभते. “तू परत कधीच आई होऊ शकणार नाहीस” असे डॉक्टर तिला सांगतो.

१९२४ मध्ये योशिकोने अठराव्या वर्षात पदार्पण केले त्यावेळी जपानी तरुण स्त्रियांमध्ये पाश्चात्य फॅशन्सचे वारे वाहू लागले. रुढीप्रिय जपानमध्ये नोकरी व्यवसायाच्या निमित्ताने तरुण मुली घराबाहेर वावरू लागल्या. कावाशिमांनी योशिकोसाठी यामागा या तरुण अधिकाऱ्याची निवड करून त्यांच्या मैत्रीला प्रोत्साहन दिले. योशिको त्याच्या प्रेमात पडली. त्याचे सफरचंदासारखे घट्ट ओठ, तांबूस कांती, काळेभोर दाट केस, दातांमधल्या फटी, काळ्या रशियन तंबाखूचा त्याच्या युनिफॉर्मला येणारा वास, त्याने मारलेली योशी ही लाडिक हाक, त्याचे चुंबन, त्याचा स्पर्श - सर्वच तिला प्रिय झाले. यामागाची भेट हा तिला उत्सव वाटायचा. यामागाशी प्रणयक्रीडा करण्यात आनंद मिळायचा.

ती त्याला लग्नाच्या तयारीबद्दल विचारते तेव्हा मात्र यामागा आक्रसून जातो. तो तिला सांगतो, “तू लाखात एक आहेस. मला तू हवी आहेस. पण माझी बायको मात्र तू होऊ शकणार नाहीस. टोकियो शहरात तुझी ख्याती काही चांगली नाही. तुझ्याशी लग्न केले तर माझ्या घराण्याला कमीपणा येईल. आई दुखावेल. मला एखाद्या शालीन स्त्रीशीच लग्न करायचे आहे.”

योशिको त्यामुळे उद्विग्न होते. “मी कावाशिमांची कन्या. मी बदनाम कशी ठरते.”

यामागा म्हणतो, “तू उच्चकुलीन असल्याने तुला गेईश्या म्हणता येत नाही. परंतु तू गेईश्यासारखीच आहेस. कावाशिमांकडे तू आलीस खरी पण त्यांचे तुझ्याशी असणारे संबंध आदरणीय पित्याप्रमाणे कधीच नव्हते हे सान्या टोकियोला ठाऊक आहे. तू नात्सुकोच्या घरासाठी कलंक आहेस. त्या तुला आपल्या जपानी समाजात कधीच सामावून घेणार नाहीत...”

यामागा तिला आणखी एक धक्का देतो, “तुझे लग्न कावाशिमांनी मंगोलियाचा राजपुत्र कंजुरजाब याच्याशी आधीच ठरवले आहे. लौकरच तुला मंगोलियाला जावे लागेल. एक कर्तव्यदक्ष पत्नी होऊन नशीबाचा स्वीकार कर.”

योशिकोला नात्सुकोही आणखी एक बातमी देते. “यामागाचे लग्न एका उच्चकुलीन सुंदर चिनी तरुणीशी ठरते आहे.”

कावाशिमा तिची समजूत काढतो, “कंजुरजाबचं जपानी घराणं फार उच्च समजलं जातं. त्यांनी तुझ्याशी संबंधाला होकार देऊन माझा मोठा सन्मान केला आहे. दोन महिन्यांनी तुला मंगोलियाला जायचे आहे. त्या दरम्यान आपण नेहमीप्रमाणे

आयुष्याचा आनंद घेत राहू.”

जपानने चीनकडून जिंकून घेतलेल्या बंदरात, पोर्ट आर्थर येथे योशिको आणि कंजुरजाब यांचे लग्न होते. कंजुरजाबचे आईवडील, भावंडे, उपस्त्रिया, कुत्रे, गुलाम लग्नाला उपस्थित होते. कंजुरजाबचा पाश्चात्य सूट, फेल्टहॅट, धुळीने माखलेले बूट हा अवतार नववधूला गांवढळ वाटतो. कंजुरजाबची माई ही उपस्त्री तिला ऑर्किडचा सुगंधी स्त्रे भेट म्हणून देते. तुला खूप मुले आणि मुली होवोत असा आशीर्वाद देते. लग्नाचा फोटो काढताना योशिकोला नवऱ्याच्या कपड्यांचा कुबट वास येतो. हा कशा पद्धतीचा प्रियकर असेल असा प्रश्न पडतो. लग्नाच्या मेजवानीत पाच सापांपासून बनवलेले सूप, साप-मांजर-चिंकनची डिश, कोंबडीच्या पिल्लांच्या पाठीच्या कण्यातून काढलेल्या रक्ताची गाठी, मोती तयार करणारी कालवं अशा पदार्थांची रेलचेल होती.

नंतर सुइयुआन (निळे शहर) या मंगोलियातील गावात जुन्या मठाच्या अवशेषातून बांधलेल्या लाकडी वास्तूत नववधूला नेण्यात येते. तेथील वातावरण पाहून येथून लवकरात लवकर पळ काढायला हवा, कंजुरजाब हा काही आपल्या स्वप्नातला राजकुमार होऊ शकणार नाही, या मंगोलियात आपली कुचंबणाच होत राहिल अशी योशिकोची खात्री पटते.

योशिको संधी साधून मंगोलियातून पळ काढते. आपल्या मेव्हण्यांच्या मदतीने पोर्ट आर्थर गाठते. तेथून बोटीने योकोहामाकडे निघते. बोटीवर तामुरा ही तरुण विधवा स्त्री तिला भेटते. दोघींची मैत्री होते. तामुराची मुलगी सोचिको तिच्याबरोबर असते...

योशिको आपला विसावा वाढदिवस टोकियोत साजरा करते.

तामुरा तिच्यासाठी तीनमजली घर शोधून देते. मियुरा ही १५ वर्षे वयाची मुलगी तिच्या मदतीला देते. या मुलीचा एक डोळा तिरळा होता.

योशिको यांग फुई फे हे नाव धारण करते. एका चिनी राजाच्या उपस्त्रीचे हे नाव हेल्न ऑफ ट्रॉयप्रमाणे प्रसिद्ध असते. नखरेल वागणे, उत्तान पोशाख, उठावदार रंगभूषा, धूम्रपान, राजरक्त असलेली चतुर रमणी म्हणून टोकियोत तिची ख्याती पसरते. तामुरा तिच्याकडे श्रीमंत तरुणांनाच पाठवते. तिला भरपूर कमाई होऊ लागते. कामक्रीडोतील तिच्या कौशल्याचा गाजावाजा होतो. तामुराही वाहत्या गंगेत हात धुऊन घेते. तामुरा आपल्या मुलीला अमेरिकेत शिकायला पाठवण्याची स्वप्ने बघू लागते. योशिकोलाही न्यूयॉर्कला चल असा आग्रह करू लागते.

एकदा तामुरा सेस्यू हानाओका या श्रीमंत व्यापाऱ्याला योशिकोकडे पाठवते. राजकारणातही त्याला मोठा मान असतो. सेस्यू योशिकोला उत्तमोत्तम रेस्टॉरंटमध्ये नेतो. पाटर्नाने नेतो. अमेरिकन चित्रपट दाखवतो. सेस्यूलाही अमेरिकेबद्दल आकर्षण असते.

दरम्यान तामुरा आपल्या मुलीला घेऊन अमेरिकेला जाते.

योशिकोला टोकियोत करमत नाही. मियुरावर प्लॅस्टिक सर्जरी करून योशिको तिचे व्यंग दूर करवून घेते. तेव्हा ती सुंदर दिसू लागते. वारांगना म्हणून मियुरा सुखासीन आयुष्य जगू शकेल अशी योशिकोची खात्री पटते.

तिची जबाबदारी सॉरी या आपल्या दासीवर सोपवून योशिको शांघाय गाठते. तेथे गेल्यावर सेंट्रल हॉटेलमध्ये उतरते. नंतर पहिले काम करते ते म्हणजे वेश्यागृहांचा वाटाड्या हे पुस्तक विकत आणणे.

एका महिन्यातच योशिको तेथे आपला आंतरराष्ट्रीय गोतावळा जमवते. युरोपियन, अमेरिकन, चिनी, कोरियन, जपानी, रशियन खुशालचेंडू, शौकिन तिच्याकडे आकृष्ट होतात.

एक भारतीय राजकुमारीही तिच्या नजरेत भरते. मारी या नावाने ती राजकुमारी सर्वत्र वावरते. उच्चभ्रू वर्गाला साजेशा जीवनशैलीमुळे आणि सफाईदार इंग्रजीमुळे तिचे सर्वाना अप्रूप वाटे. तिच्याभोवती नेहमी काही आडदांड गुंड असत. एका नाइट क्लबची ती सायलेंट पार्टनर होती. तिचे कोरियन पार्टनर कुंटणखाना चालवायचे. मारी राजकन्येप्रमाणे भरपूर पैसा खर्च करायची. मारी लेस्बियन होती. पुरुषांपेक्षा मुलीत तिला जास्त रस असे. ती चिनी घोड्यांवर पैसे लावायची. मारीमुळे योशिकोला शांघायच्या श्रीमंत फ्रेंच, ब्रिटिश घरात प्रवेश मिळाला. योशिकोला धनिक उदार पुरुषांची सोबत सहजपणे मिळत असे. “तुझं ताजं मांस; त्याच्यावर तरस तुटून पडणारच” असं मारी तिला म्हणे.

त्याच सुमाराला शांघायमध्ये चिनी लोक जपान्यांच्या विरोधात गेले. जपान चीनवर हल्ला करून मांचुरियावर कब्जा करील अशी भीती चिनीना वाटे.

योशिकोने पंचविसाव्या वर्षात पदार्पण केले तेव्हा हॅरी सॅंगर हा ब्रिटीश तरुण तिच्या जीवनात आला. चिनी मातीच्या वस्तूंचा व्यापर तो करित असे.

मारीने योशिकोला एक बंगला शोधून दिला. तिने सेंट्रल हॉटेलमधून आपला मुक्काम हलवला.

काही दिवसांनी मारी कोणालाही पूर्वसूचना न देता गायब होते. ती भारतात परत गेली असे योशिकोला कळते.

मारीला कोणीतरी ठार मारले असावे असेही तिला वाटते.

या टप्प्यावर कॅप्टन तनाका ताकायोशी हा सैन्याधिकारी तिच्या आयुष्यात येतो. तिचा प्रियकर आणि संरक्षक होतो. तनाका तिला जपानसाठी हेरगिरी करण्याला प्रवृत्त करतो. तिची एका वृद्ध मदरशी ओळख करून देतो. ती मदर निराधार मुलींना आश्रय देऊन नंतर त्यांना विकत असे किंवा वेश्या म्हणून त्यांना धंद्याला लावत असे.

मदरकडून निरोपांची देवाणघेवाण करण्याची कामगिरी योशिकोकडे देण्यात

आली. तिला हेरगिरीचे प्रशिक्षण देण्यात आले. इंग्रजी सुधारण्यासाठी क्लासमध्ये घातले गेले. विमान उडवण्याचे धडे दिले. चोरून संभाषण ऐकण्याचे तंत्र समजावून दिले. स्पेशल सर्व्हिस ऑर्गनच्या पगारदारांच्या यादीत तिचे नाव घातले गेले.

आणि काही दिवसांनी तनाकाचा वरिष्ठ अधिकारी डायोहारा याने तिला ताइनत्सीन गावी एका कामगिरीवर नेमले. ती वेषांतर करून डायोहाराला पुरुषी वेषात भेटली. डायोहाराला आपल्या जाळ्यात ओढण्यासाठी त्याच्या रतिक्रीडेतील स्टॅमिन्याची ती स्तुती करते तेव्हा तिच्यावर जास्तच फिदा होतो.

डायोहाराने योशिकोला ज्यासाठी ताइनत्सीनमध्ये बोलावून घेतले ती कामगिरी काय होती? ताइनत्सीन ही चिनी सम्राटाची पत्नी वॅन जुंग हिची जन्मभूमी. चिनी सम्राट पेकिंग हून पळ काढून पत्नीच्या माहेरी मुक्कामाला येतो.

चीनचा पदच्युत सम्राट पू यी याला मांचूरियातला एक नामधारी राजा म्हणून स्थानापन्न करावे असे जपानचे धोरण होते. आपल्या बायकोचे ऐकणाऱ्या पू यी ला त्यासाठी योशिकोने तयार करावे अशी डायोहाराची अपेक्षा होती. पीयूची बायको वॅन जुंग ही योशिकोची बालवयातील मैत्रीण आहे अशी डायोहाराची समजूत होती. वॅन जुंग ही मांचुरियामध्ये जायला नकार देत होती. ती जर जायला तयार झाली तर पू यी चे मन वळवणे सोपे ठरणार होते. वॅन जुंगची समजूत काढावी यासाठी योशिकोने सामदामदंडभेद यापैकी कुठलेही मार्ग वापरावे अशी मुभा तिला डायोहाराने दिली होती. वॅन जुंगच्या क्वाएट गार्डन या निवासस्थानीच योशिकोची निवासव्यवस्था त्याने केली होती. पू यी ने पेकिंगमधला राजवाडा (फरबिडन सिटी) सोडताना बरीच रत्ने बरोबर आणली होती. ती रत्ने विकून किंवा गहाण ठेवून तो येथे चैनीत राहात होता. परंतु त्याच्या उधळपट्टीलाही मर्यादा होती. त्यामुळे त्याच्या दरबारातील बरेच सल्लागार त्याला सोडून गेले होते.

सम्राट पू यी हा किरकोळ बांध्याचा, भित्रा, अंधश्रद्ध, लहरी, चंचल होता. इतरांना तो तुच्छतेने वागवायचा. जेवणाच्या वेळी पू यी योशिकोची आपल्या बायकोशी, वॅन जुंगची ओळख करून देतो. तेव्हा वॅन जुंग म्हणते, 'ईस्टर्न ज्युवेल, मी तुला लहानपणापासून ओळखते. तू माझी दूरची बहीणच आहेस ना! आता आपण चांगल्या मैत्रीणी होऊ शकू.'

जेवणानंतर या दोघी अफूचा पाइप ओढत जुन्या आठवणींना उजाळा देतात. वॅन जुंग म्हणते, "खरं तर सम्राट पू यी याच्याशी लग्न करायची मला इच्छा नव्हती. तो काही आदर्श नवरा वाटत नव्हता. मात्र बाराव्या क्विंगवॅंशीय चिनी सम्राटाची पत्नी म्हणून माझ्या स्थानाचा मी आदर करते. प्रेमापेक्षा सम्राज्ञीपदाची प्रतिष्ठा मला महत्त्वाची वाटते. फरबिडन सिटीमध्ये आमची पुन्हा प्रतिष्ठापना व्हायला हवी एवढीच इच्छा आहे."

वॅन जुंगचा विश्वास संपादन करायला योशिकोला वेळ लागत नाही. मात्र मांचुरियात जाण्यासाठी वॅन जुंग तयार होत नाही. तेव्हा पू यी ला कायम दहशतीखाली ठेवण्याचे डावपेच डायोहारा आखतो. सम्राटाच्या बिछान्याखाली बिनविषारी साप ठेवणे, फळांच्या करंडीतून जिवंत ग्रेनेड पाठवणे, चिनी वस्तीत रात्री गोळीबार करणे वगैरे प्रकारांनी सम्राट व वॅन जुंग हैराण होतात आणि नोव्हेंबर १९३१ मध्ये मांचुरियाला जाण्याचे मान्य करतात. सम्राट एकटाच आधी जातो. 'पेकिंगच्या सिंहासनावर मी बसल्यावर तू तेथे ये' असे सम्राट पू यी सांगतो. परंतु काही महिन्यांनी वॅन जुंगला मांचुरियाला जावे लागते. तेथील हवा तिला मानवत नाही. पू यी ला तेथे कार्यकारी अधिकारी म्हणून घोषित केले जाते. पुढे एका जपानी राज्यातले राजेपद त्याला मिळते.

त्यानंतर योशिकोला पुन्हा शांघायला पाठवण्यात येते.

पू यी ला मांचुरियाला कामगिरीनं महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावली म्हणून योशिकोला मेजरचा दर्जा दिला जातो. तनाका तिला सावधगिरीचा इशारा देतो. "मेजर पदाची बढती ही केवळ सन्मानार्थ आहे. रुढिप्रिय जपानी अधिकारी एका स्त्रीला गुप्तहेर म्हणून स्वीकारायला नाराज असतात. ते बिथरतील असे काही करू नकोस."

त्याचबरोबर तनाका आपणखी एक गोष्ट तिला स्पष्ट सांगतो. "तुझ्या अनिर्बंध वागण्यामुळे, लैंगिक बाबतीत स्त्रीपुरुष हा भेद झुगारून देण्याच्या तुझ्या कृतीमुळे माझ्या बढत्या रोखून धरण्यात आल्या आहेत. त्याचप्रमाणे डायोहाराशी तू केलेली शय्यासोबत मला मुळीच आवडलेली नाही."

तरीही तनाका आपल्या एका कामगिरीत योशिकोची मदत घेतोच. जपानी सशस्त्र बलाला पैसा पुरवण्यासाठी मदरच्या हस्तक मुलांनी शांघायमधल्या जपानी लोकांची घरे फोडून दहशत निर्माण करायची. जपानने चिनी वस्ती बाँब वर्षावाने उद्ध्वस्त करून चिनी लोकांना देशोधडीला लावले. योशिकोमधील चिनी रक्त तिला सतावू लागते; परंतु मनाने आपण जपानी आहोत हेही तिला विसरता येईना.

शांघायमधील पार्क हॉटेलमध्ये जॅक स्टोन या अमेरिकन पत्रकाराशी तिची ओळख होते. ती त्याच्याकडे आकृष्ट होते. जॅक तिला विचारतो, "तू जन्माने चिनी आहेस. तरीही जपानसाठी काम करतेस. तुझ्या या जपान निष्ठेबद्दल विश्वास कसा बाळगावा?" जॅक तिच्या बरोबर राहू लागतो. तनाकाच्या जागी आलेला मेजर मूटो त्याबद्दल तिला छेडतो तेव्हा ती म्हणते, "त्याच्यामुळे इतर पत्रकारांकडील माहिती मला मिळेल. ती जपानच्या दृष्टीने उपयुक्त ठरेल." जॅक दोन वर्षे तिच्या घरात राहतो. अमेरिकेत तिने यावे म्हणून आग्रह धरतो. तिकिटही पाठवण्याची व्यवस्था करतो. परंतु तिला जपानसाठी काम करण्यातच धन्यता वाटते.

१९४१ च्या पर्ल हार्बर वरील जपानी हल्ल्यानंतर योशिकोला पेकिंगला

पाठवण्यात येते. तेथील परदेशी आणि उच्चवर्गीय चिनी श्रीमंतांशी मैत्री करणे, त्यांची माहिती मिळवून जपानी हेरखात्याला कळवणे, चॅंग कै शेकच्या संघटनेचे गुप्त हस्तक हेरून ठेवणे हे काम तिच्यावर सोपवण्यात येते. सुमिदा हा तिचा बॉस असतो. ती त्याचीही मर्जी संपादन करते.

हिरोशिमा-नागासाकी बॉम्बस्फोटानंतर मात्र जपानचा सम्राट शरणागती पत्करतो. पेकिंगमधील अधिकारपदी असणारी जपानी माणसे हादरतात. चीनमधून पळ काढतात. 'तू चॅंग कै शेकच्या माणसांना सापडलीस तर ते तुला देशद्रोही म्हणून मृत्युदंड देतील' असे तिला जॅकचा मित्र मिशा बजावतो. पेकिंगमधून जपानला पळून जाण्याची शक्यता तिला कमी दिसते.

... आणि तिचा बॉडीगार्ड फेथफुलच तिला पोलिसांच्या हवाली करतो. पैशासाठी नव्हे तर पोलिस म्हणून जॉब मिळण्यासाठी. चीनशी देशद्रोह या आरोपावरून न्यायालयात तिच्यावरचा खटला चालतो. तिला मृत्युदंडाची शिक्षा होते.

शिरच्छेदाऐवजी गोळ्या घालून मृत्युदंड घावा ही तिची विनंती फेटाळली जाते. तलवारीने शिरच्छेद करण्याचा आदेश दिला जातो.

२५ मार्च १९४८ रोजी ईस्टर्न ज्युवेलचा शिरच्छेद केला जातो. क्विंग राजवंशाच्या पहिल्या क्विंग सम्राटाच्या लहान भावाची, वारसदाराची, सू क्विन वॅंगची चौदावी मुलगी आपल्या प्रारब्धाला स्वच्छ मनाने सामोरी जाते.

योशिकोने लिहिलेल्या डायरीच्या आणि कागदपत्रांच्या आधारे वेल्श कादंबरीकार मारिन लिंडले हिने लिहिलेली ही कादंबरी इ.स. २००८ मध्ये प्रसिद्ध झाली.

तिचा मराठी अनुवाद अहमदाबादच्या ऋतुजा कुलकर्णी यांनी केला आहे.

जपान, चीन आणि मांचुरिया या तीन देशांच्या पार्श्वभूमीवरची, एका बिनधास्त आणि बुद्धिमान स्त्रीचीही कहाणी मराठी माणसाच्या भावविश्वासापेक्षा वेगळ्या भावविश्वाची झलक दाखवणारी आहे.

योशिको म्हणजेच ईस्टर्न ज्युवेल ही मूळ चिनी राजघराण्यातील; परंतु नवव्या वर्षापासून तिचे वास्तव्य जपानी श्रीमंत सरदार कुटुंबात होते. तिच्या सौंदर्यामुळे तिच्या जीवनात अनेक पुरुष येतात. तिलाही या क्रीडेत आनंद मिळतो. तो आनंद ती लपवू इच्छित नाही. उच्चकुलीन असल्याने जपानी गेईशा म्हणून तिला उल्लेखिले जात नाही, परंतु गेईश्याचे सर्व कौशल्य तिच्यात ओतप्रोत भरलेले असते. अफूचे सेवन करून ती स्वप्नांच्या निळ्या आकाशात भरारी मारत राहते. जपानसाठी हेरगिरी करते. खूप पैसा मिळवते आणि चैनही करते. चिनी आणि जपानी या दोन्ही संस्कृतींचा मिलाफ तिच्या व्यक्तिमत्त्वात दिसतो. पुरुषांना आकृष्ट करण्याची विशिष्ट हातोटी तिला साधलेली असते आणि त्या जोरावर ती टोकियो आणि शांघाय येथील उच्चवर्गात आपला दबदबा प्रस्थापित करते. तिच्या मृत्युदंडानंतर उपलब्ध झालेल्या

खाजगी कागदपत्रांवरून तिच्या आयुष्यातले घटनाप्रसंग उभे करणे हे काही सोपे काम नव्हते. पण मॉरिन लिंडले हिने ते चोखपणे पार पाडले आहे.

प्रकरणांना नावे देताना चिनी-जपानी खाद्यपदार्थांची, पेयांची व फळांची नावे देण्याची कल्पना अफलातून म्हणावी लागेल. त्या पदार्थांची नावे अनुवादित न करता मूळ स्वरूपातच दिल्याने त्यांचे आकलन सुलभ झाले आहे. स्नेक अँड क्रिसेन्थेमम सूप, पर्सिमन्स इन हनी अँड गोल्डन टी, एयरँग अँड रशियन टी वुइथ सॉल्ट, बोन स्ट्यू अँड मेअर्स मिल्क, लाइफ प्रोलॉगिंग एग्ज अँड गूज टेस्टिकल्स, लाँच्वा पीचेस अँड साकी, सोअर चेरीज अँड अर्केशिया हनी, बोरबॉन अँड रॉ फिश, शॅपेन अँड पिकल्ड जिंजर, फिश काँजी अँड ए डक एग या शीर्षकांद्वारे अनेक खाद्यपदार्थ - पेयांची कल्पना येते. चिनी - जपानी खाद्य संस्कृतीची ओळख होते. जपानी लोक स्वतःला सुसंस्कृत आणि श्रेष्ठ मानतात, चिनी लोकांना ते कनिष्ठ, अस्वच्छ मानतात. चिनी आणि जपानी जीवनशैलीतील वैशिष्ट्येही जागोजागी येतात. अफूच्या सेवनानंतर होणाऱ्या मनःस्थितीची आणि अनुभवाला येणाऱ्या विविध आभासांची काव्यात्म वर्णनेही या कादंबरीच्या आशयघनतेला एक विशेष परिमाण देतात. विशाल आंतरराष्ट्रीय पट असलेली ही कहाणी आपल्याला चिनी आणि जपानी उच्चवर्गीयांच्या अनोख्या अनुभवविश्वात विहार करण्याची संधी देते.

किंमत : २८० रु.

सभासदांना : सवलतीत

पोस्टेज : ३० रु.

प्रिय वाचकमित्रहो.....

आपल्या सोयीसाठी

'मेहता पब्लिशिंग हाऊस'चे ग्रंथदालन

आठवड्याचे सातही

दिवस नियमित सुरू राहिल.

वेळ -सोम. ते शनि. ९.३० ते ६.३०

रविवारी सकाळी १० ते ४

**सभासदांनी पुस्तकखरेदीस येताना
मेंबरकार्ड जरूर आणावे.**

MEHTA PUBLISHING HOUSE**English Books**

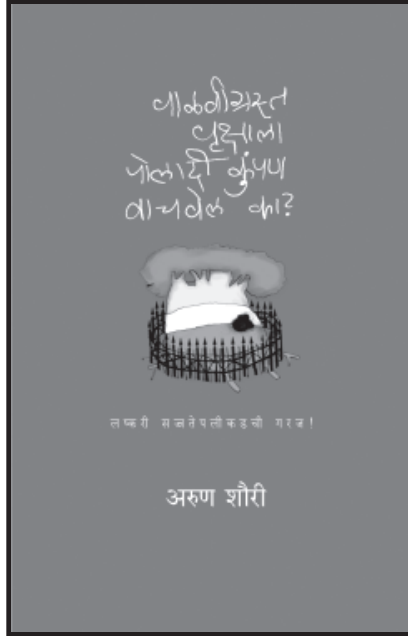
Book Name	Author	Price (Rs.)
An Introduction to Linguistic Theories	S. V. Shastri/ L. M. Goud	90
Untouchable	Mulk Raj Anand	60
Two on a Tower	Thomas Hardy	100
Plenty For All	S. A. Dabholkar	400
Indian English Poems	Ed.by Dr. Shirish Chindhade	50
Selected English Essays	Ed. by Dr. Shirish Chindhade	50
Glimpses of Changing Banking Scenario	P. N. Joshi	300
The Breadwinner (Fiction)	Deborah Ellis	120
Parvana's Journey (Fiction)	Deborah Ellis	120
Mud City (Fiction)	Deborah Ellis	120
Salt & Honey (Fiction)	Candi Miller	200
Call Centre : An Inside Story (Fiction)	Vikrant Shukla	250
The Myth Called Wealth (Non Fiction)	Rajesh Wattamwar	150
Master your Mind (Mental Health Guide)	Dr. Neel Burton	200
The Meaning of Madness (Mental Health Guide)	Dr. Neel Burton	225
Plato's Shadow (Philosophy)	Dr. Neel Burton	250
Cancer Care and Mysteries and Yoga (Health and Medicine)	Dr. Nitin Unkule	295
Japanese Magnolia (Fiction)	Rei Kimura	299
Japanese Orchid (Fiction)	Rei Kimura	249
50 Years of Silence (Memoir)	Jan Ruff-O'Herne	275
Awa Maru - Titanic of Japan (Fiction)	Rei Kimura	149
Speeches that Reshaped the World (Ref)	Alan J. Whiticker	300
Speeches of War and Peace (Reference)	Larry Buttrose	300
One Foot Wrong (Fiction)	Sofie Laguna	in print
Never to Return (Non Fiction)	Sandy Reid	in print
Schapelle (Biography)	Tony Wilson	in print

पुस्तक परिचय

पाकिस्तान आणि चीन यांच्या सामर्थ्याशी मुकाबला
करण्यासाठी लष्करी क्षमता वाढवणे हाच पर्याय

वाळवीग्रस्त वृक्षाला पीलादी कुंपण वाचवेल का?

अरुण शौरी

अनु. कॅ. राजा लिमये

एक अग्रगण्य राजकीय भाष्यकार म्हणून पत्रकार-संपादक अरुण शौरी यांनी आपल्या अभ्यासपूर्ण ग्रंथांतून भारतापुढील समस्यांवर गेली पस्तीस वर्षे सातत्याने मूलगामी विवेचन करून जनजागृतीचे त्रत निष्ठापूर्वक चालवले आहे.

वर्ल्ड बँकेचे अर्थतज्ज्ञ, योजना आयोगाचे सल्लागार, इंडियन एक्सप्रेस आणि टाइम्स ऑफ इंडियाचे संपादक तसेच केंद्र सरकारमधील मंत्री म्हणून उदंड अनुभव आणि विविध बाबींच्या संदर्भातील असंख्य संदर्भ त्यांच्या गाठीशी आहेत आणि त्यामुळे कुठल्याही प्रश्नाच्या वेगवेगळ्या पैलूंचे नेमके भान त्यांच्या लेखनातून प्रकट होते.

चोखंदळ, जाणकार वाचक आणि विश्लेषक त्यांच्या अंतर्भेदक चिंतनाने स्तिमित होतात. प्रशासनाच्या आणि राज्यकर्त्यांच्या दोषांवर ते परखड टीका करतात आणि त्या धोरणांचे संभाव्य परिणाम कसे अनर्थकारक होतील याकडे लक्ष वेधतात.

आणीबाणीच्या काळात पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांनी लोकशाही प्रणाली, पार्लमेंट, न्यायालये, प्रशासकीय यंत्रणा, प्रसार माध्यमे वगैरे सर्वच संस्था निष्प्रभ करून टाकल्या असा आवाज अरुण शौरी यांनीच निडरपणे उठवला. राज्यघटनेच्या निर्मितीचे श्रेय घटनासमितीला देण्याऐवजी एखाद्या व्यक्तीला देणे म्हणजे चुकीच्या देवाची पूजा करणे यासारखे वस्तुनिष्ठ पण काही लोकांचा रोष ओढवून घेणारे मत मांडण्याचे धाडस अरुण शौरीच दाखवू शकले. संसदीय लोकशाही राज्यप्रणालीला सद्यःकालात लाभलेले एकांगी रूप कसे फसवे आणि विकृत आहे, विशिष्ट गटांचे वा वर्गांचे हितसंबंध सांभाळण्यासाठी ते कसे वापरले जाते यावरही त्यांनी अभ्यासपूर्ण झोड उठवली. भारतीय लोकशाही, प्रशासन, न्यायालये, संरक्षण व्यवस्था, प्रसार माध्यमे, निवडणूक पद्धती, भ्रष्टाचार वगैरे संदर्भात त्यांना वाटणारी कळकळ आणि चिंता त्यांच्या सर्वच लिखाणातून दिसून येते. त्यांची जागल्याची भूमिका मनावर ठसते.

‘वुईल द आयर्न फेन्स सेव्ह ए ट्री हॉलोड् बाय टर्माइट्स्?’ हे त्यांचे पुस्तक इ. स. २००५ मध्ये प्रकाशित झाले. त्याचा मराठी अनुवाद ‘वाळवीग्रस्त वृक्षाला पोलादी कुंपण वाचवेल का?’ या नावाने मेहता पब्लिशिंग हाऊसने बाजारात आणला आहे. विशेष म्हणजे या मराठी आवृत्तीसाठी दोन प्रकरणे अरुण शौरी यांनी नव्याने लिहिली आहेत. चीन आणि नक्षलवाद यांच्या संदर्भात ती आहेत.

अरुण शौरी यांनी दिलेल्या दोन व्याख्यानांमधून हे पुस्तक तयार झाले.

पहिले व्याख्यान इ. स. २००२ मध्ये पायदळ दिनाच्या पूर्वसंध्येला झाले. फील्ड मार्शल के. एम. करिअप्पा स्मृतिव्याख्यान म्हणून झाले. करिअप्पा हे १९४७-४८ मध्ये वेस्टर्न एरिया कमांडर होते. पाकिस्तानच्या आक्रमकांना काश्मीर खोऱ्यातून पिटाळून लावून संपूर्ण काश्मीर जिंकून घेण्याआधीच त्यावेळी पंतप्रधान

नेहरूंनी भारतीय लष्कराला थांबवले आणि आझाद काश्मीरचे लोढणे गळ्यात अडकवून घेतले, युनोकडे जाऊन सार्वमताची अट मान्य करून कायमची भावी कटकट मागे लावून घेतली याचे शल्य करिअप्पांना सतत जाणवत राहिले. १९६५साली कच्छवरील आक्रमण परतवून पाकचा जिंकलेला भाग परत करणे आणि काश्मीरबाबत कोणताही दबाव न आणता १९७१ च्या बांगला देश युद्धानंतर ९३००० पाक युद्धबंद्यांना सोडून देणे तसेच जिंकलेला भूभाग परत करणे या राजकीय कृतीही करिअप्पांना व्यथित करणाऱ्या ठरल्या होत्या. त्यांच्या नावाच्या व्याख्यानमालेत बोलताना या सर्व पूर्वस्मृतींना उजाळा मिळणे स्वाभाविक होते.

त्याच जोडीने पाकिस्तानची लष्करी सिद्धता, पाकचे डावपेच, पाकचे दहशतवादी मनसुबे, पाकला अमेरिका व चीनकडून मिळणारी लष्करी आणि अन्य मदत, काश्मीर प्रश्न यांचा व्यापक मागोवा अरुण शौरी यांनी आपल्या व्याख्यानात घेतला.

इ. स. २००४ मध्ये आर्मर्ड कॉर्पसने त्यांना कॅव्हलरी स्मृतिव्याख्यानासाठी पाचारण केले. आर्मर्ड कॉर्पस म्हणजे रणगाडा पथक. १९६५च्या युद्धात भारतीय रणगाड्यांनी खेमकरण भागात पाकच्या पॅटन रणगाड्यांचा धुव्वा उडवला. त्यावेळी जनरल जे. एन. चौधरी हे लष्करप्रमुख होते. भारत स्वतंत्र झाल्यावर रणगाडा दलाचे पहिले भारतीय प्रमुख म्हणून त्यांनीच सूत्रे हाती घेतली होती. या व्याख्यानात चीनच्या जागतिक डावपेचांचे आणि महत्वाकांक्षेचे स्वरूप स्पष्ट करून भारत-चीन संबंधाचे भवितव्य कसे राहिल, कसे असावे याचा ऊहापोह केला होता.

या दोन व्याख्यानांचे परिवर्धित स्वरूप म्हणजे हे साडेपाचशे पृष्ठांचे पुस्तक. पृष्ठसंख्या मोठी असूनही अरुण शौरी याला 'लहान' छोट्याखानी पुस्तक मानतात आणि "या लहान पुस्तकाचा केंद्रबिंदू म्हणून चीनची वृद्धिंगत होत चाललेली आर्थिक क्षमता लष्करी क्षमतेत रूपांतरित होणार का? चीन आणि भारत आर्थिक क्षमतेतील अंतर या दोघांच्या लष्करी क्षमतेतील तफावत वाढवणार का?" असा प्रश्न शौरी विचारतात (पृष्ठ १८).

या संभाव्य तफावतीकडे दुर्लक्ष वा डोळेझाक करणाऱ्या आपल्या राजकर्त्यांच्या वृत्तीमुळे भारताला हानी पोचणार नाही अशी संरक्षणव्यवस्था आणि शासनपद्धती निर्माण करण्यासाठी सर्वसामान्य नागरिकांनी जागरूक राहण्याची गरज आहे असे प्रतिपादन करून अशी शासनप्रणाली मिळेपर्यंत आपल्या देशाला खऱ्या अर्थाने सुरक्षितता वा शांतता लाभणार नाही असा निःसंदिग्ध इशारा अरुण शौरी गंभीरपणे देतात.

अरुण शौरी यांनी पहिल्या प्रकरणामध्ये भारताच्या स्वातंत्र्योत्तर काळातील प्रगतीची रूपरेखा दिली आहे. अण्वस्त्रांचा विकास, अणुचाचण्यांचे यश, अवकाश तंत्रज्ञानातील प्रगती, कारगिलमधील विजय, सोव्हिएट युनियनच्या पतनानंतर भारताने

आपल्या परराष्ट्र धोरणात केलेला वास्तववादी यशस्वी बदल, आपल्या संरक्षणव्यवस्थेची क्षमता वाढविण्यासाठी फ्रान्स, दक्षिण आफ्रिका व इझ्राएल या देशांशी केलेले करार, शस्त्रास्त्रे आणि युद्धसाहित्य निर्मितीत घातलेली भर, औद्योगिक क्षेत्रात मारलेली मुसंडी, भारतीय लष्करी कारवाईबाबत असणारी पाकपेक्षा अधिक सक्षम सिद्धता, पाकमधील दहशतवादी केंद्रांची जागतिक पातळीवर झालेली जाणीव, भारताच्या परराष्ट्रव्यवहारातील मुत्सद्देगिरी, ९/११ नंतरच्या काळात अमेरिका-ब्रिटनसह सर्व देशांकडून मिळालेली पावती, काश्मीरमध्ये निवडणुका स्वतंत्र आणि खुल्या वातावरणात घेण्याची दाखवलेली हिंमत आणि दहशतवादी शक्तीवर केलेली मात, ती सीमित असली तरी जनतेचे मनोधैर्य उंचावणारी नक्कीच होती वगैरे मुद्दे समर्थनासाठी पुढे केले आहेत. नागा बंडखोर, द्रविडी फुटीरवादी, खलिस्तानचे पुरस्कर्ते, मिझो बंडखोर, यांना समजावण्यात आणि मुख्य प्रवाहात आणण्यात बऱ्याच प्रमाणात मिळालेले यश ही देखील एक जमेची बाजूच आहे.

कोणत्याही देशाची संरक्षण यंत्रणा ही एखाद्या वृक्षाभोवती असलेल्या पोलादी कुंपणासारखी असते. ते पोलादी कुंपण कितीही मजबूत आणि चकचकीत असले तरी ते वाळवीने आतून पोखरलेल्या झाडाला वाचवू शकत नाही. एखादे वादळ त्या पोखरलेल्या झाडाला सहज पाडू शकेल. (पृष्ठ १७) हे अरुण शौरी यांचे विधान या पुस्तकाच्या शीर्षकाचे स्पष्टीकरण करणारे आहे.

भारताच्या वृक्षाला पोखरणारी वाळवी म्हणजे पाकधार्जिणे, जिहादची हाक देणारे मुसलमान दहशतवादी असे शौरी स्पष्ट करतात. त्यासाठी ते द हेरॉल्ड या पाकिस्तानी वृत्तपत्रात आलेल्या जमात-उल-दवा-उल इर्शादच्या वार्षिक सभेच्या १९९८च्या अहवालातील काही अवतरणे देतात. (२१ ते ३३). मे २००४ मध्ये मुजफ्फराबाद येथे झालेल्या एका शोकसभेच्या व्हिडिओ फिल्मच्या आधारे वेगवेगळ्या वक्त्यांची भाषणे उद्धृत करतात. (पृष्ठ ३३ ते ४५), व्हाॅइस ऑफ इस्लामच्या अहवालातील भाषणे, झर्ब-ए-ताइबामधील संपादकीय, वेगवेगळ्या वृत्तपत्रातील बातम्या व वक्तव्ये, हिंदुझम-द मर्डरर ऑफ ह्यूमॅनिटी वगैरे पुस्तकातील उतारे (४६ ते ६१) देतात. पाकिस्तानातील पाठ्यपुस्तकातील भारत देशाबद्दलच्या द्वेष व निंदाव्यंजक मजकुराचे नमुने पेश करतात. (६२/९८) मुस्लीम मद्रशांमध्ये भारतद्वेषाचे विष तरुणांमध्ये भिवले जाते. पाकिस्तान हे दहशतवाद्यांचे विश्वविद्यापीठ बनले आहे. माणसांची नाहक हत्या करणारी यंत्रे बनून दहशतवादी हत्याकांडे घडवून आणतात. देवबंद मद्रशांमध्ये कुराणचे धडे देत जिहादसाठी तरुणांना उद्युक्त केले जाते. (१११) प्रेषिताचे एक वचन त्या जिहादींचे मनोबल वाढवते. शहीद असेल त्याच्या कुटुंबातील ७० जणांना नंदनवनात प्रवेश मिळेल. (१२९)

मुस्लीम अभ्यासकांचे दाखले देऊनही अरुण शौरी यांनी इस्लामी शिकवणुकीचे त्यांचे आकलन मांडले आहे. मुस्लीम अभ्यासकात उदारमतवादी प्रवाहांना फारसे स्थान नाही. मुस्लिमांच्या हातूनच जास्त मुस्लीम मारले गेले आहेत. जास्तीतजास्त मुस्लीमच मुस्लिमांना अन्यायकारक वागणूक देऊन त्यांचा बळी घेतात, असे सलीम मन्सूर यांचे निरीक्षण आहे. (१४१) इस्लामच्या तत्वापासून दूर जाऊन इस्लामचे नुकसान करण्याचा आरोप इस्लामी राज्यकर्ते आणि धर्मगुरू वा गट एकमेकांवर करित असतात. (१४०) तालिबानला पोसणारे पाकिस्तान - आज तालिबानच्या मुळावर उठले आहे. (१४२)

दहशतवाद हे या पुस्तकातील प्रकरण (१४३-१६९) अत्यंत मर्मभेदक आहे. भारताला गेली काही वर्षे पाकिस्तान पुरस्कृत आणि पाकिस्तानने पुरवलेल्या शस्त्रास्त्रांद्वारे चाललेल्या दहशतवादाला तोंड घावे लागत आहे.

इस्लामी मूलतत्त्ववाद आज निम्म्याअधिक जगाला भेडसावत आहे.

दहशतवादी संघर्ष हा कधीच संपणारा नाही. ते चिरस्थायी स्वरूपाचे युद्ध आहे.

दहशतवादी गटांचे अस्तित्व मादक द्रव्यांचा अवैध व्यापार, हवाला व्यवहार, स्मगलिंग, शस्त्रास्त्र व्यापार, सोन्याची चोरटी आयात, यातून होणाऱ्या आर्थिक लाभावर अवलंबून असते.

निरपराध नागरिक आणि लढवय्ये सैनिक यात दहशतवादी कधीही फरक करित नाहीत.

दहशतवादी कुठलेही शस्त्र वा साधन वापरायला तयार असतात. मोठ्या प्रमाणावर हिंसा घडवून आणू शकतात.

दहशतवादी अत्याधुनिक तंत्रज्ञान आणि डावपेच वापरायला सिद्ध असतात.

दहशतवादी गटाने मूळ धरले तर त्याला समूळ निपटून काढणे दुरापास्त असते.

दहशतवादी कृती एखादी व्यक्ती करित असली तरी तिला मदत करणाऱ्यांचे मोठे नेटवर्क असावे लागते. शस्त्रास्त्रांची वाहतूक, प्रशिक्षण, स्फोटकांचा वापर, दारूगोळा, पैशाची उलाढाल, खबरे, शासकीय गोपनीय माहिती पुरवणारे हेर, प्रसारमाध्यमात घुसलेले पत्रकार, मशिदी, मदरसे, धर्मादाय संस्था, हेल्थ क्लिनिक्स, शिक्षणसंस्था असे समाजाच्या विविध स्तरांवरचे नेटवर्क दहशतवादासाठी उपयुक्त ठरते.

दहशतवादी प्रसारमाध्यमांचा उपयोग करून घेणारे तंत्रज्ञान राबवतात.

सुस्त शासन आणि झापडबंद समाज दहशतवादाविरोधी कारवाई चालवू शकत नाही.

दहशतवादी कारवाया एका देशापुरत्या मर्यादित राहत नाहीत. दहशतवाद

आंतरराष्ट्रीय पातळीवर चालतो.

ज्या देशाची राज्ययंत्रणा अशक्त आणि कुमकुवत आहे त्या देशात दहशतवादाला आपले अड्डे स्थापन करणे सोपे जाते. उदा. म्यानमार, बांगलादेश, भूतान, नेपाळ, बांगला देशातील बराच भाग माफिया दादांच्या हातात आहे.

दहशतवाद हा शिकणारा विषाणू आहे. विषाणू प्रतिद्रव्यांना निष्क्रिय करण्यासाठी प्रतिकार यंत्रणा तयार करतात. दहशतवादीही बदलत्या परिस्थितीनुसार कार्यप्रणाली बदलतात.

दहशतवादी गटांचे संघटन खूप विरळ असते. काही दहशतवादी मारले गेले तरी त्यांचा गट संपत नाही. दहशतवाद्यांचे पायाभूत शस्त्र म्हणजे त्यांचे तंत्रज्ञान. उदा. मदरसे, धार्मिक संस्था.

या पार्श्वभूमीवर आपला खरा शत्रू कोण हे जाणून घ्यायला हवे.

अरुण शौरी पाकिस्तानला आपला मुख्य शत्रू म्हणून घोषित करतात. (१७०)

पाकिस्तानने भारताच्या परराष्ट्र धोरणाला आणि संरक्षण धोरणाला जखडून ठेवले आहे. दहशतवादी गटांना भारतात पाठवून येथील जनजीवन असुरक्षित आणि भयग्रस्त करून ठेवले आहे.

पाकिस्तान हे राज्य अमेरिका आणि चीन यांच्यावर अवलंबून आहे.

अमेरिका आणि चीन यांच्यातील संबंधात मूलगामी परिवर्तन घडून येऊ शकते.

१/११ टिव्न टॉवर्सच्या हल्ल्याने पाकिस्तान हे अतिरेक्यांचे प्रशिक्षण केंद्र आहे हे अमेरिकेला आणि पाश्चात्य जगाला प्रत्यक्ष अनुभवाने कळले. तोपर्यंत भारताचे म्हणणे त्यांना पटत नव्हते.

पाकिस्तान भारताला काश्मीरमधील सार्वमताच्या मुद्द्यावर कायम कोंडीत पकडत आला आहे. युद्ध करून काश्मीर जिंकून घेता येणार नाही हे पाकिस्तानला ठाऊक आहे. म्हणून दहशतवादी हस्तक पाठवून पाकने काश्मीरमध्ये छुपे युद्ध सुरू केले.

भारताला काश्मीरच्या दोन्ही भागांसाठी सीमा खुली करण्यासाठी तयार करणे, तसे करण्यास भारताने मान्यता दिल्यावर मध्यपूर्वेतील इंटिफिडा पद्धतीची चळवळ उभी करणे, इस्लामी वर्चस्वाने हिंदूंना हद्दपार करणे आणि हे सर्व चालू असताना भारताशी वरकरणी शांततेची बोलणी चालू ठेवणे, कालहरण करणे असा चार कलमी कार्यक्रम राबवण्याचा मनसुबा पाकिस्तानचा आहे हे अरुण शौरी अधोरेखित करतात. मुशर्रफ यांनी या दिशेने व्यूहरचना केली.

१९८८ मध्ये बांगला देशाचे अध्यक्ष ईर्शाद यांनी इस्लाम हा राज्याचा धर्म असे जाहीर केले. बांगला देशातील मूलतत्त्ववाद्यांचा प्रभाव वाढतो आहे. पाकिस्तानी मूलतत्त्ववाद्यांचा तेथील वावर वाढतो आहे. पूर्वेकडील इस्लामीकरण या प्रकरणात

यावर प्रकाश टाकण्यात आला आहे. (१९३-२२७) भारतात लक्षावधी बांगलादेशी घुसलेले आहेत आणि भारतात घातपाती कृत्यांसाठी प्रशिक्षित बांगलादेशीय गट भारतात येत आहेत असे स्पष्ट करून अरुण शौरी आपल्या राज्यकर्त्यांचा व प्रशासनाचा गाफीलपणा आत्मघातकी ठरेल असा धोक्याचा इशारा देत आहेत.

असाच चीनच्या संदर्भातील भारताला असणारा धोकाही शौरी दाखवून देतात. (२२८-४३०)

देशांतर्गत दहशतवादी गट म्हणून नक्षलवादी आंदोलनाची दखलही शौरी घेतात. ढासळत्या प्रशासन यंत्रणेचे दोष उघड करतात. त्यांचा इशारा स्पष्ट आहे. भारतीय राज्यकर्त्यांचा नाकर्तेपणा या प्रश्नाचे गांभीर्य वाढवत असेल तर जागरूक जनता निमूट बसणार का? त्या जनतेसाठीही शौरी काही मार्गदर्शक सूत्रे सांगतात. त्यासाठी प्रत्येक जबाबदार व्यक्तीने या पुस्तकाचे अध्ययन-अनुसरण करायला हवे.

किंमत : ४५० रु. सभासदांना : सवलतीत पोस्टेज : ३० रु.

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

२००८ साली प्रकाशित झालेल्या पुस्तकांची यादी

पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
कादंबरी		
पपेट ऑन ए चैन : ऑलिव्हर मॅक्लीन	अनु. माधव कर्वे	१८०
अक्षयपात्र : बिन्दु भट्ट	अनु. अंजनी नरवणे	२००
सांधा बदलताना	शुभदा गोगटे	२५०
मानसी	डॉ. छाया महाजन	१२०
द टेस्टामेंट : जॉन ग्रिशॉम	अनु. विश्वनाथ केळकर	३५०
कर्वालो : के.पी.पूर्णचंद्र तेजस्वी	अनु. उमा कुलकर्णी	१००
परशुधारी परशुराम	सुधाकर शुक्ल	२००
ऑपरेशन मोलॅसिस	अरुण हेबळेकर	१२०
जळात सोडलेले दिवे	अर्चना वर्टीकर	९०
डॉ. नो : इयान फ्लेमिंग	अनु. विजय देवधर	२६०
ऑन हर मॅजेस्टीज् सीक्रेट सर्व्हिस : इयान फ्लेमिंग	अनु. अजित ठाकूर	२००
डायमंड्स आर फॉर एव्हर : इयान फ्लेमिंग	अनु. अशोक पाथरकर	१५०
सम्राज्ञी	तेजस्विनी जाधव	२००
अवशेष	राजा कदम	१४०
स्पाय प्रिन्सेस : श्रावनी बासू	अनु. भारती पांडे	२००

स्टेट ऑफ फिअर : मायकेल क्रायटन	अनु. डॉ. प्रमोद जोगळेकर	४००
कथासंग्रह		
आभाळ	शंकर पाटील	१००
वळीव	शंकर पाटील	१२०
फक्कड गोष्टी	शंकर पाटील	१२०
फाशी बखळ	रत्नाकर मतकरी	१२०
रंगांधळा	रत्नाकर मतकरी	१५०
संभ्रमाच्या लाटा	रत्नाकर मतकरी	११०
मृत्युंजयी	रत्नाकर मतकरी	१५०
काळाकभिन्न	स्वाती चांदोरकर	१३०
चतुर्भुज	व. पु. काळे	१००
नवरा म्हणावा आपला	व. पु. काळे	८०
त्रिधारा : डॉ. कमल चोपडा, मोहनलाल गुप्ता, सरला अग्रवाल	अनु. उज्वला केळकर	१५०
आंधळा न्याय	नितीन बापट	१५०
सहजतेच्या त्रासाची सुरुवात	विजय तांबे	१२०
ज्याचा त्याचा...	विजय तांबे	१२०
विज्ञानकथासंग्रह		
कल्पित-अकल्पित	सुधा रिसबूड	१४०
वैज्ञानिक लेख		
आपल्या पूर्वजांचे तंत्रज्ञान	निरंजन घाटे	१८०
आपल्या पूर्वजांचे विज्ञान	निरंजन घाटे	१८०
लेखसंग्रह		
मोहतरम्मा ते अम्मा	सुधा गोखले	१२०
चरित्रे / व्यक्तिचरित्रे		
अमरगीत : निशा मीरचंदानी बाबा आमटे यांचं जीवनचरित्र	अनु. लीना सोहोनी	२००
कीनोट : जे. आर. डी. टाटा	अनु. सुप्रिया वकील	२२०
धीरुभाईझम : ए. जी. कृष्णमूर्ती	अनु. सुप्रिया वकील	९०
नोबेल ललना	मीरा सिरसमकर	१८०
आत्मकथन		
भोगले जे दुःख त्याला...	आशा आपराद	२२०
बारबाला	वैशाली हळदणकर	२००
आलो-आंधारि : बेबी हालदार	अनु. मृणालिनी गडकरी	आ.सं.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ७३

मी भरून पावले आहे	मेहरुत्रिसा दलवाई	१६०
मुलाखत संग्रह		
ऋतू न्याहाळणारं पान : वि.स. खांडेकर	संपा: डॉ. सुनीलकुमार लवटे	१३०
चिकन सूप मालिका		
चिकन सूप फॉर द सोल : भाग २		
: जॅक कॅनफिल्ड / मार्क व्हिक्टर हॅन्सन अनु. प्रज्ञा ओक		२००
चिकन सूप फॉर द सोल : भाग ३		
: जॅक कॅनफिल्ड / मार्क व्हिक्टर हॅन्सन अनु. उषा महाजन		२००
व्यक्तिमत्त्व विकसन		
हितगुज तणावयुगातील तरुण पिढीशी	अंजनी नरवणे	१२०
द माइंड जिम	अनु. श्याम भुर्के	२००
डबेवाला : श्रीनिवास पंडित	अनु. सुप्रिया वकील	७०
अनुभवकथन		
अदम्य जिद्द : डॉ.ए.पी.जे.अब्दुल कलाम	अनु. सुप्रिया वकील	१८०
राजकीय		
पहिली फेरी	राम प्रधान	१५०
ललित गद्य		
नॉट गॉन विथ द विंड	विश्वास पाटील	४१०
मार्गदर्शनपर		
द हंग्री स्पिरिट : चार्ल्स हॅन्डी	अनु. प्रशांत तळणीकर	२००
चला जाणून घेऊ या		
तणावमुक्त व्हा, आनंदी रहा	मंजूषा आमडेकर	३०
जागरूक पालकत्व	मंजूषा आमडेकर	३०
नाटक		
लवंगी मिरची कोल्हापूरची	शंकर पाटील	६०
English		
Glimpses of Changing		
Banking Scenario	P.N. Joshi	300
Indian English Poems	Ed : Shirish Chindhade	50
Selected English Essays	Ed : Shirish Chindhade	50
बालसाहित्य		
चातुर्यकथा		
बुद्धिमान तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०

लाडका तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
हजरजबाबी तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
निर्भय तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
चतुर तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
न्यायप्रिय तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
समयसूचक तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
जगावेगळा तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
प्रसंगावधानी तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
राज्याचे भूषण तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
युद्ध चित्रकथा		
दहशतीचे बेट (इवो जिमाची लढाई)	अनु. प्रा. प्रसाद बर्वे	६०
साम्राज्याचा पाडाव (मिडवेची लढाई)	अनु. निर्मला मोने	६०
जंगल जंमत मालिका		
जांभळे आंबे आणि जंमत गोष्टी	वैशाली कार्लेंकर	३०
फट्फजिती आणि जंमत गोष्टी	वैशाली कार्लेंकर	३०
गाढवाचं गाणं आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
सिंहाचं उड्डाण आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
सोनेरी चोच आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
पिंटू पेलिकन आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
तल्लख मोती आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
लालतोंडी चोर आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
उंटाची मान आणि जंमत गोष्टी	निर्मला मोने	३०
ससोबा-हसोबा मालिका		
छत्रीची जादू आणि इतर कथा	राजीव तांबे	३०
झॅकपॅक शोध आणि इतर कथा	राजीव तांबे	३०
विज्ञान प्रश्नमंजूषा		
विज्ञान नवलाई : अंतराळ	डॉ. बाळ फोंडके	५०
विज्ञान नवलाई : आपले पूर्वज	डॉ. बाळ फोंडके	५०
विज्ञान नवलाई : भूगोल	डॉ. बाळ फोंडके	५०
विज्ञान नवलाई : खगोल	डॉ. बाळ फोंडके	५०
विज्ञान नवलाई : पशू-पक्षी	डॉ. बाळ फोंडके	५०
विज्ञान नवलाई : प्राणिजगत	डॉ. बाळ फोंडके	५०

२००९ साली प्रकाशित झालेल्या पुस्तकांची यादी

पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
कादंबरी		
द डेमन इन द फ्रीझर : रिचर्ड प्रेस्टन	अनु. डॉ. प्रमोद जोगळेकर	२२०
पीस ऑफ केक : स्वाती कौशल	अनु. शोभना शिकनीस	२००
ब्युटी क्वीन : इरा त्रिवेदी	अनु. अपर्णा वेलणकर	२२०
बाळमासा : लिन कॉक्स	अनु. विदुला टोकेकर	८०
शांतिदूत : नॅन्सी यी फान	अनु. मंजूषा आमडेकर	१५०
फॉल्स इम्प्रेशन : जेफ्री आर्चर	अनु. सुधाकर लवाटे	२८०
द सिमीऑन चेंबर : स्टीव्ह मार्टिनी	अनु. जयवंत चुनेकर	२५०
स्लमडॉग मिलेनिअर : विकास स्वरूप	अनु. वन्दना अत्रे	२००
द व्हाईट टायगर : अरविंद अडिगा	अनु. लीना सोहोनी	२००
मिराज : बंडुला चंद्ररत्ना	अनु. सुनंदा अमरापूरकर	१३०
अॅन आय फॉर अॅन आय : बंडुला चंद्ररत्ना	अनु. सुनंदा अमरापूरकर	१२०
वेस्टेड : मार्क जॉन्सन	अनु. स्नेहल जोशी	२५०
जिगर : 'अग्नी' श्रीधर	अनु. उमा कुलकर्णी	६०
द अफगाण : फ्रेडरिक फॉर्सिथ	अनु. बाळ भागवत	२००
द रनअवे ज्यूरि : जॉन ग्रिशॉम	अनु. अनिल काळे	३५०
मार्कर : रॉबिन कुक	अनु. अनिल काळे	३५०
एन्जल्स अॅण्ड डेमन्स : डॅन ब्राऊन	अनु. बाळ भागवत	३२०
ऑबिग्युअस लॉस : डॉ. पॉलिन बॉस	अनु. सुनंदा अमरापूरकर	१२०
फॅमिली (होम) : मंजू कपूर	अनु. सुनंदा अमरापूरकर	२७०
जमेका इन : डॅफने द्यू मोरियेर	अनु. स्नेहल जोशी	२२०
माय नेम इज सल्मा : फादिया फकीर	अनु. स्नेहल जोशी	२००
बकुळा : सुधा मूर्ती	अनु. लीना सोहोनी	१२०
जॅपनीज मॅग्नोलिया : रेई किमुरा	अनु. निर्मला मोने	२००
शापित वास्तू : नॅथनिल हॉथॉर्न	अनु. शंकर पाटील	२५०
हिरॉईन ऑफ द डेझर्ट : डोन्या अल्-नहि	अनु. शोभना शिकनीस	१५०
द डायरी ऑफ मेरी बर्ग		
: एस.एल. शनायडरमन	अनु. शोभना शिकनीस	१८०
द सटन बग : अॅलिस्टर मॅक्लीन	अनु. अशोक पाध्ये	२८०
डिसेप्शन पॉईंट : डॅन ब्राऊन	अनु. अशोक पाध्ये	५००
पितृव्रतण : सुधा मूर्ती	अनु. मंदाकिनी कट्टी	७०
आवरण : एस.एल. भैरप्पा	अनु. उमा कुलकर्णी	२५०

अदान अॅण्ड ईव्हा		
: अयान हिरसी अली/अॅना ग्रे	अनु. उज्ज्वला गोखले	५०
कटिंग फ्री : सलमा अहमद	अनु. सुप्रिया वकील	२६०
शूट टू किल : स्कॉट ग्रॅहॅम	अनु. डॉ. देवदत्त केतकर	१५०
द श्री मिस्टेक्स ऑफ माय लाइफ		
: चेतन भगत	अनु. सुप्रिया वकील	२२०
वन नाईट अॅट द कॉल सेंटर		
: चेतन भगत	अनु. सुप्रिया वकील	२२०
अमिना : मोहम्मद उमर	अनु. उदय भिडे	२२०
अनादि अनंत : आद्य रंगाचार्य (श्रीरंग)	अनु. उषा/अविनाश देसाई	१२०
द नंबर वन लेडिज डिटेक्टिव्ह एजन्सी		
: अलेक्झांडर स्मिथ	अनु. नीला चांदोरकर	२००
शल्य	मालती जोशी	८०
कथासंग्रह		
चिताक	महादेव मोरे	१५०
प्रकाशाची झाडे	वसु भगत	२००
सामान्यांतले असामान्य : सुधा मूर्ती	अनु. उमा कुलकर्णी	१३०
आकाशवेध	गिरिजा कीर	१३०
आपण माणसात जमा नाही	राजन गवस	१७०
केवळ मैत्रीसाठी	उमेश कदम	१३०
आंधळी कोशिंबीर : चेतन जोशी	अनु. सुभाष जोशी	२४०
कॅट ओ' नाइन टेल्स : जेफ्री आर्चर	अनु. लीना सोहोनी	२००
ओशो		
ऐका संतांनो : ओशो	अनु. प्रज्ञा ओक	१२०
साद घालतो कबीर : ओशो	अनु. मीना टाकळकर	२२०
ललित गद्य		
पॉपकॉर्न	सुप्रिया वकील	८०
चरित्रे / व्यक्तिचित्रे		
नवभारताचे शिल्पकार : वीर संघवी	अनु. सुप्रिया वकील	१००
क्रांतिसूर्य	विश्वास पाटील	१३०
आत्मकथन		
इन द नेम ऑफ ऑनर : मुख्तार माई	अनु. उल्का राऊत	८०
इट्स नॉट अबाउट द बाइक		
: लान्स आर्मस्ट्रॉंग / सॅली जेनकिन्स	अनु. अंजनी नरवणे	२४०

मेरा परिवार : नटालिया फ्लौमर	अनु. विमल लिमये	१२०
विमुक्ती	दिपा महानवर	२२०
“मी अनीता राकेश सांगतेय...”		
:अनीता राकेश	अनु. रजनी भागवत	१६०
अ वुमन्स करेज : जॅकलिन गोल्ड	अनु. प्रशांत तळणीकर	२२०
माय फॅमिली इज ऑल आय हॅव		
: हेलन-अॅलीस डिअर	अनु. चित्रा वाळिंबे	२२०
अनुभवकथन		
इट हॅपन्ड इन इंडिया		
: किशोर बियाणी/दीपायन बैश्य	अनु. उषा महाजन	१८०
त्यांच्या सिंड्रोमची कथा	कल्पना चारुदत्त	१३०
इराणमधून सुटका		
: सुझान आझादी/अॅजेला फेरान्ते	अनु. विदुला टोकेकर	२५०
एनस्लेव्हड : राहिला गुप्ता	अनु. सुनीति काणे	३००
शिंडलर्स लिस्ट : थॉमस केनेली	अनु. संजय दाबके	३००
व्यक्तिमत्त्व विकसन		
‘चॅम्पियन’ व्हा!	डॉ. रमा मराठे	२२०
प्रतिकूलतेवर मात : ए.जी. कृष्णमूर्ती	अनु. सुप्रिया वकील	७०
मार्गदर्शनपर		
मनगंगेच्या काठावरती	डॉ. रमा मराठे	१२०
हे वयच वेडं असतं!	शुभांगी खासनीस/ केतकी काळे/प्रसन्न रबडे	२००
केल्याने होत आहे रे...	संजीव परळीकर	६०
विक्रीकौशल्य शिका : उत्तम विक्रेता बना	संजीव परळीकर	५०
व्हाय मेन डोन्ट लिसन अॅण्ड विमेन कान्ट	रीड मॅप्स	
: बार्बरा व अॅलन पीस	अनु. अॅड. शुभदा विद्वांस	१२०
अर्थाच्या शोधात : व्हिक्टर फ्रॅन्कल	अनु. डॉ. विजया बापट	१३०
प्रिझनर्स ऑफ अवर थॉट्स		
: अॅलेक्स पॅटाकोस	अनु. डॉ. विजया बापट	१४०
पोलीसकथा		
गुन्हा कबूल	व.कृ. जोशी	११०
पाठलाग	व.कृ. जोशी	१४०
सतीचं वाण	व.कृ. जोशी	१५०
विज्ञान पोलीसकथा	व.कृ. जोशी	१२०

किरण बेदी

अँज आय सी... स्त्रियांचे सक्षमीकरण	अनु. माधुरी शानभाग	१४०
अँज आय सी... भारतीय पोलीस सेवा	अनु. माधुरी शानभाग	१३०
अँज आय सी... नेतृत्व आणि प्रशासन	अनु. माधुरी शानभाग	१८०

'चिकन सूप' मालिका

चिकन सूप फॉर द मदर्स सोल : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/ जेनिफर रीड हॉथॉर्न/मॅसी शिमॉफ	अनु. सुप्रिया वकील	२००
चिकन सूप फॉर द टीनएज सोल : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/ किम्बर्ली किर्बर्जर	अनु. सुप्रिया वकील	१६०
चिकन सूप फॉर द सोल अँट वर्क : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/ मार्टीन रूट/मायदा रॉजरसन/टीम क्लूस	अनु. श्यामला घारपुरे	१६०

आरोग्य / माहितीपर

सुखद बालसंगोपन	डॉ. रत्नावली दातार	६०
----------------	--------------------	----

विज्ञान प्रयोग

खेळणी विज्ञानाची	डी. एस. इटोकर	९०
------------------	---------------	----

विज्ञानविषयक कथा / लेख / संशोधन

अस्मानी	शुभदा गोगटे	१८०
वसुदेवे नेला कृष्ण	शुभदा गोगटे	१८०
कर्णपिशाच्च	डॉ. बाळ फोंडके	२२०

गूढकथा

घर	शुभदा गोगटे	१६०
----	-------------	-----

English Novel

Salt & Honey	Candi Miller	200
--------------	--------------	-----

बालसाहित्य

हॅरी पॉटर आणि अग्निचषक : जे.के. रोलिंग	अनु. मंजूषा आमडेकर	३२५
गोष्टी पानोपानी	ईशान पुणेकर	३०
गोष्टी मनोमनी	ईशान पुणेकर	३०
गोष्टी कानोकानी	ईशान पुणेकर	३०
छोटुशा बब्बडच्या गमतीदार गोष्टी		
चंपी मालीश आणि था..था..था!	राजीव तांबे	३०

दांडोबा राक्षस आणि गुळगुळीत मावशी	राजीव तांबे	३०
गुळाची ढेप आणि सरबत	राजीव तांबे	३०
सू सुटका आणि रंगीत डोंगर	राजीव तांबे	३०
तेनालीराम मालिका		
हुशार तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
विनोदवीर तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
मजेदार तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
परोपकारी तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
फ्रँकलिन मालिका : पोलेत बूर्वा		
फ्रँकलिन आणि दंतपरी	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन थाप मारतो	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन आणि अंधारगुडुप	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिनची दादागिरी	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन हरवतो	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिनचा पसारा	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन आणि फुटबॉल स्पर्धा	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन आणि पाळीव प्राणी	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
चल, आटप लवकर, फ्रँकलिन	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
सीक्रेट सेव्हन मालिका : एनिड ब्लाइटन		
द सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनची साहसी मोहीम	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
शाब्बास, सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
रहस्याच्या मागावर सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
आगे बढो, सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनची यशस्वी कामगिरी	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनची सरशी	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हन झिंदाबाद	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हन आणि रहस्य	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हन समोर कोडं	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनची आतषबाजी	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
'गुणवान' सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनला धक्का	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सावधान! सीक्रेट सेव्हन	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०
सीक्रेट सेव्हनची गम्मत जम्मत	अनु. प्रियंका कुलकर्णी	८०

२०१० साली प्रकाशित झालेल्या पुस्तकांची यादी

पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
कादंबरी		
द अ‍ॅटर्नी : स्टीव्ह मार्टिनी	अनु. अजित ठाकूर	३५०
क्रायसिस : रॉबिन कुक	अनु. डॉ. प्रमोद जोगळेकर	३५०
जॅपनीज ऑर्किड : रेई किमुरा	अनु. स्नेहल जोशी	२००
प्रस्थान	रेखा बैजल	१५०
शांताराम : ग्रेगरी डेव्हिड रॉबर्ट्स	अनु. अपर्णा वेलणकर	९९०
वन शॉट : ली चाइल्ड	अनु. बाळ भागवत	३४०
द फकीर : रुझबेह भरूचा	अनु. सुनीति काणे	१८०
गर्ल्स ऑफ रियाध : रजा अल्सानिया	अनु. स्नेहल जोशी	२६०
द फर्म : जॉन ग्रिशॉम	अनु. अनिल काळे	४४०
नेक्स्ट : मायकेल क्रायटन	अनु. डॉ. प्रमोद जोगळेकर	४००
अरूणाची गोष्ट : पिंगी विराणी	अनु. मीना कर्णिक	१८०
द बॉय इन द स्ट्राइड पायजमाज् : जॉन बायेन	अनु. मुक्ता देशपांडे	१२०
पिरॅमिड : टॉम मार्टिन	अनु. उदय भिडे	३००
उद्ध्वस्त	उमेश कदम	१५०
सीविच : ॲलिस्टर मॅक्लीन	अनु. अशोक पाध्ये	२४०
आवा मारू - टायटॅनिक ऑफ जपान : रेई किमुरा	अनु. चारुलता पाटील	२००
माय कझिन रेशेल : डॅफने द्यू मोरियेर	अनु. स्नेहल जोशी	३००
सूड	नितीन बापट	८०
आदिपर्व	डॉ. प्रमिला जरग	३००
ए थाऊजंड स्प्लेन्डीड सन्स : खालिद हुसैनी	अनु. मधुकर प्रधान	३२०
बर्न्ट शॅडोज : कमिला शामसी	अनु. रेश्मा कुलकर्णी	३२०
डिजिटल फॉर्ट्रेस : डॅन ब्राऊन	अनु. अशोक पाध्ये	४४०
द मिसिंग रोझ : सरदार ओझकान	अनु. श्रीकांत परांजपे	१५०
आय लॉस्ट माय लव्ह इन बगदाद : मायकेल हेस्टिंग्ज	अनु. अंजनी नरवणे	२५०
नथिंग टू लूज : ली चाइल्ड	अनु. उदय कुलकर्णी	३५०
कथासंग्रह		
कुरुक्षेत्रानंतर... : महाश्वेतादेवी	अनु. वर्षा काळे	६०

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ८१

नष्ट नीड : रवींद्रनाथ टागोर	अनु. नीलिमा भावे	१४०
पाउलवाटा	शंकर पाटील	१००
खुशखरेदी	शंकर पाटील	१००
भेटीगाठी	शंकर पाटील	११०
श्रीगणेशा	शंकर पाटील	१२०
गारवेल	शंकर पाटील	१३०
ज्याचं करावं भलं	निरंजन घाटे	१००
तरुणांनो होशियार	निरंजन घाटे	१००
उधाण	पांडुरंग कुंभार	१३०
भावकल्लोळ : के. सत्यनारायण	अनु. प्रा. एन. आय. कडलास्कर	१२०
सत्यकथा		
कोल्ड स्टील : टीम बुके/बायरॉन उसी	अनु. सुभाष जोशी	३००
ओशो		
मीरेच्या प्रेमतीर्थावर	अनु. स्वाती चांदोरकर	१५०
मीरा एक वसंत आहे	अनु. स्वाती चांदोरकर	१५०
मीरेची मधुशाला	अनु. स्वाती चांदोरकर	१५०
मीरा श्यामरंगी रंगली	अनु. स्वाती चांदोरकर	१५०
शिवसूत्र - भाग १	अनु. वृषाली पटवर्धन	१५०
शिवसूत्र - भाग २	अनु. वृषाली पटवर्धन	१५०
ललित गद्य		
जन्मठेप	गिरिजा कीर	१५०
एक दिवस	शोभा चित्रे	१४०
चरित्रे		
रुसी मोदी : द मॅन हू ऑल्सो मेड स्टील		
: पार्थ मुखर्जी/ज्योती सबरवाल	अनु. अंजनी नरवणे	२००
थेंबभर पाणी अनंत आकाश		
: डॉ. भवरलालजी जैन यांचे चरित्र	सुरेखा शहा	२८०
गो किस द वर्ल्ड : सुब्रतो बागची	अनु. सुनीति काणे	१५०
आत्मकथन		
कॅच मी इफ यू कॅन		
: फ्रँक अबॅग्नेल/स्टॅन रेडिंग	अनु. ज्योत्स्ना लेले	२००
मॅन, इंटरप्टेड : जेम्स बेली	अनु. विदुला टोकेकर	१८०
सर्कल ऑफ लाइट		
: किरणजीत अहलुवालिया/राहिला गुप्ता अनु. उषा महाजन		३५०

उधाण वारा : तसलिमा नासरिन द रोड ऑफ लॉस्ट इनोसन्स : सोमाली माम	अनु. विलास गीते	४००
स्लमगर्ल ड्रीमिंग : रुबिना अली मना सर्जना	अनु. भारती पांडे अनु. मैत्रेयी जोशी	१६० १२०
पानगळीच्या आठवणी द डाइव्हिंग बेल अॅण्ड द बटरफ्लाय : जीन-डोमिनिक बॉबी	अनु. धरणीधर रत्नाळीकर	२०० २००
इनसाइड द गॅस चेंबर्स : श्लोमो व्हेनेत्सिया	अनु. सुनीति काणे	२००
व्यक्तिमत्त्व विकसन		
चार जबरदस्त फंडे जगप्रसिद्ध व्हा वुमन ऑन टॉप : सीमा गोस्वामी	संजीव परळीकर डॉ. अरुणा कौलगुड अनु. शोभना शिकनीस	७० १८० १५०
राजकीय		
जिना : हिंदुस्थान-फाळणी-स्वातंत्र्य : जसवंत सिंग	अनु. अशोक पाध्ये	५००
द पार्लिमेन्टरी सिस्टिम : अरुण शौरी लेट्स किल गांधी : तुषार अ. गांधी वाळवीग्रस्त वृक्षाला पोलादी कुंपण वाचवेल का? : अरुण शौरी	अनु. अशोक पाथरकर अनु. अजित ठाकूर अनु. कॅप्टन राजा लिमये	२२० ६९५ ४५०
चला जाणून घेऊ या!		
रिलॅक्सेशन : विकास मलकानी स्वयंप्रेरणा : विकास मलकानी बद्धकोष्ठता : सावित्री रामय्या उच्च रक्तदाब : सावित्री रामय्या पोषक आहार : सावित्री रामय्या शाकाहार : आर.एन. लखोटिया हार्ट अॅटॅक : सावित्री रामय्या आहार आणि आरोग्य : डॉ. सुरेश चतुर्वेदी प्रार्थना : जे.पी. वासवानी	मीना टाकळकर मीना टाकळकर मुग्धा गोखले मुग्धा गोखले स्वाती शहा स्वाती शहा ज्योतिका चितळे ज्योतिका चितळे अपर्णा देशपांडे	५० ५० ४० ४० ४० ४० ५० ५० ४०
पाकशास्त्र		
केक्स	अपर्णा परचुरे	१५०
कविता संग्रह		
मळ्याची माती	आनंद यादव	१००

विज्ञानविषयक कथा/लेख/संशोधन

विज्ञानातील सरस आणि सुरस	राहुल गोखले	१८०
स्वप्न चौर्य	निरंजन घाटे	१२०
रोबॉट फिक्सिंग	निरंजन घाटे	१३०
सुगरणीचं विज्ञान	डॉ. बाळ फोंडके	१८०
अश्मजीव	डॉ. संजय ढोले	१९०

'चिकन सूप' मालिका

चिकन सूप फॉर द सिस्टर्स सोल : मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/जॅक कॅनफिल्ड	अनु. सुनीति काणे	२५०
चिकन सूप फॉर द कपल्स सोल : मार्क व्हिक्टर हॅन्सन/जॅक कॅनफिल्ड	अनु. अवंती महाजन	१६०

आरोग्य / माहितीपर

उष्ण जलोपचार : डॉ. पॅट्रिक होरे / डेव्हिड हार्प	अनु. सुभाष जोशी	१२०
अन्नपुराण	डॉ. अरविंद लिमये	३५०

मार्गदर्शनपर

द स्टार प्रिन्सिपल	श्याम भुके	१८०
--------------------	------------	-----

संकीर्ण

अ बेटर इंडिया अ बेटर वर्ल्ड : नारायण मूर्ती	अनु. चित्रा वाळिंबे	२५०
--	---------------------	-----

नाटक

कथा अकलेच्या कांदाची	शंकर पाटील	७०
जंगल जंमत मालिका		
बूम बूम बैल आणि जंमत गोष्टी	अरुंधती महाम्बरे	५०
तीन छोटे मासे आणि जंमत गोष्टी	अरुंधती महाम्बरे	५०

चित्रमय रंगतदार कथा

चालणारे बूट आणि मजेदार गोष्टी	संस्मिता गुप्ते	५०
जादूचा अंगरखा	संस्मिता गुप्ते	५०
पतंगाची करामत	संस्मिता गुप्ते	५०
पिन्-चिन्ची चतुराई	संस्मिता गुप्ते	५०

फ्रँकलिन मालिका : पोलेत बूर्जवा

फ्रँकलिन आणि हरवलेला कॅमेरा	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन शाळेत जातो	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिनचं पांघरूण	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०

फ्रँकलिन आणि सण	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिनचा वाईट दिवस	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन सायकल चालवतो	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिनचा नवा मित्र	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन आणि वादळी पाऊस	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
फ्रँकलिन आणि रात्रीची धमाल	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०
शाळेच्या नाटकात फ्रँकलिन	अनु. मंजूषा आमडेकर	५०

English Non Fiction

The Myth Called Wealth	Rajesh Wattamwar	150
------------------------	------------------	-----

English Fiction

Call Centre : An Inside Story	Vikrant Shukla	250
Japanese Magnolia	Rei Kimura	299
Japanese Orchid	Rei Kimura	249
Awa Maru - Titanic of Japan	Rei Kimura	149

Mental Health Guide

Master your Mind	Dr. Neel Burton	200
The Meaning of Madness	Dr. Neel Burton	225

Health and Medicine

Cancer Care and Mysteries and Yoga	Dr. Nitin Unkule	295
---------------------------------------	------------------	-----

Philosophy

Plato's Shadow	Dr. Neel Burton	250
----------------	-----------------	-----

Reference

Speeches that Reshaped the World	Alan J. Whiticker	300
Speeches of War and Peace	Larry Buttrose	300

‘मेहता पब्लिशिंग हाऊस’च्या नवीन पुस्तकांची माहिती, नवनवीन योजना आणि ताज्या घडामोडी कळविण्यासाठी आपला E-mail ID आमच्याकडे हवाच!

Email : info@mehtapublishinghouse.com

आपले E-mail ID ‘मेहता पब्लिशिंग हाऊस’च्या वरील E-mail ID वर कळवा.

पुरस्कार

* 'होम बॉय'ला पहिला दक्षिण आशियाई साहित्य पुरस्कार

कराचीस्थित प्रख्यात लेखक एच. एम. नक्वी यांच्या 'होम बॉय' या कादंबरीला ५० हजार डॉलरचा पहिला 'दक्षिण आशियाई साहित्य पुरस्कार' जाहीर झाला आहे. जयपूर येथील दक्षिण आशियाई साहित्योत्सवात ही घोषणा झाली. पायाभूत सुविधा देणाऱ्या 'डीसीएस' कंपनीने हा पुरस्कार सुरू केला आहे.

पुरस्कारासाठी अमित चौधुरी (द इमोर्टाल्स), मुशर्रफ अली फारूकी (द स्टोरी ऑफ अ विडो), तानिया जेम्स (अॅटलास ऑफ द अननोन), मंजू कपूर (द इमिग्रंट) आणि नील मुखर्जी (अ लाइफ अपार्ट) यांच्याही कादंबऱ्या स्पर्धेत होत्या. दक्षिण आशिया ही मध्यवर्ती कल्पना असलेल्या कादंबरीसाठी हा पुरस्कार सुरू झाला आहे.

* संगीतकार अजय-अतुल यांना 'राम कदम पुरस्कार'

शरद क्रीडा व सांस्कृतिक प्रतिष्ठानतर्फे दिला जाणारा संगीतकार 'राम कदम पुरस्कार' यंदा प्रसिद्ध संगीतकारद्वयी अजय-अतुल यांना जाहीर झाला आहे. ५१ हजार रुपये व स्मृतिचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष लक्ष्मीकांत खांबिया म्हणाले, "मराठी संगीतातील लावणी, गणगौळण, सवाल-जबाब, झगडे, भक्तिगीत, भावगीत, गवळण व इतर पारंपरिक प्रकारांना चाली लावणारे राम कदम हे एकमेव संगीतकार होते. ही परंपरा जपणाऱ्यांचा गौरव करणे हा पुरस्काराचा हेतू आहे. यंदा या पुरस्काराचे सहावे वर्ष आहे."

* डॉ. ढवळीकर यांना पद्मश्री

देशीदेशींच्या पर्यटकांना संपन्न भारतीय वारशाची ओळख करून द्यायची असेल, तर मुळातच हा वारसा जतन करणे महत्त्वाचे आहे. त्यामुळे का होईना, पण भारतविद्या, पुरातत्त्वविद्या, इतिहास-संस्कृती अशा विषयांना पुन्हा महत्त्व प्राप्त होत आहे. पद्मश्री किताब हा सांस्कृतिक वारसा जतन करण्याच्या मोहिमेसाठी प्रोत्साहनपर ठरेल, अशा शब्दांत भांडारकर प्राच्यविद्या संशोधन मंदिर संस्थेतील ज्येष्ठ अभ्यासक म. के. ढवळीकर यांनी भावना व्यक्त केल्या.

"संस्थेच्या आधुनिकीकरणाची मोहीम हाती घेण्यात आली आहे. ग्रंथालय,

गेस्ट हाऊस, सभागृह, जुन्या इमारतीची दुरुस्ती सुरू आहे. परंतु, सर्वांत महत्त्वाचे म्हणजे प्राच्यविद्येसारख्या विषयात रस निर्माण करणे. त्यासाठी पदवी स्तरापासून भारतीय संस्कृती-परंपरेशी निगडित विषय अभ्यासक्रमात समाविष्ट करणे आवश्यक आहे. त्यानंतर पदव्युत्तर आणि संशोधन पातळीवर भरीव काम करता येईल. केंद्रीय सांस्कृतिक खात्याकडून त्यासाठी पावले उचलण्यात येत आहेत. निधीच्या तरतुदीसह टागोर फेलोशिपच्या माध्यमातून संस्कृतीजतनाला चालना देण्यात येत आहे. पद्म किताबाच्या निमित्ताने युवक पिढीला संस्कृती जतनाच्या मोहिमेत सहभागी करून घेण्याची प्रेरणा मिळत आहे,” असे ते म्हणाले.

* सामाजिक कृतज्ञता पुरस्कारांचे वितरण

सामाजिक परिवर्तनाची चळवळ पुढे नेण्यासाठी नजीकचा पर्याय दिसत नसला तरी लोकांमध्ये जाऊन काम केले तर पुढील दिशा निश्चित मिळू शकते, असे प्रतिपादन ज्येष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते बाबा आढाव यांनी सामाजिक कृतज्ञता निधी पुरस्कार वितरण प्रसंगी केले.

सुरेश देशमुख यांना एस. एम. जोशी कार्यकर्ता पुरस्कार, अल्पसंख्याक समाजात प्रबोधनाचे कार्य करणारे डॉ. सुरेश खैरनार यांना डॉ. राम आपटे प्रबोधन पुरस्कार आणि शैक्षणिक क्षेत्रात काम करणाऱ्या मॅक्झिम बर्नसन यांना सामाजिक कृतज्ञता पुरस्कार बाबा आढाव यांच्या हस्ते देण्यात आला.

बाबा आढाव म्हणाले, “लोकशाहीच्या हितासाठी लढणाऱ्या कार्यकर्त्यांची पुरोगामी चळवळ वृद्धिंगत करण्यासाठी एकमेकांना तपासत बसण्यापेक्षा आपले काम शांतपणे करीत राहिले पाहिजे. सामाजिक परिवर्तनासाठी कार्यकर्त्यांना प्रशिक्षण देणाऱ्या प्रबोधिनीची गरज आहे.”

डॉ. खैरनार म्हणाले, “समाजाने मुस्लिमांबाबत असलेला ‘फोबिया’ डोक्यातून काढला पाहिजे. देशातील सतरा कोटी मुस्लिम समाजाला भारतीय समाज व्यवस्थेच्या परिघाबाहेर ठेवून शांती प्रस्थापित करता येणार नाही.”

अंधश्रद्धा निर्मूलन समितीचे कार्याध्यक्ष नरेंद्र दाभोळकर यांनी प्रास्ताविक केले. सामाजिक कृतज्ञता निधीसाठी १९८६ मध्ये महाराष्ट्राने २५ लाख, तर शालेय विद्यार्थ्यांनी एक दिवस उपवास धरून प्रत्येकी पाच रुपये या प्रमाणे काही लाख रुपये दिले. यातून निधीसाठी एक कोटी रुपये जमा झाल्याचे त्यांनी सांगितले.

* ‘पुणे नगर वाचन मंदिरा’तर्फे पुरस्कार

“जुन्या ग्रंथालयांनी नावीन्यता आणि आधुनिकता स्वीकारायला हवी, जेणेकरून एक व्यवसाय म्हणून तरुण पिढी ग्रंथालय माध्यमात काम करण्यास उत्सुक होईल,” असे मत नाटककार सतीश आळेकर यांनी व्यक्त केले.

‘पुणे नगर वाचन मंदिरा’च्या वर्धापन दिनानिमित्त विविध क्षेत्रांत उल्लेखनीय काम करणाऱ्या व्यक्तींना पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले. ‘आदर्श ग्रंथपाल पुरस्कार’ रावसाहेब गव्हाणे यांना, ‘आदर्श सामाजिक कार्यकर्ता पुरस्कार’ पुष्पलता नडे यांना व ‘संत वाङ्मय पुरस्कार’ वसू भारद्वाज यांना देण्यात आला.

आळेकर म्हणाले, “सध्या ज्ञानाची कक्षा वाढली आहे; पण ती आधुनिक व्हायला हवी. म्हणूनच आजच्या ग्रंथालयांनी नवतेचे बळ स्वीकारायला हवे. त्यामुळे तरुण पिढी वाचनाकडे वळेल. त्यासाठी संगणक व पुस्तक जवळ यायला हवीत.” प्रा. माधव सोमण, अनुराधा तरडे, अरविंद रानडे, शंकर दामोदरे या वेळी उपस्थित होते.

* सुरेश वाडकर यांना स्वरगायत्री पुरस्कार

कै. शंकरराव भोई स्मृती प्रतिष्ठानच्या वतीने देण्यात येणारा स्वरगायत्री पुरस्कार ज्येष्ठ पार्श्वगायक सुरेश वाडकर यांना संगीतकार प्यारेलाल यांच्या हस्ते १८ फेब्रुवारी रोजी देण्यात आला.

भारतीय संगीत आणि अध्यात्म यांची सांगड घालून रसिकांची सेवा करणाऱ्या व्यक्तीला हा पुरस्कार देण्यात येतो. यंदा पुरस्काराचे तिसरे वर्ष असून यापूर्वी ज्येष्ठ धृपद गायक उस्ताद सईदुद्दीन डागर आणि संगीतकार यशवंत देव यांना या पुरस्काराने गौरविण्यात आले. इक्बाल दरबार यांच्या ‘ऑर्केस्ट्रा गॉड गिफ्ट’च्या वतीने वाडकर यांच्या गाण्यांवर आधारित संगीत मैफलीचे आयोजन करण्यात आले होते.

विदर्भातील आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या अनाथ मुलांना या वेळी वाद्ये प्रदान करण्यात आली.

* प्रसाद प्रतिष्ठानचे वाङ्मय पुरस्कार

नांदेड येथील प्रसाद वैद्यकीय प्रतिष्ठानतर्फे मागील दहा वर्षांपासून मराठी भाषेतील उत्कृष्ट पुस्तकाला प्रसाद बन महाराज होटोळेकर यांच्या स्मरणार्थ प्रसाद बन वाङ्मय पुरस्कार देण्यात येतो. रोख रु. ११,१११ चा यंदाचा हा पुरस्कार सोलापूर येथील लेखिका प्रा. सौ. कविता मुरुमकर यांना ‘मी सावित्री जोतीराव’ या चरित्रात्मक कादंबरीसाठी देण्यात आला.

साधना सन्मान हैद्राबादचे ज्येष्ठ लेखक व संशोधक डॉ. न. गो. राजुरकर यांना देण्यात आला. ११,१११ रु रोख, सन्मानपत्र आणि सन्मानचिन्ह असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे.

प्रसाद बन वाङ्मय पुरस्कारासाठी २२१ प्रवेशिका प्राप्त झाल्या होत्या.

वाचकांचा प्रतिसाद

शोभना शिकनीस

नमस्कार

वुमन ऑन टॉप हे पुस्तक नोकरी करणाऱ्या प्रत्येक स्त्रीसाठी अत्यावश्यक आहे. लेखिका सीमा गोस्वामी यांनी आपले अनुभव अतिशय मार्मिक आणि तरीही सोप्या भाषेत मांडले आहेत. या पुस्तकाचा अनुवाद करताना आपण पुस्तकाचा मूळ गाभा जपत त्यातील नर्मविनोद पकडला आहे. वर्किंग वुमन साठी या पुस्तकातील माहितीचा नक्कीच उपयोग होईल. साध्या वाटणाऱ्या गोष्टी किती महत्त्वाच्या असतात याची जाणीव हे पुस्तक करून देते. सीमा गोस्वामी म्हणतात तसे हे पुस्तक खरेच 'पथानिदर्शक' आहे.

नीलिमा देशपांडे

neelima.deshpande1@gmail.com

डॉ. भवान महाजन

सादर नमस्कार

'मेहता मराठी ग्रंथजगत'च्या दीपावली अंकातील 'माझे गाणे -एकेणे' हा आपला लेख वाचला. हा लेख म्हणजे भारतीय आणि पाश्चात्य संगीताची एक मैफलच आहे. आपला संगीताचा व्यासंग या लेखाद्वारे सौंदर्याने बहरत प्रकट झाला आहे. संगीत श्रवणाच्या इतक्या सूक्ष्मातिसूक्ष्म भावच्छटा व्यक्त करणारे ललित गद्य कानडीत आमच्या बघण्यात येत नाही. त्यामुळे आपल्या लेखाचे कानडीत भाषांतर करून ते योग्य त्या नियतकालिकात प्रसिद्ध करीन. आपली संमती असावी.

आनंद झुजुरवाड

आनंद नगर, मुधोळ (बागलकोट)

मा. श्री. शंकर सारडा

'मेहता मराठी ग्रंथजगत' मध्ये विविध वाङ्मयीन घटनांची आपण जी विशेष दखल घेता ती वाचकांना ग्रंथव्यवहारातील अनेक पैलू उलगडून दाखवते. याबद्दल मनस्वी धन्यवाद.

प्रकाश पाटील, नांदेड

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ८९

आदरणीय प्रकाशक,

सप्रेम नमस्कार,

आपल्या ग्रंथांचा मी एक वाचक आहे. सर्वसामान्यपणे वाचक हे लेखकांना पत्र लिहून ग्रंथाबद्दलच्या प्रतिक्रिया कळवतात. मी सुद्धा काही लेखकांना आवर्जून पत्रे लिहिली आहेत. मात्र आपणासारख्या प्रथितयश प्रकाशकाला पत्र लिहिण्याची ही माझी पहिलीच वेळ. त्याला कारणीभूत ठरली ती आपण प्रकाशित केलेली 'शांताराम' ही आत्मचरित्रात्मक कादंबरी.

'शांताराम' मी विकत घेतलं त्यावेळी माझ्या मनात धाकधूक होतीच. ते चाळलं त्यावेळी भाषांतर उत्कृष्ट आहे हे जाणवलं होतं, तरीही संपूर्ण ग्रंथ कसा असेल याचं दडपण मनावर होतंच. प्रत्यक्षात शांताराम वाचत गेलो तेव्हा आश्चर्याने थक्क झालो. संपूर्ण ग्रंथ वाचून झाला तेव्हा मराठी साहित्यातलं हे सर्वोत्कृष्ट भाषांतर आहे याबद्दल माझी खात्री पटली. ग्रंथाची निर्मितीमूल्ये उत्कृष्ट आहेत. सवलतीची किंमत सुद्धा अवाजवी नाही. ग्रंथ सर्वांगसुंदर आहे. त्याचा विषय अस्वस्थ करून टाकणारा आहे. त्यातले कित्येक प्रसंग आतड्यांना पीळ पाडणारे आहेत. त्याचं भाषांतर अत्यंत प्रवाही व रसरशीत आहे. चौदाशे पानांचं हे भाषांतर वाचून मला भाषांतरकार अपर्णा वेलणकर यांचा हेवा वाटला. इतक्या प्रदीर्घ भाषांतरात अपर्णाताईंनी आपली लेखणी सतत प्रवाही ठेवून ग्रंथाची वाचनीयता कुठेही कमी होऊ दिलेली नाही. कुठलेही पान उघडून पाहिलं तरी त्याची वाचनीयता तत्क्षणी जाणवतेच.

महेश मांगले, पुणे

डॉ. अनिल गांधी

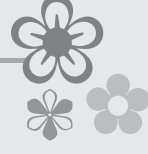
'मना सर्जना' हे आत्मकथन एका सेवाभावी, मूल्याधिष्ठित डॉक्टराचे असले तरी त्यात असलेली तत्त्वनिष्ठतेची ऊब त्याला आदर्शाचे परिमाण देते. व्यवसाय माणसाला पैसा देतो; पण त्यात सचोटी असेल तर तो प्रतिष्ठा व समाधानही देतो हे सांगणारं सदरचं अनुभवकथन सर्व व्यावसायिकांसाठी एक अनुकरणीय वस्तुपाठ आहे.

डॉ. सुनीलकुमार लवटे, कोल्हापूर

डॉ. अनिल गांधी यांचं 'मना सर्जना' हे अत्यंत वाचनीय असं पुस्तक आहे. पुस्तक वाचताना जाणवते ती म्हणजे गांधी सरांची मेहनत, जिद्द, दुसऱ्याला सांभाळून काम करून घ्यायची पद्धत. त्याचबरोबर पेशंटसाठी असणारा कनवाळू डॉक्टर व संगीत कलेची जाण असणारा डॉक्टर.

अरुण दाते (भावगीत गायक)

शब्दांजली

* ज्येष्ठ विधिज्ञ रमाकांत ओवळेकर

ज्येष्ठ विधिज्ञ रमाकांत ओवळेकर (वय ८९) यांचे वृद्धापकाळाने ठाण्यात ९ फेब्रुवारी रोजी निधन झाले. महाराष्ट्रात गाजलेल्या अनेक दिवाणी तसेच फौजदारी खटल्यांचे कामकाज यांनी यशस्वीपणे पाहिले होते.

कुर्ला येथे राहणारे ओवळेकर वकील व्यवसायात उतरल्यावर ठाण्यात राहायला आले. सुरुवातीला सुभाष पथ तसेच नंतर गडकरी रंगायतनसमोर ते राहत होते. 'दॅटस ऑल माय लॉर्ड' हे आत्मचरित्रपर पुस्तक त्यांनी लिहिले. ५० वर्षांहून अधिक काळ ठाणे, उच्च न्यायालय तसेच सर्वोच्च न्यायालयातील खटले त्यांनी लढवले. त्यांच्या हाताखाली अनेक नामांकित वकील शिकून तयार झाले. तर काही जण न्यायमूर्ती म्हणून काम पाहत आहेत. मुंबई बॉम्बस्फोट खटला पाहणारे न्यायमूर्ती प्रमोद कादे यांच्यासारखे अनेक न्यायाधीश, विधिज्ञ ओवळेकरांचे शिष्य होते. ८० वर्षांचे झाल्यावर त्यांचा ठाण्यात भव्य सत्कार करण्यात आला होता.

शिवसेनाप्रमुख बाळासाहेब ठाकरे यांच्यावरील पहिल्या खटल्याच्या वेळी शिवसेनाप्रमुखांची बाजू मांडायला ते वकील म्हणून उभे राहिले. तत्कालीन मुख्यमंत्री बॅ. ए. आर. अंतुले यांच्याविरुद्ध भ्रष्टाचाराचे आरोप झाले त्यावेळी उच्च न्यायालयात त्यांनी अंतुले यांची बाजू अत्यंत प्रभावीपणे मांडली होती. तो खटलाही बराच गाजला. शिवसेनेच्या अनेक आंदोलनांच्यावेळी न्यायालयात सेनेची बाजू मांडण्यासाठी ओवळेकर सज्ज असत. 'लोकसत्ता'विरुद्ध दाखल झालेल्या काही खटल्यात एकही पैसा न घेता 'लोकसत्ता'च्या बाजूने ते न्यायालयात उभे होते.

ठाणे नगरपालिकेची बाजू नगरविकास खात्याकडे मांडण्यासाठी तसेच दादोजी कोंडदेव स्टेडियमच्या जागेच्या लढ्यासाठी ओवळेकर यांनी पालिकेला सहकार्य केले होते. ठाण्यातील प्रसिद्ध कोपिनेश्वर मंदिर ट्रस्टचे तसेच न्यू इंग्लिश स्कूलच्या विश्वस्त मंडळाचे ते सदस्य होते.

* ज्येष्ठ गायक पं. श्रीकांत देशपांडे

किराणा घराण्याचे प्रसिद्ध गायक पं. श्रीकांत देशपांडे यांचे २९ जानेवारी रोजी स्वादुपिंडाच्या कर्करोगाच्या आजाराने निधन झाले. ते ६२ वर्षांचे होते. त्यांच्या मागे

पत्नी शीला, बंधू व भगिनी असा परिवार आहे.

२२ जानेवारी रोजी मुंबईत त्यांचे शेवटचे गायन झाले.

पं. देशपांडे हे रामभाऊ कुंदगोळकर ऊर्फ सवाई गंधर्व यांचे नातू होत. त्यांचे वडील डॉ. वसंतराव तथा नानासाहेब देशपांडे यांचा सवाई गंधर्व संगीत महोत्सवाच्या आरंभापासून महत्त्वाचा वाटा होता. श्रीकांत देशपांडे यांनी संगीताचे प्राथमिक शिक्षण सरस्वतीबाई राणे यांच्याकडून घेतले. त्यानंतर पं. भीमसेन जोशी आणि पं. फिरोज दस्तूर यांच्याकडे त्यांनी तालीम घेतली.

१२ जून १९४८ रोजी देशपांडे यांचा पुण्यात जन्म झाला. डॉ. प्रभाकर देशपांडे हे त्यांचे भाऊ आणि माणिक रमेश देशमुख या त्यांच्या भगिनी होत. अनेक संगीत परिषदांमधून श्रीकांत देशपांडे यांचे गायन झाले. रागमाला परफॉर्मिंग आर्ट्स ऑफ कॅनडा आणि इंडियन कौन्सिल फॉर कल्चरल रिलेशनच्या वतीने परदेशातही आपले गायन सादर करण्याची संधी मिळाली होती. संगीताकडे पाहण्याचा वेगळा दृष्टिकोन आणि अभ्यासू वृत्ती यामुळे त्यांचे गायन लोकप्रिय झाले. सवाई गंधर्व संगीत महोत्सवाचे आयोजन करणाऱ्या आर्य संगीत प्रसारक मंडळाचे ते सचिव होते.

* गणिताचे नामवंत प्राध्यापक चिं. शं. इनामदार

फर्ग्युसन महाविद्यालयातील गणिताचे नामवंत प्राध्यापक व माजी विभागप्रमुख, तसेच भास्कराचार्य प्रतिष्ठानचे माजी कार्यवाह प्रा. चिं. शं. इनामदार यांचे २० जानेवारी रोजी हृदयविकाराच्या तीव्र झटक्याने निधन झाले. ते ८४ वर्षांचे होते. त्यांनी मरणोत्तर नेत्रदान व देहदान केले. त्यांच्या पश्चात पत्नी, दोन मुली व मुलगा असा परिवार आहे. प्रसिद्ध समीक्षक रेखा इनामदार-साने यांचे ते वडील होते.

इनामदारांचे शालेय व महाविद्यालयीन शिक्षण कोल्हापूर येथे झाले. शिकत असताना भालजी पेंढारकर यांच्याशी त्यांचा निकटचा संबंध आला. भालजींच्या प्रोत्साहनामुळे त्यांनी गणित विषयात पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केले व सदैव पहिला क्रमांक राखला. फर्ग्युसन महाविद्यालयात त्यांनी गणिताचे अध्यापन केले. गणिताच्या संवर्धनासाठी व राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय स्पर्धांसाठी स्थापन झालेल्या भास्कराचार्य प्रतिष्ठानमध्ये ते अखेरपर्यंत सक्रिय होते. प्रतिष्ठानचे ग्रंथालय उभारण्यात त्यांनी पुढाकार घेतला.

संस्कृत, मराठी व इंग्रजी या तिन्ही भाषांवर उत्तम प्रभुत्व असलेल्या इनामदारांना साहित्य, संगीत, नृत्य व नाटक या कलांतही विशेष रुची होती. प्रभाकर पाध्ये यांच्यासमवेत सेंटर फॉर इंडियन रायटर्सच्या कामाला त्यांनी मोठी गती दिली. १९७० ते १९८० च्या दशकात 'सेंटर'तर्फे संस्मरणीय कार्यक्रमांचे त्यांनी आयोजन केले. पं. कुमार गंधर्व हे त्यांचे जवळचे स्नेही होते. त्यांच्या प्रात्यक्षिकांसह व्याख्यानाचा पहिला प्रयोग इनामदारांनी पुढाकार घेऊन घडवून आणला. १९८० सालानंतर इनामदारांनी अ. भि. शहा यांच्या 'द क्वेस्ट' व 'सेक्युलॅरिस्ट' या इंग्रजी

वैचारिक नियतकालिकांचे व्यवस्थापन सांभाळले.

अद्ययावत वाचन, लोकसंग्रह आणि अभिजात शास्त्रीय संगीत यांचे त्यांना अखेरपर्यंत आकर्षण होते.

* 'हेरॉल्ड'चे माजी संपादक श्रीपाद वाघ

'पूना हेरॉल्ड' या इंग्रजी दैनिकाचे माजी संपादक श्री. श्रीपाद दत्तात्रय वाघ (वय ७७) यांचे दि. २५ जानेवारी रोजी हृदयविकाराच्या झटक्याने निधन झाले. मालवणाचे रहिवासी असलेले वाघ दिल्ली येथे १९६६ मध्ये प्रशासकीय अधिकारी म्हणून सेवेत होते. त्यानंतर ते पूना हेरॉल्ड (नंतरचे महाराष्ट्र हेरॉल्ड) या इंग्रजी दैनिकाचे संपादक झाले. निवृत्तीनंतर ते पुन्हा मालवण येथे स्थायिक झाले होते.

* किराणा घराण्याचे गायक रामकृष्णबुवा बेहेरे

किराणा घराने गायकीचे ज्येष्ठ गायक रामकृष्ण गणेश बेहेरे (वय ८०) यांचे मंगळवार ८ फेब्रुवारी रोजी कुर्धे (ता. रत्नागिरी) येथे निधन झाले. रत्नागिरी येथे १४ जानेवारी २०११ रोजी संपन्न झालेल्या कौशिकी चक्रवर्ती यांच्या गायन कार्यक्रमाला ते आले होते. याचवेळी रत्नागिरीतील संगीत कलाकार व रसिकांना त्यांचे अखेरचे दर्शन झाले.

प्रसिद्धीपासून कायम दूर राहिलेल्या बेहेरेबुवांचे शिक्षण सातवीपर्यंत कुर्धे येथेच झाले होते. बेहेरेबुवा यांचे वडील गणेश रामचंद्र उर्फ महर्षी जी. आर. बेहेरे हे मोठे गवई होते. किराणा घराणा गायकीचे अब्दुल करीम खाँसाहेब यांचे ते शिष्य होते. या थोर विभूतींकडेच रामकृष्णबुवा शास्त्रीय गायनाचे शिक्षण झाले. मुंबई महानगरपालिकेच्या वसंत महोत्सवात १९७५ मध्ये पंडित जसराज यांच्याबरोबर रामकृष्णबुवांचा गायनाचा कार्यक्रम झाला. तसेच १९८६ मध्ये टाटा इन्स्टिट्यूटने आयोजित केलेल्या मैफिलीत किराणा घराण्याचे शुद्ध गायक म्हणून बुवांना निमंत्रित केले होते. बुवांनी वडिलांबरोबर आकाशवाणी, सवाई गंधर्व, डोंबिवली आर्ट सर्कल, बिल्हा आर्ट सर्कल, मंगलोर, हुबळी, कोल्हापूर, मिरज आदी ठिकाणी मानवंत महोत्सवात गायनाचे कार्यक्रम केले होते.

* बॉण्डपटांचे संगीतकार जॉन बेरी यांचे निधन

वेगवान कथानक, खुर्चीला पिळवून ठेवणारे दिग्दर्शन यांच्या जोडीला प्रसंगांची उत्कंठा वाढविणारे संगीत हे जगप्रसिद्ध जेम्स बॉण्डपटांचे वैशिष्ट्य. याच बॉण्डपटांना संगीत देणारे ब्रिटिश संगीतकार जॉन बेरी (वय ७७) यांचे न्यूयॉर्कमध्ये निधन झाले. बेरी यांना पाच वेळा सर्वोत्कृष्ट संगीताचे ऑस्कर पारितोषिक, तर चार वेळा ग्रॅमी पुरस्कार मिळाले होते.

‘गोल्डफिंगर’, ‘फ्रॉम रशिया विथ लव्ह’, ‘यू ओन्ली लिव्ह ट्वाईस’ या बॉण्डपटांना त्यांनी संगीत दिले होते. त्याचप्रमाणे ‘डान्स विथ वॉल्क्स’, ‘आऊट ऑफ आफ्रिका’ आणि ‘बॉर्न फ्री’ या रचनांसाठी बॅरी यांना अँकेडमी पुरस्काराने गौरविले गेले. पियानोचे शास्त्रीय शिक्षण घेतल्यानंतर ते ‘जॅझ’कडे वळले. त्यानंतर त्यांनी जेम्स बॉण्डच्या चित्रपटांसाठी संगीतकाराची भूमिका बजावली.

* ज्येष्ठ नृत्य अभिनेत्री नर्गिसबानू

आपल्या अनोख्या अदाकारीने रसिकांच्या एका पिढीला वेड लावणाऱ्या ज्येष्ठ नृत्य अभिनेत्री नर्गिसबानू चिखलीकर यांचे कोल्हापूर येथील खाजगी रुग्णालयात अल्पशा आजाराने निधन झाले. मृत्यूसमयी त्या ६५ वर्षांच्या होत्या. त्यांच्या निधनाने मराठी आणि हिंदी चित्रपटसृष्टीत लावणीला अनोखे परिमाण देणारी एक हाडाची नृत्यांगना काळाच्या पडद्याआड गेली आहे. सुरेख चेहरा लाभलेल्या नर्गिसबानू चिखलीकर यांचा लोकनाट्यापासून कलेचा प्रवास सुरू झाला. मराठी आणि हिंदी चित्रपटसृष्टीशी सुमारे ४० वर्षे त्या निगडीत होत्या. मराठी चित्रपटात नृत्य म्हटले की नर्गिसबानूंचे नाव आपोआप ओठावर यायचे असा एक काळ त्यांनी निर्माण केला. मराठी आणि हिंदी चित्रपटातील त्यांचे अनेक नृत्याविष्कार गाजले. मराठी चित्रपटात तर लावणी आणि नर्गिसबानू असे जणू समीकरणच होते. ‘चाळ माझ्या पायात’, ‘शिकलेली बायको’, ‘कन्यादान’, ‘बाई मी भोळी’, ‘देवा तुझी सोन्याची जेजुरी’, ‘तोतया आमदार’, ‘डोंगरची मैना’, ‘सुदर्शन’, ‘पाच नाजुक बोटे’ अशा अनेक मराठी चित्रपटात त्यांनी काम केले. दिलीप कुमार यांची भूमिका असलेल्या ‘राम और शाम’ या चित्रपटातील त्यांची भूमिका वैशिष्ट्यपूर्ण ठरली.

चित्रपटात नृत्यांगना म्हणून एक काळ गाजविल्यानंतर उतारवयात त्यांनी चरित्र अभिनेत्री म्हणूनही आपला ठसा उमटविला. अनोखी अदाकारी आणि उत्तम नृत्याविष्कार यामुळे रसिकांना पायाचा ठेका धरायला लावणाऱ्या नर्गिसबानू यांची मात्र अखेरीस शोकांतिका झाली. रक्तदाब आणि मधुमेह हे दोन विकार उतारवयात त्यांना चिकटले. पायाची एक छोटी जखम त्यांच्या जीवावर बेतली. शिवाजी पार्कमध्ये त्यांचा छोटेशाना पण सुंदर बंगला होता. हा बंगला त्यांनी एका हॉस्पिटलच्या उभारणीसाठी देऊन टाकला. ज्या पायाच्या ठेक्यावर नर्गिसबानूंनी एका पिढीला घायाळ केले तोच पाय जखमेचे रूपांतर गँगरिनमध्ये झाल्याने त्यांना उपचारासाठी त्यांनीच स्वतःची जागा देऊ केलेल्या रुग्णालयात दाखल करण्यात आले. तेथे उपचारांचीही शिकस्त झाली. पण अखेर जंतूसंसर्गाने चित्रपटसृष्टीतील एक ज्येष्ठ नृत्यांगना काळाच्या पडद्याआड गेली.

* मुकुंदराव निगवेकर यांचे निधन

कोल्हापूरच्या मराठी बाल-कुमार साहित्य सभेचे माजी अध्यक्ष व सल्लागार मुकुंदराव निगवेकर (वय ७८) यांचे २४ जानेवारीला निधन झाले. त्यांच्या मागे पत्नी, दोन बहिणी, भावजय नातवंडे असा परिवार आहे.

पुणे विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू डॉ. अरुण निगवेकर यांचे ते मोठे बंधू होत. रोटरी, ज्येष्ठ नागरिक संघ, साहित्य मंडळ या संस्थांवर ते कार्यरत होते. वनाधिकारी म्हणून त्यांनी राज्यातील विविध जंगलात काम केले आहे. त्यांच्या बालसाहित्याला विविध संस्थांचे मानाचे पुरस्कार लाभले होते. त्यांच्या 'वनरक्षक' कादंबरीचे आकाशवाणीवरून क्रमशः वाचन झाले होते.

□

T बुक क्लब १९

सभासद फी ५००. आजच सभासद व्हा!

टी बुक क्लब १९ मधून प्रकाशित झालेली पुस्तके

पुस्तकाचे नाव	मूळ लेखक	अनुवाद	किंमत
पिरॅमिड	टॉम मार्टीन	अनु. उदय भिडे	३००
सीविच	ऑलिस्टर मॅक्लीन	अनु. अशोक पाध्ये	२४०
नथिंग टू लूज	ली चाइल्ड	अनु. उदय कुलकर्णी	३५०
डिजिटल फॉर्ट्रेस	डॅन ब्राऊन	अनु. अशोक पाध्ये	४४०

टी बुक क्लब १९ मधून प्रकाशित होणारी पुस्तके

पुस्तकाचे नाव	मूळ लेखक	अनुवाद	किंमत (अंदाजे)
द असोशिप्ट	जॉन ग्रिशॉम	अनु. अशोक पाथरकर	३००
द गिफ्ट ऑफ रेन	टॅन ट्वेन इंग	अनु. अशोक पाथरकर	४००

वाचकांनी आपली सभासद फी (५००.) डी.डी. अथवा मनीऑर्डरने 'मेहता पब्लिशिंग हाऊस' येथे पाठवावी.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ९५

वाचनालयांना आवाहन!

आजच्या आधुनिक जगात माहिती, ज्ञान मिळवण्याचे विविध मार्ग उपलब्ध आहेत. मानवी जीवन उत्साही, प्रगल्भ होण्याचा हमखास मार्ग म्हणजे 'वाचन'.

वाचनानं माणसाची विचारशक्ती समृद्ध होते. अशी पुस्तकं वाचनासाठी सहज उपलब्ध होण्याचं महत्वाचं आणि हक्काचं ठिकाण म्हणजे 'वाचनालय'.

आज अगदी छोट्यातल्या छोट्या खेड्यांमध्येही लहान लहान स्वरूपाची साधी वाचनालयं वाढत आहेत. म्हणूनच खेड्यांतल्या शेवटच्या माणसापर्यंत जर करमणूक, माहिती, ज्ञान पोचवायचं असेल तर वाचनालयं 'समृद्ध' असली पाहिजेत. उत्तमोत्तम, दर्जेदार, विविध विषयांवरची पुस्तकं वाचनालयात नेहमीच उपलब्ध असणं ही आजच्या काळाची गरज आहे.

गेली ३५ वर्षे 'मेहता पब्लिशिंग हाऊस'नं नेहमीच आपल्या पुस्तकांचा दर्जा आणि विषयांचं वैविध्य याकडे आवर्जून लक्ष दिलं आहे.

आपल्या कार्यबाहुल्यामुळे कदाचित आपल्याला आमच्यापर्यंत पोहोचणं शक्य झालं असेलच असं नाही. म्हणूनच हे आवाहन!

आमच्या प्रकाशन संस्थेतर्फे. आजपर्यंत विविध विषयांवरची सुमारे ३००० पुस्तके प्रकाशित झाली आहेत.

आमच्या संस्थेची सर्वच पुस्तकं आपल्या वाचनालयामध्ये असावीत असं मनापासून वाटतं. आपल्या सोयीसाठी आमच्या पुस्तकांची यादी, शासनमान्य पुस्तकं, तसंच पुस्तक खरेदीच्या काही आकर्षक योजना सादर करित आहोत.

या योजनांच्या लाभ घेऊन आपण आपलं वाचनालय आणखी समृद्ध करण्याचा प्रयत्न कराल याची खात्री आहे.

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

१९४१, सदाशिव पेठ, बाजीराव रोड, टेलिफोन भवनसमोर, माडीवाले कॉलनी,

पुणे ४११ ०३०. फोन : (०२०)२४४७६९२४, २४४७५४६२.

विक्री विभाग : ०२०-२४४६०३१३, २४४६३०४८, ९४२२३२३०३९

Email : info@mehtapublishinghouse.com

sales@mehtapublishinghouse.com

production@mehtapublishinghouse.com

Website : www.mehtapublishinghouse.com

शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांकरिता शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी

महाराष्ट्र शासनाच्या ग्रंथ निवड समितीने शासनमान्य सार्वजनिक ग्रंथालयांकरिता शिफारस केलेल्या ग्रंथांची यादी जाहीर केली आहे. शिफारस केलेल्या पुस्तकांपैकी आमच्याकडे उपलब्ध असलेल्या पुस्तकांची यादी खाली दिली आहे.
तरी आपण आपली मागणी आमच्याकडे पाठवावी.

अनु.क्र.	यादीतील पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी १९९४			
१५९	मंदाकिनी	वि.स. खांडेकर	आ. सं.
३१८	पहिले प्रेम	वि.स. खांडेकर	१००
३७७	अविनाश	वि.स. खांडेकर	आ. सं.
३७९	सायंकाल	वि.स. खांडेकर	८०
३८०	सांजवात	वि.स. खांडेकर	६०
४४५	आदिताल	आनंद यादव	१२०
७१६	छंदातून विज्ञान	डी.एस्. इटोकर	६०
७३०	यंत्रमानव व कृत्रिम बुद्धिमत्ता	निरंजन घाटे	४०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी १९९५ (यादी क्र. २)			
८७	धुमारे	माधवी देसाई	आ. सं.
१८०	पासंग	दया पवार	१२०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी १९९६ (यादी क्र. १)			
२०६	बुद्धिबळ शिका	ना.रा. वडनप	१००
२११	यंत्रलेखक	निरंजन घाटे	११०
(यादी क्र. २)			
७६	चीपर बाय दी डझन : फ्रँक बंकर गिलब्रेथ	अनु. मंगला निगुडकर	१००
४१६	सुसंघटीत मारा (बुद्धिबळ)	ना.रा. वडनप	१००
(यादी क्र. ४)			
२२	शेकरा	रणजित देसाई	७०
२४	फेरा (कादंबरी) तसलिमा नसरीन	अनु. मृणालिनी गडकरी	७०

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ९७

३९	प्रीतीचा शोध	वि.स. खांडेकर	१५०
९२	मराठी निबंध ज्योती	चंद्रहास जोशी	८०
९४	निर्बाचित कलाम (लेख) : तसलिमा नसरीन (मातृपितृ पुरस्कार)	अनु. मृणालिनी गडकरी	१५०
(यादी क्र. ५)			
११	आंधळी : कॅथरीन पियर्स	अनु. शान्ता ज. शेळके	११०
२०	ते दिवस, ती माणसे	वि.स. खांडेकर	८०
४८	आय डेअर : किरण बेदी	अनु. आशा कर्दळे	२५०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी १९९८			
(मुख्य यादी)			
१३	पाणी कुठंवर आलं गं बाई...	दया पवार	आ. सं.
२२	अबोली	दिलीप परदेशी	आ. सं.
१२९	देव जो भूवरी चालिला : साईबाबा रंगास्वामी पार्थसारथी	अनु. लीना सोहोनी	१२०
२२२	रंग सुखाचे	डॉ. रमा मराठे	९०
२३६	अज्ञाताचे विज्ञान (संशोधन)	सुरेशचंद्र नाडकर्णी	१३०
२३७	पृथ्वीवर माणूस उपराच! (संशोधन)	सुरेशचंद्र नाडकर्णी	८०
(यादी ब)			
११६	आत्मचरित्र मीमांसा	आनंद यादव	९०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी १९९९			
(मुख्य यादी)			
१२६	जागल्या	दया पवार	५०
१३१	ऋतूवेगळे	आशा बगे	७०
२३१	मी धार्मिकता शिकवतो, धर्म नाही : ओशो	अनु. मृणालिनी गडकरी	१००
२७३	संस्मरणे	शान्ता शेळके	८०
(यादी अ)			
३०	सुशीलेचा देव : वा.म. जोशी	संपा. वि.स. खांडेकर	१००
१२०	हसत-खेळत ध्यानधारणा : ओशो	अनु. मीना टाकळकर	७०
१३४	रंगरेषा	शान्ता शेळके	८०
(यादी ब)			
३२	बिझिनेस महाराजे : गीता पिरामल	अनु. अशोक जैन	२५०
(यादी क)			
९	बारी	रणजित देसाई	१२०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २०००

(मुख्य यादी)

३३	गगनभेदी	वसंत कानेटकर	८०
३१	अखेरचा सवाल	वसंत कानेटकर	७०
३२	आकाशमिठी	वसंत कानेटकर	आ. सं.
३४	प्रेमात सगळंच माफ!	वसंत कानेटकर	६०
४१	कांचनमृग	रणजित देसाई	४०
२८८	बोन्साय	आ.बा. पाटील	९०

(यादी अ)

१८	पंख झाले वैरी	रणजित देसाई	५०
१२४	सिलेक्टिव्ह मेमरी : शोभा डे	अनु. अपर्णा वेलणकर	३३०
१६३	इट्स ऑलवेज पॉसिबल : किरण बेदी	अनु. लीना सोहोनी	२५०
१९६	उत्तम स्मृतीचा कानमंत्र : अनंत पै	अनु. चारुलता पाटील	५०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००१

(मुख्य यादी)

५३	सावली उन्हाची	रणजित देसाई	५०
५४	पांगुळगाडा	रणजित देसाई	६०
५२	संचित (निवडक अध्यक्षीय भाषणे)	रणजित देसाई	आ. सं.
६९	नवी स्त्री	वि.स. खांडेकर	१००
८४	ब्लास्फेमी : तेहमिना दुर्गानी (ना.ह. आपटे पुरस्कार २००१-०२)	अनु. भारती पांडे	१५०
९६	कलेचे कातडे	आनंद यादव	२००
११८	रिवणावायली मुंगी (आनंदीबाई शिर्के म.सा.प. पुरस्कार)	राजन गवस	१३०
१२०	रावीपार : गुलजार	अनु. पाडळकर/वेल्लाळ	१७०
१३५	असं म्हणू नकोस	माधवी देसाई	आ. सं.
१३६	किनारा	माधवी देसाई	आ. सं.
१५६	भूमिकन्या	आनंद यादव	९०
१९८	आमार मेयेबेला : तसलिमा नसरीन (जी.ए.कुलकर्णी पारितोषिक २०००)	अनु. मृणालिनी गडकरी	२४०
२०५	मजल दरमजल : किरण बेदी	अनु. भारती पांडे	८०
२२६	चाकाची खुर्ची	नसीमा हुरजूक	१८०
२८१	१९६० नंतरची सामाजिक स्थिती आणि साहित्यातील नवे प्रवाह	आनंद यादव	१५०

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / ९९

३९३	वेध पर्यावरणाचा	निरंजन घाटे	१५०
४२७	जिज्ञासापूर्ती	निरंजन घाटे	१५०
४२८	विज्ञानाचे शतक	निरंजन घाटे	आ. सं.
४३४	व्हर्च्युअल रिअॅलिटी (कथा)	डॉ. बाळ फोंडके	आ. सं.
४६८	सूर्यास्त	वि.स. खांडेकर	३०
४६७	मध्यरात्र	वि.स. खांडेकर	५०
४६६	घरटे	वि.स. खांडेकर	४०
४६५	अस्थी	वि.स. खांडेकर	४०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००२

(मुख्य यादी)

६०	अस्तित्व : सुधा मूर्ती	अनु. ए.आर. यादी	८०
		(यादी अ)	
३२	त्रिवेणी : गुलजार	अनु. शान्ता शेळके	६०
३३	रेशीमरेघा	शान्ता शेळके	७०
३४	सुवर्णमुद्रा	शान्ता शेळके	आ. सं.
३९	मालनगाथा : भाग २	इंदिरा संत	२००
६४	द ब्रेडविनर : डेबोरा एलीस	अनु. अपर्णा वेलणकर	१००
७१	कन्टेजन : डॉ. रॉबिन कुक	अनु. डॉ.प्रमोद जोगळेकर	२४०
७२	देवदास : शरच्चंद्र चट्टोपाध्याय	अनु. मृणालिनी गडकरी	९०
७३	द पेलिकन ब्रीफ : जॉन ग्रिंशॉम	अनु. रवींद्र गुर्जर	३००
१११	विकसन	वि.स. खांडेकर	१००
११२	स्वप्न आणि सत्य	वि.स. खांडेकर	७०
११३	क्षितिजस्पर्श	वि.स. खांडेकर	८०
१३८	शुक्रचांदणी	माधवी देसाई	आ. सं.
१५७	शेवटची लढाई		
	(राज्य पुरस्कार २००१-०२)	आनंद यादव	९०
२१२	बिझिनेस लिजंड्स : गीता पिरामल	अनु. अशोक जैन	३००
२२९	व्हॉट वेंट रॉग? : किरण बेदी	अनु. लीना सोहोनी	२००
४१२	वाचनातून विज्ञान	डी.एस. इटोकर	१००
४२८	आपण:आपले ताणतणाव एक चिंतन	अंजनी नरवणे	१००

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००३

(मुख्य यादी)

१३९	तत्वमसि	अनु. अंजनी नरवणे	१४०
-----	---------	------------------	-----

१५१	द गोल्डन गेट	अनु. अशोक पाध्ये	२२०
२६४	भाऊबीज	वि.स. खांडेकर	१२०
३७८	मदर टेरेसा	अनु. अनंत बेदरकर	२५०
४४३	ग्रामीण बोलीचा शब्दकोश	द.ता. भोसले	११०
५५७	स्वतःचा शोध : ओशो	अनु. प्रज्ञा ओक	१५०
७२३	पाल्य व्यक्तिमत्त्वाचा कानमंत्र	संजीव परळीकर	७०
७३१	प्रश्न हीच उत्तरे	अनु. वर्षा कुलकर्णी	९५
७७६	मधुमेह एक आव्हान	अरुणा / अशोक जैन	१२०
७७९	मेंदू आणि वर्तन	अनु. प्रमोद जोगळेकर	७०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००४

(यादी ब)

६२	फ्रॉम रशिया विथ लव्ह : इयान फ्लेमिंग	अनु. विजय देवधर	२५०
८२	गोष्ट हातातली होती	व.पु.काळे	१००
१२९	स्पीड पोस्ट : शोभा डे	अनु. अपर्णा वेलणकर	२७५
३२६	वायु प्रदूषण	किशोर पवार	१५०

(यादी क)

२५	कर्मयोगिनी	विजया जहागिरदार	३००
६३	आधुनिक भारताचे प्रेषित स्वामी विवेकानंद	गौतम घोष	१८०
८८	अज्ञाताच्या महाद्वारात	वि.स. खांडेकर	आ. सं.
९८	साहित्यिकाचा गाव	आनंद यादव	९०
१०५	द जॉय ऑफ कॅन्सर : अनुप कुमार	अनु. माधुरी शानभाग	१५०
११०	तो आणि ती : जॉन ग्रे	अनु. रमा मराठे	२५०

(यादी ड)

४०	फरासि प्रेमिक : तसलिमा नासरिन	अनु. सुप्रिया वकील	२२०
४२	फर्स्ट टू डाय : जेम्स पॅटरसन	अनु. रवींद्र गुर्जर	२००
४३	ऑन द विंगज ऑफ ईगल्स : केन फॉलेट	अनु. जोत्सना लेले	आ. सं.
५०	द गोल्डन रॉन्डेव्हू : अँलिस्टर मॅक्लीन	अनु. अशोक पाध्ये	२००
११६	इंदिरा : कॅथरिन फ्रॅन्क	अनु. लीना सोहोनी	४००
१९२	या सुखांनो	सुरेश वसंत नाईक	१७०
४४	काबुलीवाल्याची बंगाली बायको : सुस्मिता बॅनर्जी	अनु. मृणालिनी गडकरी	१००

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / १०१

(यादी फ)			
८२	म्हणे कबीर दिवाणा : ओशो	अनु.भारती पांडे	१२०
(यादी इ)			
२१	सीमारेषा	माधवी देसाई	आ. सं.
८४	फार फार वर्षापूर्वी	निरंजन घाटे	१२०
९१	अँज आय सी : किरण बेदी		
	-स्त्रियांचे सक्षमीकरण...	माधुरी शानभाग	१४०
	-भारतीय पोलीस सेवा...	माधुरी शानभाग	१३०
	-नेतृत्व आणि प्रशासन...	माधुरी शानभाग	१८०
(यादी ग)			
२९	सांजसावल्या	वि.स. खांडेकर	८०
पुरवणी-२			
१६	मुखवटे	वि.स. खांडेकर	७०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००६			
२८	भक्तीत भिजला कबीर : ओशो	अनु. भारती पांडे	१४०
२९	हा शोध वेगळा : ओशो	अनु. भारती पांडे	१२०
३३	चला जाणून घेऊ या! : क्रियायोग	सुभाष जोशी	३०
६१	माझे माझ्यापाशी काही नाही : ओशो	अनु. भारती पांडे	१२०
८५	चला जाणून घेऊ या! : ज्योतिषविद्या	शरद गोगटे	३०
९८	चला जाणून घेऊ या! : मनोविकास	आर.डी. मुनोत	३०
१०३	पुढाकार घ्या : प्रभावी व्यक्तिमत्त्वाचे सूत्र	संजीव परळीकर	२००
१४०	शांततेनं काम करा! : पॉल विल्सन	अनु. सुनंदा अमरापूरकर	२४०
३३४	वजन कमी करण्यासाठी योगसाधना		
	: भरत ठाकूर	अनु. डॉ. सुभाष दांडेकर	५०
३५६	औषधाविना आरोग्य	रमा मराठे	२००
३६३	चला जाणून घेऊ या! : अँक्युप्रेशर	सुभाष जोशी	३०
३७४	चला जाणून घेऊ या! : केसांची निगा	मीना टाकळकर	३०
४७०	वेरूळ लेण्यांतील शिल्पवैभव	राधिका टिपरे	२००
६९५	परवाना : डेबोरा एलीस	अनु. अपर्णा वेलणकर	१२०
६९६	शौझिया : डेबोरा एलीस	अनु. अपर्णा वेलणकर	११०
७०५	केतकर वहिनी	उमा कुलकर्णी	१५०
७१५	प्रे (सावज) : मायकेल क्रायटन	अनु. डॉ.प्रमोद जोगळेकर	३००
७५०	मोहिनी	पारू मदन नाईक	१६०
७५७	संभाजी	विश्वास पाटील	४८०

७६५	कसिनो रॉयल : इयान फ्लेमिंग	अनु. सुभाष जोशी	१२०
७६७	गांधर्वी : बाणी बसू	अनु. मृणालिनी गडकरी	१७०
७७२	द दा विंची कोड : डॅन ब्राऊन	अनु. अजित ठाकूर	३२०
७८५	कॉलेज	डॉ. छाया महाजन	२००
७९५	साऊथ बाय जावा हेड : ऑलिस्टर मॅक्लीन	अनु. अशोक पाध्ये	२५०
७९६	लोकसखा ज्ञानेश्वर	आनंद यादव	३५०
८३३	मयादा इराकची कन्या : जीन सॅसन	अनु. भारती पांडे	२५०
८७९	फॉर युअर आईज ओन्ली : इयान फ्लेमिंग	अनु. अनिल काळे	१२०
९९३	पुण्यभूमी भारत : सुधा मूर्ती	अनु. लीना सोहोनी	१३०
१०६४	स्ट्रगलर्स	मुक्ता चैतन्य	९०
१२५६	जिहाद	हुसेन जमादार	२२०
१२५९	जेआरडी : एक चतुरस्र माणूस	अनु. माधुरी शानभाग	१००
१२७७	पुणे ते पंतप्रधानांचे कार्यालय : बी.जी. देशमुख	अनु. अशोक पाध्ये	४००
१३४४	खाली जमीन वर आकाश	डॉ. सुनीलकुमार लवटे	१५०
१४१६	असे घडले सहस्रक	निरंजन घाटे / डॉ. प्रमोद जोगळेकर	३००
१४८२	दुम दुम दुमाक आणि इतर कथा	मंजूषा आमडेकर	३०
१४८३	राजाचं गुपित आणि इतर कथा	मंजूषा आमडेकर	३०
१४८४	चालणारा हिमपुतळा आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	५०
१४८५	छोटू किल्लीवाला उंदीर आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	३०
१४८६	छोटुसा पांढरा ससुकला आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	५०
१४८७	बुडबुड्यांचे विमान आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	३०
१५१२	गर्विष्ठ सूर्यफूल आणि गम्मत गोष्टी	उज्ज्वला केळकर	३०
१५१३	बदकाचे बूट आणि गम्मत गोष्टी	उज्ज्वला केळकर	३०
१५१४	गंपू चिंपू आणि इतर कथा	उमा खरे	३०
१५१५	मैत्रीचे मोल आणि इतर कथा	उमा खरे	३०
१५१६	सिंद्रेला आणि इतर कथा	उमा खरे	आ. सं.
१५५१	चला चहा पिऊया आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०

१५५२	बंटूचा टिकटिक मित्र आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
१५५३	बंटू बसला ढगात आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
१५५४	शूर ससोबा आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
१५५५	शेपटीवालं झाड आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
१५५६	ससुल्या आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
१५५८	आजीचं घर आणि इतर गोष्टी	शरद दळवी	३०
१५५९	एकमेका साह्य करु आणि इतर गोष्टी	शरद दळवी	३०
१५६०	खरा मित्र आणि इतर गोष्टी	शरद दळवी	३०
१५७०	लोखंड खाणारे उंदीर आणि इतर कथा	वृषाली पटवर्धन	३०
१५८४	आजीचा धडा आणि इतर गोष्टी	शकुन्तला फडणीस	३०
१५८५	पत्राचा प्रवास आणि इतर गोष्टी	शकुन्तला फडणीस	३०
१५८६	पैज जिंकली छोट्याने आणि इतर गोष्टी	शकुन्तला फडणीस	३०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००७

(यादी क्र. १)

४२५	एव्हरिथिंग हॅपन्स फॉर अ रीझन		
	: कविता दासवानी	अनु. चित्रा वाळिंबे	१५०
४४५	फाईव्ह पॉइंट समवन (व्हॉट नॉट टु डू	अँट आयआयटी)	
	: चेतन भगत	अनु. सुप्रिया वकील	२००
५१४	सेलिब्रेशन	स्वाती चांदोरकर	१३०
६५५	मृत्यू...माझ्या उंबरठ्याशी		
	: खुशवंतसिंग	अनु. सुप्रिया वकील	१४०

(यादी क्र. २)

३०	तो आणि ती : जॉन ग्रे	अनु. रमा मराठे	२५०
४२	सुंदर मन : एडवर्ड डी बोनो	अनु. सुभाष जोशी	१२०
७८	तुरुंगातील सावल्या : रूझबेह भरूचा	अनु. लीना सोहोनी	१८०
९६	गव्हर्नन्स : अरुण शौरी	अनु. भारती पांडे	२२०
२३०	एड्स	डॉ. दिलीप बावचकर	१५०
२३१	गर्भसंस्कार	डॉ. गौरी बोरकर	१२०
५०९	जादू तेरी नजर	रत्नाकर मतकरी	६०
५६६	गोल्डफिंगर : इयान फ्लेमिंग	अनु. माधव कर्वे	१८०
५६७	दृष्टीभ्रम	डॉ. बाळ फोंडके	१३०
५६८	बोचकं	रवींद्र बागडे	आ. सं.
५९२	अलाइव्ह : पिअर्स पॉल रीड	अनु. अशोक पाथरकर	१५०
६३१	अस्तनीतील निखारा	शरद दळवी	७०

६३२	कलकत्याचे गौडबंगाल	शरद दळवी	७०
६३३	तोतयाचे बंड	शरद दळवी	८०
६३४	बहुरूपी	शरद दळवी	७०
६३५	मायाजाल	शरद दळवी	८०
६३६	मूर्तीचे गूढ	शरद दळवी	७०
६७०	मत्तीर	महादेव मोरे	२००
७१२	तंत्रज्ञानाची मुळाक्षरे	कविता भालेराव	२३०
	(अ.भा.म.प्रकाशक संघ-उत्कृष्ट ग्रंथनिर्मिती प्रशस्तीपत्र २००६-०७)		
८३८	भारतीय साहित्यिक	डॉ. सुनीलकुमार लवटे	१२०
८९९	वपु	स्वाती चांदोरकर	१२०
९११	सशाचे सिंहावलोकन	वि.स.खांडेकर	८०
९१२	पहिली पावलं	वि.स.खांडेकर	९०
९२७	फॉर हिअर, ऑर टू गो?	अपर्णा वेलणकर	२४०
९२९	सेक्स वर्कर : नलिनी जमीला	अनु. सुप्रिया वकील	१२०
९३५	न जलसा, न जल्लोष : जे.बी. डिसूझा	अनु. एस्.ए. वीरकर	१५०
१००५	साम्राज्य बुरख्यामागचे		
	: कारमेन बिन लादेन	अनु. अविनाश दर्प	१५०
१०७४	ए कॉल टू ऑनर : जसवंतसिंग	अनु. अशोक पाध्ये	४००
१०९९	ड्रॅगनचं घर आणि मजेदार गोष्टी	मंजूषा आमडेकर	३०
११०१	सौन्याचा पाऊस आणि मजेदार गोष्टी	मंजूषा आमडेकर	३०
११२३	गर्विष्ठ घोडा आणि मस्त मस्त गोष्टी	उमा खरे	३०
११२४	घारीची चलाखी आणि		
	मस्त मस्त गोष्टी	उमा खरे	३०
११४२	इमानी मित्र आणि इतर गोष्टी	शरद दळवी	३०
११४७	कसोटी आणि इतर कथा	शरद दळवी	३०
११४८	न्याय आणि बोधकथा	शरद दळवी	३०
११४९	पंचरंगी खार आणि इतर गोष्टी	शरद दळवी	३०
११५०	प्रधानाची निवड आणि चातुर्यकथा	शरद दळवी	३०
११५१	बुद्धिरामाचा न्याय आणि चातुर्यकथा	शरद दळवी	३०
११५२	महाकवि कालिदास आणि बोधकथा	शरद दळवी	३०
११५३	मोह आणि बोधकथा	शरद दळवी	३०
११५४	सत्त्वपरीक्षा आणि इतर कथा	शरद दळवी	३०
११८१	लैलाचा दिवा आणि गोष्टी देशोदेशीच्या चारुता पुराणिक		३०

११८२	सूर्याची चोरी आणि गोष्टी देशोदेशीच्या चारुता पुराणिक (फेडरेशन ऑफ इंडियन पब्लिशर्स पुरस्कार २००८) (‘राजहंस प्रकाशन’ पुरस्कार) (अ.भा.म.प्रकाशक संघ-उत्कृष्ट ग्रंथनिर्मिती पुरस्कार २००६-०७)	३०
११८३	हस्तदंती छडी आणि गोष्टी देशोदेशीच्या	चारुता पुराणिक ३०
११९८	ठकुबाई ठेंगे आणि जम्मत गोष्टी	अरुंधती महाम्बरे ३०
११९९	बुटुकबैंगण विसरभोळे आणि जम्मत गोष्टी	अरुंधती महाम्बरे ३०
१२००	रमज्या गमज्या आणि जम्मत गोष्टी	अरुंधती महाम्बरे ३०
१२०२	अस्वलाची शेपटी आणि गडबड गोष्टी	निर्मला मोने ३०
१२०३	खट्याळ खलाशी आणि गडबड गोष्टी	निर्मला मोने ३०
१२०४	घड्याळातली कोकिळा आणि गडबड गोष्टी	निर्मला मोने ३०
१२०५	जादूचं तळं आणि इतर गोष्टी	निर्मला मोने ३०
१२०६	जादूचं बटण आणि इतर गोष्टी	निर्मला मोने ३०
१२०७	जादूचं रबर आणि इतर गोष्टी	निर्मला मोने ३०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००८		
१३४	हितगूज : तणावयुगातील तरुण पिढीशी	अंजनी नरवणे १२०
१४१	द माईड जिम	अनु. श्याम भुके २००
२५६	अदम्य जिद्द : डॉ.ए.पी.जे. अब्दुल कलाम	अनु. सुप्रिया वकील १८०
४८३	नॉट गॉन विथ द विंड (राज्य पुरस्कार २००८-२००९)	विश्वास पाटील ४१०
७१४	डबेवाला : श्रीनिवास पंडित	अनु. सुप्रिया वकील ७०
७४७	अवशेष (राज्य पुरस्कार २००८-०९)	राजा कदम १४०
७६९	स्टेट ऑफ फिअर : मायकेल क्रायटन	अनु. डॉ.प्रमोद जोगळेकर ४००
७८१	द टेस्टामेंट : जॉन ग्रिशॉम	अनु. विश्वनाथ केळकर ३५०
७८५	सांधा बदलताना	शुभदा गोगटे २५०
७९१	सम्राज्ञी	तेजस्विनी जाधव २००
८४१	सडकछाप : म्हेर पेस्तनजी	अनु. डॉ. अश्विनी धोंगडे २००
८४२	ऑन हर मॅजस्टीज् सीक्रेट सर्किस : इयान फ्लेमिंग	अनु. अजित ठाकूर २००
८४३	डायमंड्स आर फॉर एव्हर : इयान फ्लेमिंग	अनु. अशोक पाथरकर १५०

८४४	डॉ. नो : इयान फ्लेमिंग	अनु. विजय देवधर	२६०
८५०	स्पाय प्रिन्सेस : श्रावनी बासू	अनु. भारती पांडे	२००
८५४	अक्षयपात्र : बिन्दु भट्ट	अनु. अंजनी नरवणे	२००
८६२	मानसी	डॉ. छाया महाजन	१२०
८६९	पपेट ऑन ए चैन : ऑलिस्टर मॅक्लीन	अनु. माधव कर्वे	१८०
८७८	जळात सोडलेले दिवे	अर्चना वर्टीकर	९०
८८९	परशुधारी परशुराम	सुधाकर शुक्ल	२००
९१०	बारबाला	वैशाली हळदणकर	२००
९११	आलो-आंधारि : बेबी हालदार	अनु. मृणालिनी गडकरी आ. सं.	
९१२	ऑपरेशन मोर्लेसिस	अरुण हेबळेकर	१२०
९३९	चिकन सूप फॉर द सोल - भाग २ : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन	अनु. प्रज्ञा ओक	२००
९४०	चिकन सूप फॉर द सोल - भाग ३ : जॅक कॅनफिल्ड/मार्क व्हिक्टर हॅन्सन	अनु. उषा महाजन	२००
९५७	काळाकभिन्न	स्वाती चांदोरकर	१३०
९६१	त्रिधारा : डॉ. कमल चोपडा, मोहनलालगुप्ता, सरला अग्रवाल	अनु. उज्वला केळकर	१५०
९८०	ज्याचा त्याचा...	विजय तांबे	१२०
९८१	सहजतेच्या त्रासाची सुरुवात	विजय तांबे	१२०
१०३७	आंधळा न्याय	नितीन बापट	१५०
१०७६	कल्पित-अकल्पित (राज्य पुरस्कार २००८-२००९)	सुधा रिसबूड	१४०
११४२	ऋतू न्याहाळणारं पान	वि. स. खांडेकर	१३०
११४९	मोहतरम्मा ते अम्मा	सुधा गोखले	१२०
११५०	आपल्या पूर्वजाचे तंत्रज्ञान	निरंजन घाटे	१८०
११५१	आपल्या पूर्वजाचे विज्ञान	निरंजन घाटे	१८०
१२१८	वाद-संवादप्रिय भारतीय : अमर्त्य सेन	अनु. शारदा साठे	३२५
१२१९	द हंग्री स्पिरिट : चार्ल्स हॅन्डी	अनु. प्रशांत तळणीकर	२००
१३२२	धीरुभाईझम : ए.जी. कृष्णमूर्ती	अनु. सुप्रिया वकील	९०
१३२४	भोगले जे दुःख त्याला... (राज्य पुरस्कार २००८-२००९)	आशा अपराद	२२०
१३३७	अमरगीत : बाबा आमटे यांचं जीवनचरित्र : निशा मीरचंदानी	अनु. लीना सोहोनी	२००
१४०५	नोबेल ललना	मीरा सिरसमकर	१८०

‘उत्तम पुस्तकांना उत्तेजन’या योजनेत शिफारस झालेल्या पुस्तकांची यादी

प्राथमिक/माध्यमिक विद्यार्थी व शिक्षक यांना वाचनासाठी
पूरक शैक्षणिक साहित्य म्हणून शाळांच्या ग्रंथालयांसाठी
शिफारस करण्यात आलेल्या पुस्तकांची यादी.

अनु. क्र.	यादीतील पुस्तकाचे नाव	लेखक	किंमत (रुपये)
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००७			
१२	गंपू चिंपू आणि इतर कथा	उमा खरे	३०
१३	मैत्रीचे मोल आणि इतर कथा	उमा खरे	३०
१४	छोटू किल्लीवाला उंदीर आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	३०
१५	चालणारा हिमपुतळा आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	५०
१६	छोटुसा पांढरा ससुकला आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	५०
१७	पत्राचा प्रवास आणि इतर कथा	शकुन्तला फडणीस	३०
१८	आजीचा धडा आणि इतर कथा	शकुन्तला फडणीस	३०
१९	गर्विष्ठ सूर्यफूल आणि गम्मत गोष्टी	उज्ज्वला केळकर	३०
२०	बदकाचे बूट आणि गम्मत गोष्टी	उज्ज्वला केळकर	३०
२१	ससुल्या आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२२	शेपटीवालां झाड आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२३	चला चहा पिऊया आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२४	पैज जिंकली छोट्यांना आणि इतर कथा	शकुन्तला फडणीस	३०
२५	बंटू बसला ढगात आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२६	बंटूचा टिकटिक मित्र आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२७	शूर ससोबा आणि इतर कथा	राजीव तांबे	५०
२८	बुडबुड्यांचे विमान आणि इतर गोष्टी	अर्चना ओक	३०
२९	सिंद्रेला आणि इतर कथा	उमा खरे	आ. सं.
३०	खरा मित्र आणि इतर कथा	शरद दळवी	३०
३१	आजीचं घर आणि इतर कथा	शरद दळवी	३०
३२	राजाचं गुपित आणि इतर कथा	मंजूषा आमडेकर	३०
३३	दुम दुम दुमाक दुम आणि इतर कथा	मंजूषा आमडेकर	३०
३४	एकमेका साह्य करू आणि इतर कथा	शरद दळवी	३०

८८	घारीची चलाखी आणि मस्त मस्त गोष्टी उमा खरे	३०
८९	गर्विष्ठ घोडा आणि मस्त मस्त गोष्टी उमा खरे	३०
माध्यमिक विद्यार्थी (इयत्ता ९वी ते १२वी) (यादी क्र. २)		
१७	अंतरिक्षाचा वेध सुधा रिसबूड	१५०
१८	परमवीर चक्र : मेजर जनरल इयान कारडोज़ो अनु. ज्योत्सना लेले	१८०
१९	स्ट्रगलर्स मुक्ता चैतन्य	९०
शिक्षकांसाठी (यादी क्र. ३)		
१२	जे.आर.डी : एक चतुरस्र माणूस माधुरी शानभाग	१००
१३	असे घडले सहस्रक निरंजन घाटे/ डॉ. जोगळेकर	३००
१४	औषधाविना आरोग्य डॉ. रमा/ डॉ. रवि मराठे	२००
१५	पुण्यभूमी भारत : सुधा मूर्ती अनु. लीना सोहोनी	१३०
शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००८		
२२	सूर्याची चोरी आणि गोष्टी देशोदेशीच्या चारुता पुराणिक	३०
(फेडरेशन ऑफ इंडियन पब्लिशर्स पुरस्कार २००८)		
(‘राजहंस प्रकाशन’ पुरस्कार)		
(अ.भा.म.प्रकाशक संघ-उत्कृष्ट ग्रंथनिर्मिती पुरस्कार २००६-०७)		
२३	जादूचं तळं आणि इतर गोष्टी निर्मला मोने	३०
२४	लैलाचा दिवा आणि गोष्टी देशोदेशीच्या चारुता पुराणिक	३०
२५	हस्तिदंती छडी आणि गोष्टी देशोदेशीच्या चारुता पुराणिक	३०
माध्यमिक विद्यार्थी (यादी क्र. २)		
५३	अलाइव्ह : पिअर्स पॉल रीड अशोक पाथरकर	१५०
५७	सर्व वयोगटांसाठी योगसाधना आणि ध्यानधारणा : बिजयालक्ष्मी होता अनु. प्रशांत तळणीकर	७०
६२	विमुक्त दादासाहेब मोरे	१३०
६५	महाभारतातील पितृवंदना : दिनकर जोषी अनु. सुषमा शाळिग्राम	१३०
८१	अंतराळवीर सुनीता विल्यम्स : कॅप्टन एस. शेषाद्री / अराधिका शर्मा अनु. चित्रा वाळिंबे	८०
८३	डिझाईन युअर करिअर : श्रीनिवास पंडित अनु. सुप्रिया वकील	१२०
उच्च माध्यमिक विद्यार्थी		
१०	प्रेमाचा रेणू संजय ढोले	१८०
(राज्य शासनाचा ‘र.धों. कर्वे पुरस्कार’ २००७-०८)		
१७	सुकेशिनी : सुधा मूर्ती अनु. लीना सोहोनी	१३०

१८	थैलीभर गोष्टी : सुधा मूर्ती	अनु. लीना सोहोनी	१५०
३०	A to Z विज्ञान	डी.एस. इटोकर	८०
४९	टू सर विथ लव्ह : ई.आर. ब्रेथवेट	अनु. लीना सोहोनी	१५०
(‘धि गोवा हिंदु अँसोसिएशन’तर्फे सर्वोत्कृष्ट अनुवादासाठी जी.ए. कुलकर्णी पुरस्कार)			
५६	महाभारतातील मातृवंदना : दिनकर जोषी	अनु. सुषमा शाळिग्राम	९०
५७	पोस्टमास्तर आणि इतर कथा : रवींद्रनाथ टागोर	अनु. मृणालिनी गडकरी	१४०

शिक्षकांसाठी (यादी क्र. ३)

२	एड्स	डॉ. दिलीप बावचकर	१५०
१५	तुक्याची आवली (तुका म्हणे पुरस्कार २००८) (भारताच्या राष्ट्रपती श्रीमती प्रतिभाताई पाटील वाचनवेध पुरस्कार २००८)	मंजुश्री गोखले	१५०
२६	चार शब्द घावे-ध्यावे	संजीव परळीकर	७०

शिफारस केलेल्या पुस्तकांची यादी २००९

(अ) प्राथमिक विद्यार्थी (इयत्ता १ली ते २री)

०३	जांभळे आंबे आणि जंमत गोष्टी	वैशाली कालेंकर	३०
०४	फटफजिती आणि जंमत गोष्टी	वैशाली कालेंकर	३०
०५	समयसूचक तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
०६	बुद्धिमान तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
०७	निर्भय तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
०८	लाडका तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
०९	चतुर तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
१०	न्यायप्रिय तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
११	जगावेगळा तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
१२	राज्याचे भूषण तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
१३	प्रसंगावधानी तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०
१४	हजरजबाबी तेनालीराम	मंजूषा आमडेकर	३०

(ब) प्राथमिक विद्यार्थी (इयत्ता ३री ते ४थी)

१८	झॅकपॅक शोध आणि इतर कथा	राजीव तांबे	३०
१९	छत्रीची जादू आणि इतर कथा (राज्य पुरस्कार २००८-२००९)	राजीव तांबे	३०

(क) माध्यमिक विद्यार्थी (इयत्ता ५वी ते ८वी)

१०	विज्ञान नवलाई - आपले पूर्वज	डॉ. बाळ फोंडके	५०
११	विज्ञान नवलाई - अंतराळ	डॉ. बाळ फोंडके	५०

१२	विज्ञान नवलाई - भूगोल	डॉ. बाळ फोंडके	५०
१३	विज्ञान नवलाई - पशू-पक्षी	डॉ. बाळ फोंडके	५०
१४	विज्ञान नवलाई - प्राणिजगत	डॉ. बाळ फोंडके	५०
१५	विज्ञान नवलाई - खगोल	डॉ. बाळ फोंडके	५०

(ड) उच्च माध्यमिक विद्यार्थी (इयत्ता ९वी ते १२वी)

०४	अमरगीत : बाबा आमटे यांचं जीवनचरित्र : निशा मीरचंदानी	अनु. लीना सोहोनी	२००
०९	धीरुभाईझम : ए.जी. कृष्णमूर्ती	अनु. सुप्रिया वकील	९०
१२	फक्कड गोष्टी	शंकर पाटील	१२०
१३	आभाळ	शंकर पाटील	१००
१७	चिकन सूप फॉर द सोल- भाग २ : जॅक कॅनफिल्ड / मार्क व्हिक्टर हॅन्सन	अनु. प्रज्ञा ओक	२००
१८	चिकन सूप फॉर द सोल- भाग ३ : जॅक कॅनफिल्ड / मार्क व्हिक्टर हॅन्सन	अनु. उषा महाजन	२००

(इ) शिक्षकांसाठी

०८	ऋतू न्याहाळणारं पान : वि.स. खांडेकर	संपादक : डॉ.सुनीलकुमार लवटे	१३०
१७	पहिली फेरी (१९६५ भारत-पाक युद्ध)	राम प्रधान	१५०

आगामी

एकेका क्षेत्रात आपला ठसा उमटविणाऱ्या महान व्यक्तींच्या कार्याची ओळख करून देणारी मालिका खास बच्चे मंडळींसाठी...

२१ पुस्तकांची चरित्र मालिका

शेवडे गुरुजी

☐ आचार्य गांगेय भीष्म	☐ नेताजी सुभाषचंद्र बोस
☐ अनार्थांचा नाथ श्री एकनाथ	☐ करुणासागर ईश्वरचंद्र
☐ जाणता राजा श्री शिवछत्रपती	☐ महर्षी दयानंद सरस्वती
☐ जाणती राणी महाराणी ताराबाई	☐ बापूजीची अमर कहाणी
☐ स्वराज्यसेवक खंडो बल्लाळ	☐ पंडितजी
☐ महाराणा प्रताप	☐ राजा राममोहन राय
☐ राजराणी मीराबाई	☐ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
☐ सती साध्वी देवी अहिल्या	☐ महात्मा अब्राहाम लिंकन
☐ रणरागिणी दुर्गराणी	☐ फ्लॉरेन्स नाइटिंगेल
☐ विश्वकवी रवीबाबू	☐ मदर टेरेसा
☐ स्वामी विवेकानंद	

मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे.

मेहता मराठी ग्रंथजगत : मार्च २०११ / १११

बालवगरी

चित्र रंगवा

११२ / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

आजी

आजी माझ्या जेवणाचा,
रोज करतेस थाट
मला बसायला देतेस,
छान रंगीत पाट

ताटली, वाटी, लोटी,
भांडे सारे काही नीट
गरम गरम भातावर
वरण, तूप मीठ

कोशिंबीर, उसळ आणि
कधी पालेभाजी
रोज पोळी कधी गरम
गरम भाकरी ताजी

भाकरीवर वाढतेय मला
गोळाभर लोणी
तोंडी लावायला घालतेस
इवलीशी चटणी

आजी तुझ्या गोष्टीमध्ये
पक्षी आणि प्राणी
कधी कधी खेळायला
येते परीराणी

आजी आज मी सांगेन
गोष्ट आणि म्हणेन गाणी
मी तुझी आजी
आणि तूच माझी शोणी

काय म्हणतेस?
माझी मांडी,
पुरणार नाही तुला?
झोपत नाहीस लब्बाडे,
तर चल खेळायला!

उषा दातार
सिंहगड रोड. पुणे

ओळखा पाहू

८०व्या वर्षात पदार्पण
केलेल्या प्रख्यात गायिका

विजेत्यास रु. १०१ चे रोख
पारितोषिक दिले जाईल.

आपली उत्तरे दिनांक १५ एप्रिल २०११ पर्यंत आम्हाला मिळायला हवीत.
बरोबर उत्तरे देणाऱ्यांपैकी एकाची ड्रॉ पद्धतीने निवड करण्यात येईल.
निकाल मे २०११च्या अंकात जाहीर होईल.

‘जानेवारी’ अंकातील ‘ओळखा पाहू’चे उत्तर

द ग्रेट मराठा रायटर - कर्नल मनोहर माळगावकर

स्पर्धेचे विजेते - प्रकाश प. बाबर - पुसद, यवतमाळ

अनिल दिवाकर - नागपूर, भीमराव गुंडे - सोलापूर, वि. य. राजवाडकर -(खेड)
रत्नागिरी, चंद्रकांत अंबाडे - भुसावळ, निरंजन भगुरकर, शि. वा. आठवले, कांचन
रसाळ, गायत्री काळे, श्रुती पानसे, अमृता भणगे, शुभम पोटे, निरामय दाते - पुणे,
अभिषेक थत्ते, ज्ञा. रं. भंडारे, हेमंत ठोंबरे, - नागपूर, अभयकुमार उपाध्ये - हातकणंगले,
आबासाहेब देसाई, अ.ना. घोरपडे - कोल्हापूर, निलिमा तावरे, रवी राऊत - औरंगाबाद.

प्रायोजक

श्री.राजू जगदीशचंद्र मेहता, मे. हिराचंद नानचंद अँड कंपनी,
साडी आडतीचे व लुंगीचे होलसेल व्यापारी
टिळक चौक, मालेगाव, जि.नाशिक.

सूचना - प्रायोजकांच्या पत्त्यावर उत्तरे पाठवू नका.

उत्तरे पाठविण्याचा पत्ता :

मेहता पब्लिशिंग हाऊस, मेहता मराठी ग्रंथजगत विभाग, १९४१ सदाशिव पेठ,
माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड, पुणे टेलिफोन भवनसमोर, पुणे-४११ ०३०.

१९४ / मार्च २०११ : मेहता मराठी ग्रंथजगत

मेहता मराठी ग्रंथजगत

एप्रिल २००९ पासून वर्गणीदारांसाठी पुस्तक खरेदीवर सवलत

एक वर्षाला २०% तीन वर्षांना २५% पाच वर्षांना ३०%

एक वर्षाची

वर्गणी १५० रु.

तीन वर्षाची

वर्गणी ३५० रु.

पाच वर्षाची

वर्गणी ५०० रु.

तीन किंवा पाच
वर्षांसाठी वर्गणीदार झाल्यास पुस्तक भेट

३ वर्षाची वर्गणी पाठवल्यास
'चतुर बोकोबा' आणि 'नशीबवान शेखर'

लेखिका : वृषाली पटवर्धन

प्रत्येकी ३० रु. ची

पुस्तके भेट!

पोस्टेज २० रु.

५ वर्षाची वर्गणी पाठवल्यास
'शिवणकला-एक छंद'

(सलवार कमीज | स्कर्ट-ब्लाऊज

इव्हिंगिंग गाऊन्स | मिडी)

लेखिका : हेमा कळके

हे ८० रु. चे

पुस्तक भेट!

पोस्टेज २० रु.

भेट पुस्तके
प्रती शिल्लक
असेपर्यंतच

मेहता मराठी ग्रंथजगत, द्वारा मेहता पब्लिशिंग हाऊस,
१९४१ सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे ४११ ०३०. फोन - (०२०) २४४७६९४

वर्गणी मनीऑर्डर अथवा डिमांड ड्राफ्टने वरील पत्त्यावर पाठवावी.

श्री कप्स ऑफ टी

आ
गा
मी

‘आम्ही कोणाही व्यक्तीसमवेत काम करण्याचे ठरविल्यास, त्या व्यक्तीबरोबर चहाचे तीन कप पिण्याची आमची परंपरा आहे. चहाचा पहिला कप घेताना तुम्ही आमच्यासाठी अनोळखी व्यक्ती असता. चहाच्या दुसऱ्या कपाबरोबर आमचे तुमच्याशी मित्रत्वाचे नाते जुळते. तिसऱ्या कपाबरोबर आम्ही तुमचे कुटुंबातील एक व्यक्ती म्हणून स्वागत करतो आणि वेळप्रसंगी कुटुंबासाठी आत्मबलिदान करण्यास आम्ही मागे पुढे बघत नाही.’
- हाजी अली.

१९९३ साली के-२ शिखरावरील थरारक आणि अनर्थकारी मोहिमेवर अयशस्वी ठरलेला गिर्यारोहक ग्रेग मॉर्टेन्सन, गारठलेल्या आणि पाण्यावाचून शुष्क झालेल्या अवस्थेत, वाट चुकून पाकिस्तानातील काराकोरम पर्वतराजीतील एका दरिद्री खेड्यात पोहोचतो. खेड्यातील लोकांच्या दयाळूपणाने भारावलेला मॉर्टेन्सन परत येऊन मुलांसाठी शाळा बांधण्याचे वचन देतो. दिलेल्या वचनाची पूर्तता आणि मिळालेले विस्मयजनक यश याची गोष्ट म्हणजे ‘श्री कप्स ऑफ टी’.

लेखक - ग्रेग मॉर्टेन्सन डेव्हिड ऑलिव्हर रेलीन । अनुवाद : सिंधु जोशी
किंमत - ₹ ३५०/- । पोस्टेज - ₹ ३०/-

मेहता पब्लिशिंग हाऊस

१९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी, बाजीराव रोड,
टेलिफोन भवन समोर, पुणे - ३०. फोन - (०२०) २४४७६९२४

प्रति,

संपादक, मुद्रक, प्रकाशक : सुनील अनिल मेहता यांनी हे मासिक १९४१, सदाशिव पेठ, माडीवाले कॉलनी,
पुणे ४११ ०३० येथून प्रसिद्ध केले. मुद्रण स्थळ : जय गणेश ऑफसेट, ३५६, अ गणेश पेठ, पुणे २.